

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Kateřina Šmiřáková

Oddlužení jako jeden ze způsobů řešení úpadku

Diplomová práce

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Oddlužení jako jeden ze způsobů řešení úpadku vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 22. 8. 2011

.....

Kateřina Šmiráková

Já, níže podepsaná Kateřina Šmiřáková, autorka diplomové práce na téma Oddlužení jako jeden ze způsobů řešení úpadku,

která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), v platném znění (dále jen „autorský zákon“), dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, v platném znění, správci, kterým je:

Univerzita Palackého v Olomouci,
Křížkovského 8
Olomouc 771 47
Česká Republika

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalozích a informačních systémech UP, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka UP, která se nazývá Knihovna UP.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb.

V Olomouci dne 22. 8. 2011

.....
Kateřina Šmiřáková

Poděkování:

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucí mé diplomové práce, JUDr. Kláře Hamulákové, za její ochotu, odborné rady a připomínky poskytnuté mi k vypracování diplomové práce.

OBSAH

ÚVOD	1
1. INSOLVENČNÍ ŘÍZENÍ.....	4
1.1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA INSOLVENČNÍHO ŘÍZENÍ	4
1.2 ZÁSADY INSOLVENČNÍHO ŘÍZENÍ	6
1.3 ZAHÁJENÍ INSOLVENČNÍHO ŘÍZENÍ A JEHO ÚČINKY	7
2 ÚPADEK	9
2.1 PRÁVNÍ VYMEZENÍ ÚPADKU	10
2.1.1 Analýza platební neschopnosti	10
2.1.2 Předlužení	17
2.2 HROZÍCÍ ÚPADEK	18
3 ODDLUŽENÍ JAKO JEDEN ZE ZPŮSOBŮ ŘEŠENÍ ÚPADKU	19
3.1 CESTA INSTITUTU ODDLUŽENÍ DO ČESKÉHO PRÁVNÍHO ŘÁDU	19
3.1.1 Důvody přijetí institutu oddlužení	19
3.1.2 Inspirace pro českého zákonodárce	21
3.2 VÝVOJ INSTITUTU ODDLUŽENÍ	22
3.2.1 Vládní návrh zákona	22
3.3 POJEM ODDLUŽENÍ	24
3.3.1 Právní vymezení	24
3.4 SOCIÁLNÍ ROZMĚR	25
4 PROCES ODDLUŽENÍ A NĚKTERÉ PROBLEMATICKÉ ASPEKTY	28
4.1 AKTIVNÍ LEGITIMACE K PODÁNÍ NÁVRHU NA POVOLENÍ ODDLUŽENÍ	28
4.1.1 Dlužník - nepodnikatel	29
4.1.2 Dlužník - drobný podnikatel	32
4.1.3 Dlužník – osoba právnická	34
4.2 NÁVRH NA POVOLENÍ ODDLUŽENÍ VERSUS INSOLVENČNÍ NÁVRH	35
4.2.2 Náležitosti návrhu na povolení oddlužení	36
4.2.3 Návrh na povolení oddlužení versus insolvenční návrh	38
4.3 ROZHODOVÁNÍ SOUDU O NÁVRHU A JEHO ÚSKALÍ PRO DLUŽNÍKA	40
4.3.1 Zákonné podmínky pro povolení návrhu na oddlužení	41
4.3.2 Oddlužení nebo konkurs?	44
4.3.3 Povolení oddlužení	45
4.4 OD PŘIHLÁŠENÍ POHLEDÁVEK, PŘEZKUMNÉ JEDNÁNÍ AŽ PO SCHŮZI VĚŘITELŮ	46
4.5 VOLBA ZPŮSOBU ODDLUŽENÍ.....	47
4.5.1 Rozhodování o způsobu oddlužení	48
4.5.2 Postavení zajištěných věřitelů – uspokojení jen ze zástavy	49
4.6 ZPŮSOBY ODDLUŽENÍ A (NE)MOŽNOST KOMBINACE OBOU FOREM	51
4.6.1 Zpeněžení majetkové podstaty	51
4.6.2 Plnění splátkového kalendáře	53
4.6.3 (Ne)možnost kombinace obou forem oddlužení	54
4.7 SPLNĚNÍ ODDLUŽENÍ A OSVOBOZENÍ OD PLACENÍ POHLEDÁVEK	55
ZÁVĚR.....	57

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	60
PRAMENY A LITERATURA	61
MONOGRAFIE:	61
ČLÁNKY:	61
INTERNETOVÉ ZDROJE:.....	62
PRÁVNÍ PŘEDPISY:	63
JUDIKATURA:.....	64
SEZNAM PŘÍLOH A GRAFŮ	65
PŘÍLOHY	65
GRAFY.....	65
ABSTRAKT	66
ABSTRACT	68

ÚVOD

K 1. lednu 2008 pozbyl účinnosti zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání. Tento právní předpis byl v souladu se zásadou *lex posteriori derogat priori* zrušen zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

Nový insolvenční zákon byl netrpělivě očekáván nejen celou podnikatelskou obcí, ale nově také spotřebiteli, neboť zákon o konkursu a vyrovnání, i přes neustálé novelizace, přestával reflektovat jejich potřeby. Od roku 1991 docházelo totiž v České republice k velmi razantním změnám a dynamickému vývoji tržního hospodářství. Postupem doby tak úpadcem již nebyli jen malí, drobní podnikatelé, ale mnohdy i střední až velké podniky, pro něž nebyly podmínky konkursu vhodné.¹

V odlišné společenské sféře můžeme pozorovat jiný fenomén. Tím je zadlužování českých domácností. Enormní nárůst spotřebitelských úvěrů v posledních letech naznačoval, že situace bude bez přijetí nových právních nástrojů neudržitelná. Podmínky konkursu jsou pro spotřebitele likvidační a domnívám se, že pokud by se měly aplikovat ve všech případech bez rozdílu, způsobilo by to vzhledem k počtu těchto úpadců nemalé sociální a společenské problémy.

Zákonodárce na tyto společensko - ekonomické změny reaguje a prostřednictvím insolvenčního zákona rozšiřuje jednak samotný pojem úpadce a zároveň přináší nové sanační způsoby řešení úpadku, které lépe odpovídají současným potřebám tohoto úpadce. Vedle univerzálního konkursu se tak nově objevuje možnost řešit úpadek prostřednictvím reorganizace či oddlužení. Za zákonem stanovených podmínek je možno řešit i úpadek hrozící.

Tématem mé diplomové práce je oddlužení jako jeden ze způsobů řešení úpadku. Toto téma jsem zvolila zvláště s ohledem na jeho aktuálnost, relativní novost a také pro jeho specifické postavení v rámci insolvenčního práva.

Cílem mé diplomové práce bude jednak analýza právní úpravy oddlužení, jednak vyzvednutí jeho problematických aspektů a zamyšlení se nad jejich možnými dopady. Z důvodu omezeného rozsahu této práce a s ohledem na to, že cílem této práce není podat detailní popis aktuální právní úpravy tohoto institutu, budou některé dílčí prvky procesu oddlužení zmíněny pouze okrajově.

Institut oddlužení od počátku své existence vyvolává mnohé otázky, které bych ráda formulovala jako otázky výzkumné. Kupříkladu: Do jaké míry bude oddlužení vůbec

¹ ZOULÍK, František. Vývoj insolvenčních řízení. *Právní fórum*, 2009, roč. 6, č. 4, s. 158 - 159.

využíváno? Jak budou dlužníci zvládat samotnou administraci návrhu na povolení oddlužení? Jsou dostatečně nastaveny zákonné podmínky tak, aby nedocházelo k zneužívání tohoto institutu a na druhou stranu, aby tyto podmínky dostatečně motivovaly dlužníka k jejich plnění? Ráda bych zhodnotila přínos této úpravy a zamyslela se nad tím, do jaké míry je institut oddlužení demotivující pro samotné věřitele v rámci závazkových právních vztahů. Na základě všech výše zmíněných skutečností se ve své diplomové práci snažím potvrdit, nebo vyvrátit pracovní hypotézu, že: „Zákonné podmínky pro využití institutu oddlužení jsou adekvátně nastaveny.“

Co se týká systematiky celé práce, první kapitola je věnována úvodu do insolvenčního řízení, jeho charakteru, zásadám a účinkům jeho zahájení. Samotný průběh řízení bude blíže představen až konkrétně v souvislosti s analýzou institutu oddlužení.

Druhá kapitola pojednává o klíčovém institutu celého insolvenčního práva, o úpadku. Uvádím jeho známé formy, přičemž se zaměřuji na analýzu platební neschopnosti, a to zejména z důvodu, že spotřebitel, pro kterého je institut oddlužení hlavně určen, může být v úpadku pouze ve formě platební neschopnosti. Okrajově v této kapitole zmiňuji také úpadek ve formě předlužení a hrozící úpadek.

Stěžejní část mé práce je již věnována samotnému institutu oddlužení. Kromě obecných popisných údajů se zaměřuji na problematické aspekty tohoto způsobu řešení úpadku, zejména na otázku aktivní věcné legitimace či náležitostí návrhu na oddlužení. Poukaz na tyto problematické aspekty doplňuji úvahami de lege ferenda.

Závěr mé diplomové práce se snaží zodpovědět hlavní výzkumnou otázku položenou v úvodu a celkově shrnout poznatky o institutu oddlužení.

Z metodologického hlediska používám v práci logických postupů, zejména metody indukce, dedukce, analýzy jednotlivých ustanovení. Zabývám se také jazykovým výkladem, ať již konkrétně při rozboru samotného pojmu oddlužení, či při zkoumání smyslu slovních spojení použitých v ustanovení insolvenčního zákona. V práci také používám metodu mikrokomparace ustanovení se slovenským úpadkovým právem, ale také při porovnávání znění zákona o konkursu a vyrovnání s ustanovením insolvenčního zákona. Metody komparace poté opětovně užívám ve spojitosti s poukazováním na rozdílné názory odborníků na určité problematické aspekty.

Pro obohacení svou práci doplňuji grafem, dokládajícím počet podaných návrhů na povolení oddlužení který a příkládám formulář návrhu na povolení oddlužení.

Jako poslední bych na tomto místě ráda zhodnotila dostupnost pramenů ke zpracování mé diplomové práce. Za více jak tři roky účinnosti insolvenčního zákona se této tématice

věnovalo několik časopiseckých zdrojů, které vyzdvihovaly klady nové právní úpravy nebo se vyjadřovaly k problematickým aspektům. Většina z nich ale byla vydána v souvislosti se vstupem insolvenčního zákona v platnost nebo v souvislosti s nabytím účinnosti tohoto zákona. Samozřejmě jsou k dispozici také komentované zákoníky s judikaturou a několik publikací. Aktuálnější literatura, která by zohlednila novelizace insolvenčního zákona bohužel chybí. Co se týče samotného institutu oddlužení, doposud nevyšla žádná monografie, která by tento problém podrobněji vědecky zkoumala. Pracovala jsem proto zejména s články, které byly publikovány v odborných právních časopisech, s komentovanými zákony, brožurami sloužícími pro samotné dlužníky, internetovými články a knihami věnujícími se úpadkovému právu obecně.

1. Insolvenční řízení

1.1 Obecná charakteristika insolvenčního řízení

Insolvenční řízení je vymezeno v úvodním ustanovení § 2 písm. a) insolvenčního zákona (dále také jen InsZ) jako soudní řízení, jehož předmětem je dlužníkův úpadek nebo hrozící úpadek a způsob jeho řešení. Na rozdíl od předešlé právní úpravy zákona o konkursu a vyrovnání (dále také jen ZKV) jsou nově všechny způsoby řešení úpadku upraveny prostřednictvím jednotného insolvenčního řízení.

V první jednotné fázi insolvenčního řízení se zjišťuje, zda je dlužník v úpadku, a jak tento úpadek řešit. Rozdílná pravidla se uplatňují až po rozhodnutí insolvenčního soudu o úpadku, neboť pro každý ze způsobů řešení úpadku je zvolen jiný postup. Tomuto procesnímu pojetí odpovídá i systematika insolvenčního zákona.²

Hlavními důvody, proč je třeba dlužníkův úpadek řešit jinak než běžnou právní cestou nalézacího a následně vykonávacího soudního (či exekučního) řízení, jsou mnohost věřitelů a dlužníkův nedostatek finančních prostředků na jejich plné uspokojení. Když totiž věřitel zjistí, že dlužník nemá dostatek majetku na plné uspokojení všech svých závazků, je motivován postupovat co nejrychleji k uspokojení svého individuálního nároku, bez ohledu na skutečnost, že společným postupem by bylo možné dosáhnout vyššího uspokojení všech věřitelů.³ Použití standardních procesních prostředků by tak v konečném důsledku vedlo ke zvýhodňování určitých věřitelů vůči ostatním.

Podstatou insolvenčního řízení je tyto věcně neodůvodněné preference věřitelů vyloučit, a poskytnout co nejvyšší a zásadně poměrné uspokojení pohledávek všech věřitelů.⁴ Za tímto účelem insolvenční právo odejímá jednotlivým věřitelům jejich individuální právní prostředky k vymáhání jejich nároků a nahrazuje je kolektivním procesem insolvenčního řízení.⁵

Z výše uvedených důvodů tak můžeme na insolvenční řízení nahlížet jako na specifickou formu majetkového uspořádání. „*Smyslem a cílem insolvenčního řízení je uspořádání majetkových vztahů mezi dlužníkem a jeho věřiteli, případně dalšími osobami*

² ZELENKA, Jaroslav. In ZELENKA, Jaroslav (ed). *Insolvenční zákon*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2008, s. 26.

³ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 131.

⁴ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Úvod do insolvenčního práva*. Ostrava : KEY Publishing s.r.o., 2007, s. 8.

⁵ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 131.

dotčenými dlužníkovým úpadkem.“⁶ Další možné vymezení insolvenčního řízení zní: „Insolvenční řízení je kolektivní řízení, které má řešit zvláštní krizové situace a jehož smysl a cíl mají vždy přednost před zájmy jednotlivých věřitelů a také před použitím a aplikací dalších právních předpisů.“⁷

Ve vztahu k civilnímu procesu je insolvenční řízení zvláštním druhem občanského soudního řízení.⁸ Dnes již tak můžeme považovat za překonané názory, které označovaly insolvenční řízení jako univerzální exekuci.⁹

1.1.1 Věřitelské orgány

S ohledem na výše řečené nemohou věřitelé od okamžiku zahájení insolvenčního řízení nadále individuálně vymáhat své pohledávky vůči dlužníku. V insolvenčním řízení tak věřitelé rozhodují kolektivně v rámci věřitelských orgánů, které se podílejí na tvorbě důležitých rozhodnutí ohledně dlužníkového úpadku. Toto právo vykonávají jednak hlasováním na schůzi věřitelů a jednak prostřednictvím zastoupení ve věřitelském výboru. Hlavním úkolem věřitelského výboru je chránit společný zájem věřitelů a v součinnosti¹⁰

1.1.2 Insolvenční rejstřík

Novinkou, kterou insolvenční zákon přináší a která nemůže být opomenuta, je insolvenční rejstřík, jakožto veřejně dostupný seznam vedený v elektronické podobě. V tomto rejstříku jsou zveřejněny zejména návrh na zahájení insolvenčního řízení a rozhodnutí soudu, která s ním souvisí. Insolvenční rejstřík tak slouží zejména ke zvýšení informovanosti jak stávajících účastníků řízení, tak případných doposud nepřihlášených věřitelů a široké veřejnosti.

Informace se v insolvenčním rejstříku zveřejňují od okamžiku zahájení insolvenčního řízení, tudíž dříve než je rozhodnuto, zda se dlužník v úpadku skutečně nachází. Praxe ovšem prokázala, že veřejnost automaticky spojuje s takovýmto zveřejněním skutečnost, že se daný subjekt v úpadku již nachází, a tak má samotné uveřejnění v tomto rejstříku neblahý vliv na

⁶ TARANDA, Petr, MORAVEC, Tomáš, HOSTINSKÝ, Jaroslav. In KOTOUČOVÁ, Jiřina (ed). *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 27.

⁷ Tamtéž.

⁸ „To dokazují rozhodnutí Ústavního soudu (sp. zn. III. ÚS 363/96, III. ÚS 38/05 aj.), která nejsou v rozporu se závěry Nejvyššího soudu a s nimiž se následně ztotožnil i Nejvyšší správní soud.“ TARANDA, Petr, MORAVEC, Tomáš, HOSTINSKÝ, Jaroslav. In KOTOUČOVÁ, Jiřina (ed). *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 27.

⁹ Poukazuje se na skutečnost, že insolvenční řízení nenavazuje na žádné předchozí řízení. Jedná se tedy o samostatný druh řízení před soudním orgánem. Je jedním z druhů civilního řízení, je to řízení sui generis.

¹⁰ KOZÁK, Jan. Průvodce dlužníka insolvenčním řízením. *Právní fórum*, 2008, roč. 5, č. 1, s. 15-16.

jeho pověst.¹¹ Někteří podnikatelé tohoto faktu zneužívají a podávají návrhy na zahájení insolvenčního řízení s úmyslem poškodit a diskreditovat svého konkurenta. Proti šikanózním věřitelským insolvenčním návrhům bude bojovat tzv. „protišikanózní“ novela insolvenčního zákona. Ta zejména posílí odpovědnost věřitelů za bezdůvodně podaný insolvenční návrh a posílí ochranu dlužníků.¹²

Ve vztahu k insolvenčnímu rejstříku je vhodné podotknout, že zákon umožňuje dle § 422 InsZ fyzické osobě zažádat, aby některé její osobní údaje nebyly v rejstříku zveřejněny. V souvislosti s oddlužením lze poukázat na problematickou situaci, kdy se jiná osoba rozhodne, že dlužníkovi ulehčí jeho situaci v podobě darovací smlouvy k oddlužení, pak musí rovnou při prvním podání ve věci zažádat, aby její údaje nebyly v insolvenčním rejstříku zveřejněny. Při neznalosti této právní problematiky tak vzniká pro darující osobu mnohdy závažný problém v souvislosti s tím, že její osobní údaje jsou zveřejněny po dobu 5 let v insolvenčním rejstříku, ačkoliv ona sama finanční problémy nemá a neměla. Na pozdější žádosti již nemůže být brán zřetel.

1.2 Zásady insolvenčního řízení

Insolvenční zákon stojí na jednotných zásadách, z nichž některé jsou sice shodné se zásadami upravenými v zákonu o konkursu a vyrovnání, ale některých ohledech se jejich koncepce od předchozí právní úpravy liší. Hlavní změnou je zejména skutečnost, že nyní tyto zásady platí pro insolvenční právo jakožto celek.¹³

Jejich demonstrativní výčet nalezneme v ustanovení § 5 InsZ. Obecně můžeme říci, že význam zásad je trojí: interpretační, aplikační a sloužící k vyplňování mezer zákona. V souvislosti s významem zásad je třeba podotknout, že insolvenční právo by mělo být vždy vykládáno v souladu s jeho cíli. To zdůrazňuje i důvodová zpráva k insolvenčnímu zákonu, která uvádí, že: „*zásady insolvenčního zákona formulované v § 5 InsZ slouží jako významné*

¹¹ PALEČKOVÁ, Tereza. *Ministerstvo spravedlnosti bojuje proti šikanózním návrhům na zahájení insolvenčního řízení.* [online]. 26. říjen 2010 [cit. 11. července 2011]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5280&d=314437>>.

¹² SEDLÁČEK, Dušan. *Novela insolvenčního zákona: Posílení obrany proti šikanózním insolvenčním návrhům* [online]. Březen 2011 [cit. 11. července 2011]. Dostupné na <http://www.havelholasek.cz/images/stories/publikace/legal_news_cz_2011_03.pdf>.

¹³ Podle zákona o konkursu a vyrovnání se rozlišovalo řízení konkursní a řízení vyrovnávací. Každé z těchto řízení bylo upraveno vlastními pravidly a ovládáno jinými zásadami. Některé ze zásad upravující současné insolvenční řízení jsou tak odlišné.

*interpretační vodítko pro zodpovězení otázky, zda ten či onen procesní úkon některého z procesních subjektů neodporuje cíli a účelu insolvenčního řízení.*¹⁴

V rámci insolvenčního řízení je umožněno ve značné míře provádět odklony od předepsaných kroků v řízení. V tomto směru nabývají na významu základní zásady insolvenčního řízení, které tyto odklony usměrňují, a jejichž prostřednictvím je možné posoudit, zda jednotlivé úkony jsou v souladu s insolvenčním zákonem.¹⁵

Mezi hlavní zásady, které ovládají insolvenční řízení, a které uvádí kupříkladu §5 InsZ, patří zejména zásada rovného postavení účastníků a zásada docílení rychlého, hospodárného řízení s co největším uspokojením věřitelů. Její uplatňování by ovšem mělo být vhodně zkombinováno se zásadou rychlosti, jejímž cílem je zabránit zbytečným průtahům řízení. Zakotvení této zásady reaguje na dřívější kritiku postupu řízení nejen ze strany jeho samotných účastníků, ale i celosvětově uznávané vrcholné finanční instituce – Světové banky.

Konkretizací ústavně zaručené zásady rovnosti je další z příkladných požadavků §5 InsZ, a to zásada rovnosti možností věřitelů stejného nebo obdobného postavení. Ta se promítá zejména do rozlišování skupin věřitelů na zajištěné a nezajištěné. Mezi další principy ovlivňující insolvenční řízení pak patří například požadavek na věřitele zdržet se jednání, které směřuje k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, nebo obecný požadavek na ochranu dobré víry, kterou musí respektovat i insolvenční soud.

1.3 Zahájení insolvenčního řízení a jeho účinky

1.3.1 Insolvenční návrh a účinky zahájení řízení

Insolvenční řízení lze zahájit pouze na základě insolvenčního návrhu, který může podat sám dlužník, nebo jeho věřitel (§ 97 InsZ). Podle toho je pak rozlišován dlužnický návrh a věřitelský návrh. Na každý z nich zákon klade poněkud jiné požadavky, což vyplývá zejména ze skutečnosti, že věřitel není schopen disponovat tolika informacemi o úpadku dlužníka jako dlužník sám.

Bez podání tohoto návrhu nelze insolvenční řízení zahájit. Smyslem insolvenčního návrhu je prokázat soudu, že se dlužník nachází v úpadku, či úpadku hrozícím, a že je tedy potřeba při řešení jeho krizového stavu postupovat podle insolvenčního zákona. Obsahové náležitosti insolvenčního návrhu jsou upraveny v § 103 InsZ. K obsahovým náležitostem patří

¹⁴ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Sněmovní tisk č. 1120/0, Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, rok 2005, IV. volební období.

¹⁵ BUDÍN, Petr. In KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr, PACHL, Lukáš. *Insolvenční právo aneb osobní bankrotы začínají*. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008, s. 25.

také úředně ověřená pravost podpisu navrhovatele, nebo jejím zaručeným elektronickým podpisem. V opačném případě se podle § 97 odst. 2 InsZ k návrhu nepřihlíží¹⁶.

1.3.2 Účinky zahájení insolvenčního řízení

Insolvenční řízení se zahajuje dnem, kdy byl insolvenční návrh podán u věcně příslušného soudu. Dle § 109 odst. 4 InsZ účinky zahájení insolvenčního řízení nastávají okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení v insolvenčním rejstříku. Na toto zveřejnění má soud zákonem stanovenou lhůtu 2 hodin (§ 101 odst. 1 InsZ) od okamžiku, kdy insolvenční návrh dojde věcně a místně příslušnému soudu (§ 97 odst. 1 InsZ). Účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení pak trvají až do jeho skončení, není-li zákonem stanoveno jinak. Účinky upravené v tomto ustanovení jsou uvedeny pouze demonstrativně, ostatní pak musíme dohledat v textu samotného zákona.

Prvním účinkem zmíněným v § 109 odst. 1 písm. a) InsZ je, že pohledávky a jiná práva týkající se majetkové podstaty nemohou být uplatněny žalobou, lze-li je uplatnit přihláškou. Tento účinek se však nevztahuje na již zahájená nalézací řízení, ta mohou být dokončena.

Dalším účinkem zahájení insolvenčního řízení je, že právo na uspokojení ze zajištění, které se týká majetku ve vlastnictví dlužníka nebo náleží do jeho majetkové podstaty, lze uplatnit nebo nově nabýt pouze za podmínek stanovených insolvenčním zákonem. To platí i pro zřízení soudcovského práva, které bylo navrženo po zahájení insolvenčního řízení.

Velmi důležitým účinkem je, že výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakožto i jiný majetek, spadající do majetkové podstaty, lze nařídit, nelze jej však provést. Už z tohoto důvodu dlužníci v praxi sami iniciují insolvenční řízení, neboť okamžikem zahájení insolvenčního řízení jsou chráněni před exekutory.

Dalším z účinků zahájení insolvenčního řízení je například i povinnost dlužníka zdržet se nakládání s majetkovou podstatou, pokud by takovéto nakládání vedlo k jejím výrazným změnám. Dlužník se od zahájení insolvenčního řízení pohybuje v režimu insolvenčního zákona, a proto je povinen peněžité pohledávky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení plnit jedině v rámci insolvenčního řízení a podle pravidel insolvenčního zákona.¹⁷

¹⁶ Povinné ověření pravosti podpisu na insolvenčním návrhu bylo zavedeno zákonem 296/2007 Sb. Tímto krokem zákonodárce vyloučil například faxová podání.

¹⁷ www.insolvencizakon.cz

2 Úpadek

Úpadek je určitou mezní situací, na kterou je možno nahlížet jak z pohledu právního, tak ekonomického. Společně oběma prizmatům jsou negativní konotace spojené se stavem, kdy se subjekt v úpadku ocitá, nicméně dále se jejich pohled již různí.

Na rozličné, širší pojetí úpadku v ekonomickém slova smyslu poukazuje ve své práci Petr Kavan, a to zejména s ohledem na subjektivní vnímání tohoto pojmu, neboť se pod ním dle něj rozumí stav, který nastává v okamžiku rozpoznání nemožnosti překonat zápornou hospodářskou bilanci.¹⁸ Co je tak jedním vnímáno jako situace hospodářsky nevládnutelná, jiný považuje ještě za relativně stabilní prostředí. Z ekonomického hlediska je tedy úpadek a hlavně okamžik, kdy úpadek nastává, velmi subjektivní, a to zejména proto: „(...), že fenomén krize je různými lidmi pociťován různě.“¹⁹

Zákonodárce se tak nachází v nelehké situaci toto subjektivní vnímání zobjektivizovat do zákonné definice úpadku. Tímto krokem tak stanoví pro všechny adresáty právní normy stejná, objektivně zjiřitelná pravidla, po jejichž naplnění lze situaci řešit nástroji úpadkového práva.

Zákonné vymezení úpadku, eventuálně úpadku přímo hrozícího, se tak stává klíčovým nejen ke správnému pochopení a směřování celé práce, ale zejména pro samotné insolvenční řízení. Existence úpadku je podmínkou pro vstup subjektu do insolvenčního řízení. Jinými slovy lze říci, že bez existence úpadku tak, jak je definován v zákoně²⁰, nelze využít institutů, jež InsZ nabízí (institutu oddlužení nevyjímaje). Nevhodně zvolená legální definice s sebou přináší nemalé problémy. O důsledcích příliš úzké či naopak široké zákonné definice se zmiňuje například Petr Kuhn ve svém pojednání o úpadku: „*Způsob, jakým zákon definuje úpadek, je zcela zásadní. Pokud je definice příliš široká, spustí se insolvenční mechanismy příliš brzy a postihnou osoby, které se de facto v úpadku nenacházejí. Na druhou stranu, pokud je úpadek definován příliš úzce, některé osoby skončí v úpadku příliš pozdě, což negativně ovlivňuje možnosti věřitelů dosáhnout optimální (ve smyslu přiměřené okolnostem) míry návratnosti jejich investice.*“²¹

¹⁸ KAVAN, Petr. K pojmu úpadku v novém insolvenčním zákoně. In SCHELLE, Karel (ed). *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Ostrava: KEY Publishing, 2006, s. 88.

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ Pokud bude v práci použito pojmu „zákon“ rozumí se jím zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

²¹ KUHN, Petr. Poznámky k vybraným ustanovením zákona. In SCHELLE, Karel (ed). *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Ostrava: KEY Publishing, 2006. s. 105.

2.1 Právní vymezení úpadku

Ve většině zemí včetně České republiky dochází při právním vymezení úpadku k užití dvou základních testů, jejichž smyslem je stanovit, zda se dlužník v úpadku skutečně nachází či nikoliv. Jedná se o test likvidity (test tzv. platební schopnosti)²² a rozvahový test (test tzv. předlužení).²³ Tyto dvě formy úpadku byly známy již za zákona o konkursu a vyrovnání, nicméně v InsZ došlo k jejich konkretizaci, a tím k navýšení právní jistoty adresátů právní normy. Nově insolvenční zákon stanovuje možnost řešit úpadek hrozící. Tento počín zákonodárce je tak důkazem, že insolvenční právo klade větší důraz na minimalizaci škod a zajištění co nejvyššího uspokojení věřitelů.

V zákoně se setkáme s vymezením tohoto pojmu hned v úvodních ustanoveních obecné části, konkrétně v § 3 InsZ, který ve svých čtyřech odstavcích upravuje definice jednotlivých forem úpadku.²⁴

Úpadek může být prohlášen jak na fyzické osoby, tak na osoby právnické, jak na podnikatele, tak nepodnikatele. Nicméně s ohledem na institut oddlužení a jeho osobní působnost bude pro tuto práci klíčová pouze první definice úpadku, tj. úpadek formou platební neschopnosti. V naprosté většině případů jsou a budou návrhy na oddlužení podávány fyzickými osobami. Pro úplnost se přesto v rámci této kapitoly krátce zmíním i o úpadku ve formě předlužení, který se vztahuje na právnické osoby a z fyzických osob pouze na podnikatele.

2.1.1 Analýza platební neschopnosti

Na tomto místě bude provedena podrobná analýza ustanovení § 3 odst. 1 a 2 InsZ, aby bylo zcela jasné, za jakých okolností lze osvědčit úpadek dlužníka ve formě platební neschopnosti. O platební neschopnosti hovoříme při kumulativním naplnění tři znaků uvedených v § 3 odst. 1 InsZ; tedy:

²² Test platební schopnosti jakožto ukazatel úpadku se používá vždy a je také upřednostněnou metodou podle doporučení UNCITRAL. V některých zemích k tomuto testu bývá přiřazen test předlužení. Blíže viz KUHN, Petr. Poznámky k vybraným ustanovením zákona. In SCHELLE, Karel (ed). *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Ostrava: KEY Publishing, 2006, s. 105 – 106.

²³ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 125.; KUHN, Petr. Poznámky k vybraným ustanovením zákona. In SCHELLE, Karel (ed). *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Ostrava: KEY Publishing, 2006, s. 105 – 106.

²⁴ Kavan toto ustanovení po gramatické stránce hodnotí jako nevydařené. KAVAN, Petr. K pojmu úpadku v novém insolvenčním zákoně. In SCHELLE, Karel (ed). *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Ostrava: KEY Publishing, 2006, s. 97.

1) dlužník musí mít vícero věřitelů

Více věřiteli se rozumí nejméně dva, přičemž pokud je věřitel jediný, může na ochranu svých práv využít procesního prostředku v podobě výkonu rozhodnutí (exekuce).²⁵ K podmínce mnohosti věřitelů bych ráda zmínila dvě poznámky, které jsou podstatné pro správnou interpretaci tohoto ustanovení.

Na prvním místě je potřeba upozornit, že podmínka plurality není splněna v případě solidárních věřitelů vůči jedné pohledávce.²⁶ Na toto upozorňuje i judikatura Nejvyššího soudu, kde je jasně řečeno, že: „*tento předpoklad není naplněn pouze jednou solidární pohledávkou věřitelů. Jde zde o jeden závazek s několika subjekty na straně věřitelů, přičemž každý ze solidárních věřitelů má sice své samostatné právo k uplatnění pohledávky, leč dlužník je příslušné plnění povinen poskytnout jen jednou.*“²⁷

Druhou poznámkou k § 3 odst. 1 písm. a) InsZ je otázka vzniku další pohledávky. Přesněji řečeno, rozdělování pohledávek za účelem vytvořit z jedné pohledávky dvě (či více) s dvěma různými věřiteli. Takovýmto jednáním by došlo k naplnění podmínky plurality věřitelů a bylo by tak umožněno, při splnění dalších zákonných podmínek, na subjekt prohlásit úpadek.

V současné právní úpravě je proto potřeba vykládat § 3 odst. 1 InsZ v návaznosti na § 143 odst. 2 InsZ, neboť dle této zákonné dikce lze za dalšího navrhovatele považovat pouze věřitele, který takovýmto způsobem nabyl pohledávku v době delší než 6 měsíců před podáním insolvenčního návrhu. Pokud by tedy byl návrh podán v době kratší, než je oněch 6 měsíců, nebude se k druhému věřiteli přihlížet.²⁸ Toto nové ustanovení InsZ má bránit tzv. šikanózním insolvenčním návrhům. V rámci ZKV nebylo cedování pohledávek omezeno, a proto nebylo složité dlužníka do režimu úpadku dostat.

²⁵ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Sněmovní tisk č. 1120/0, Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, rok 2005, IV. volební období. Panující názor, že právě pluralita věřitelů je nezbytná k odlišení exekuce a konkursu, považuje Kavan za sporný. Domnívá se totiž, že i jeden jediný dluh povede dlužníka k tomu, že na sebe bude nabalovat dluhy další, aby se vymanil z dluhové pasti a prakticky tak téměř se stoprocentní jistotou utíká do sféry nelegální (stínové) ekonomiky. KAVAN, Petr. K pojmu úpadku v novém insolvenčním zákoně. In SCHELLE, Karel (ed). *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Ostrava: KEY Publishing, 2006, s. 94 – 95.

²⁶ § 3 odst. 2 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii jasně uvádí, že: „Platobne neschopný je ten, kto má viac ako jedného veriteľa a nie je schopný plniť 30 dní po lehote splatnosti viac ako jeden peňažný záväzok.“ Tím, že se slovenský úpadkový zákon jasně vypořádává s otázkou solidarity věřitelů (a nejen s ní) už v zákonné definici, považují tuto volbu slovenského zákonodárce za preciznější, zabraňující tak hned od počátku možným desinterpretacím.

²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2007, sp. zn. 29 Odo 1121/2004.

²⁸ Tuto podmínku můžeme opět porovnat se slovenskou právní úpravou, neboť slovenský zákon o konkurze a reštrukturalizácii tuto lhůtu stanovuje o poznání kratší. Podle § 3 odst. 2 věty druhé zákona č. 7/2005 Z. z. se za jednu pohledávku při posuzování platební neschopnosti dlužníka považují všechny pohledávky, které po dobu 90 dnů před podáním návrhu na vyhlášení konkursu původně patřily jen jednomu věřiteli. Je tak otázkou, zda doba 6 měsíců, tak jak ji stanovuje český zákonodárce, není i vzhledem k ustanovení § 3 odst. 2 InsZ příliš dlouhá.

V neposlední řadě je vhodné zmínit skutečnosti týkající se dokazování plurality věřitelů. Důkazy o existenci dalších věřitelů totiž nenese insolvenční navrhovatel sám. Dle § 86 InsZ jsou insolvenční soudy povinny provést i jiné důkazy potřebné k osvědčení úpadku než jen ty, které předložil navrhovatel.²⁹ Ačkoliv je tedy osvědčení dlužníkovy úpadku ovládáno zásadou vyšetřovací, nezbujuje to navrhovatele jeho povinnosti tvrdit všechny pro rozhodnutí významné skutečnosti.³⁰ Podle poslední nové judikatury tak musí věřitel tvrdit existenci dalšího věřitele včetně výše jeho peněžité pohledávky a informací o splatnosti, jinak je insolvenční návrh odmítnut.

2) peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti

Druhou podmínkou, která doplňuje podmínku mnohosti věřitelů, je, že dlužník musí mít peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti. I v tomto případě se zaměříme na podrobnější analýzu tohoto znaku platební neschopnosti.

Zákon zmiňuje pro účely testu platební schopnosti pouze peněžité závazky, neboť úpadek je fenoménem finančního stavu společnosti. Schopnost či neschopnost plnit jiné než peněžité závazky nemá nic společného s problémy, které řeší insolvenční právo.³¹ Toto výslovné omezení testu likvidity bylo přijato jako reakce na nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 44/02,³² ve kterém se uvádí, že situace úpadku se pojí jak s peněžitými, tak nepeněžitými závazky. Zákonodárce tak v ustanovení § 3 odst. 1 písm. b) InsZ bojuje proti matoucí argumentaci Ústavního soudu a jasně stanovuje, že dlužník může být v platební neschopnosti pouze při neplnění peněžitých závazků.³³

Platební neschopnost dlužníka splácet jeho splatné peněžité pohledávky musí trvat určitou dobu. Zákon nyní přesně stanovuje, že se jedná o dobu delší než 30 dní. Tím dochází k upřesnění právní úpravy, kdy ZKV užíval vágního ustáleného spojení, že dlužník musí být v prodlení „po delší dobu“.³⁴ Považuji za velmi účelné, že tato doba byla přesně stanovena, protože tímto krokem byla posílena právní jistota jak samotných dlužníků, tak i věřitelů. Slovní spojení „po delší dobu“ je neurčitým právním pojmem a jako takové odkazovalo

²⁹ POHL, Tomáš. Nová úprava insolvenčního řízení – I. část. *Obchodní právo*, 2008, roč. 17, č. 3, s. 4.

³⁰ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. července 2011, sp. zn. 3 VSOL 300/2011.

³¹ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 195 – 196.

³² Nález Ústavního soudu ze dne 24. června 2003, sp. zn. Pl. ÚS 44/02, „*Vznik situace úpadku se pojí nerozlišeně se závazky dlužníka, resp. pohledávkami věřitelů peněžitými či nepeněžitými.*

(...) rozlišování na pohledávky peněžité a nepeněžité zavádí nerovnost, která není rozumně odůvodněná a má diskriminační povahu, což je v rozporu s čl. 14. Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.“

³³ TARANDA, Petr, MORAVEC, Tomáš, HOSTINSKÝ, Jaroslav. In KOTOUČOVÁ, Jiřina (ed). *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 10. RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 196.

³⁴ § 1 odst. 2 zákona č. 328/1991 o konkursu a vyrovnání ve znění novely č. 264/2006 Sb.: *Dlužník je v úpadku, jestliže má více věřitelů a není schopen po delší dobu plnit své splatné pohledávky. Jestliže dlužník zastavil své platby, má se za to, že není schopen po delší dobu plnit své splatné závazky.*

případné subjekty, jenž chtěly návrh na zahájení insolvenčního řízení podat, na rozhodovací činnost toho kterého soudu. Přičemž na základě tehdejší judikatury se uplatňovala domněnka, že „delší dobou“ se rozumí doba 6 měsíců.³⁵

V této souvislosti je vhodné poznamenat, že právě z důvodů aplikačních problémů bylo slovní spojení „po delší dobu“ z definice předlužení vypuštěno zákonem č. 12/1998 Sb. s účinností od 1. dubna 1998. V důvodové zprávě k této novele zákona o konkursu a vyrovnání bylo uváděno,³⁶ že je nutné posuzovat hospodářský stav dlužníka spíše s ohledem na jeho reálné budoucí možnosti splácet své dluhy, než ohlížet se do minulosti, jak tomu bylo před účinností této novely. Tyto legislativní změny byly uzákoněny, aby následně za dva roky po jejich účinnosti byly opětovně nahrazeny³⁷ slovním spojením „po delší dobu“.³⁸ Je nutné si uvědomit, že takovéto změny přispívaly k právní nejistotě a k nepředvídatelnosti ohledně rozhodování konkursních soudů.

Je na první pohled patrné, že doba, po kterou musí být dlužník v prodlení, se razantně zkrátila³⁹. „Doba 30 dnů nebyla stanovena náhodně, ale je spojena s § 369a obchodního zákoníku, který váže s obdobně strukturovanou lhůtou vznik práva na zaplacení úroku z prodlení v rámci obchodních závazkových vztahů“.⁴⁰ Je pochopitelné, že tato změna podnítila diskuzi, zda takto krátká lhůta nepovede k častému vyhlašování úpadku. Tyto obavy nicméně nepovažuji za opodstatněné, protože k prohlášení úpadku dlužníka ve formě platební neschopnosti musí být naplněn ještě poslední znak definice platební neschopnosti. Tím je objektivní neschopnost dlužníka tyto závazky splácet. Této podmínce bude níže věnována zvláštní pozornost.

³⁵ „Neplní-li dlužník své splatné závazky po dobu nejméně šesti měsíců, pak ve smyslu ust. § 1 odst. 2 ZKV, lze mít zásadně za to, že je neplní po delší dobu.“ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. září 2003, sp. zn. 29 Odo 564/2001.

³⁶ Důvodová zpráva k návrhu novely zákona o konkursu a vyrovnání, Sněmovní tisk č. 219/0, Poslanecké Sněmovny Parlamentu České republiky, rok 1997, II. volební období. [cit. 1. června 2011] Dostupné na <<http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t021900a.htm>>.

³⁷ Upraveno zákonem č. 105/2000 Sb.

³⁸ KAVAN, Petr. K pojmu úpadku v novém insolvenčním zákoně. In SCHELLE, Karel (ed). *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Ostrava: KEY Publishing, 2006. s. 92.

³⁹ „Lhůta zcela záměrně takto krátká, má vést ke zlepšení platební morálky v obchodních vztazích.“ BUDÍN, Petr. In KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr, PACHL, Lukáš. *Insolvenční právo aneb osobní bankroty začínají*. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008, s. 54.

⁴⁰ Důvodová zpráva k zákonu o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon); Sněmovní tisk č. 1120/0, Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, rok 2005, IV. volební období. „Zavedením této lhůty do obchodního zákoníku došlo k naplnění směrnice 2000/35 Evropského Parlamentu a Rady ze dne 29. června 2000 o boji proti opožděným platbám v obchodním styku.“ TARANDA, Petr, MORAVEC, Tomáš, HOSTINSKÝ, Jaroslav. In KOTOUČOVÁ, Jiřina (ed). *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 10.

3) tyto závazky není schopen plnit, což se označuje také pojmem platební neschopnost

Splnění této poslední podmínky počítá s objektivní platební neschopností spláčet své závazky. Pokud by tedy věřitel chtěl podat insolvenční návrh, musel by prokázat, že dlužník není objektivně schopen své závazky plnit, což by bylo po uplynutí lhůty 30 dní od data splatnosti dosti složité. Objektivní neschopnost totiž nelze zaměňovat s neschopností subjektivní či s pouhou neochotou dlužníka závazky spláčet. „*Neschopnost platit své splatné závazky je (...) stav, kdy dlužník trpí nedostatkem peněžních prostředků k úhradě těchto závazků, ač jinak projevuje dostatečnou vůli tyto závazky nejen uznat, ale i uhradit.*“⁴¹

Osvědčit skutečnost, že dlužník opravdu není schopen spláčet, by bylo pro věřitele velmi namáhavé. Zákonodárce tuto skutečnost neopomněl, a tak v § 3 odst. 2 InsZ upravuje určité skutečnosti, které dávají vzniknout vyvratitelné právní domněnce, že dlužník skutečně není s to své závazky objektivně spláčet.

Pokud by zde byla „pouze“ neochota dlužníka spláčet, dostaneme se z režimu insolvenčního zákona do klasického nalézacího řízení dle občanského soudního řádu (dále jen OSŘ). Na druhou stranu při splnění všech ostatních podmínek by se neochota platit dala subsumovat pod vyvratitelnou právní domněnku uvedenou v § 3 odst. 2 písm. a) InsZ, neboť by ze strany dlužníka došlo k zastavení plateb podstatné části jeho peněžitých závazků. Zákon tedy v § 3 odst. 2 InsZ ustanovuje čtyři vyvratitelné právní domněnky, jejichž existence umožňuje nahlížet na dlužníka tak, jako by se nacházel v objektivní platební neschopnosti:

➤ zastavení plateb podstatné části peněžitých závazků

Tuto domněnku jako jedinou upravoval již ZKV a to v § 1 odst. 2, věta druhá, ovšem v jiných souvislostech. Hovořilo se o zastavení plateb (nikoli podstatné části) a při jejím naplnění se mělo za to, že dlužník není schopen plnit své závazky po delší dobu.

Fakt, že ze strany dlužníka došlo k zastavení plateb, je potřeba osvědčit. Zákon se však již nezmiňuje o tom, jakým způsobem by tak věřitel měl učinit. Proto můžeme zastavení plateb osvědčit jakýmkoliv způsobem, ať již zprávou, vyjádřením příslušných orgánů nebo podáním dlužníka samotného.⁴²

Zákon hovoří o podstatné části závazků, tu nicméně již blíže nespecifikuje. To, co budeme moci rozumět pod tímto neurčitým pojmem, bude tedy do jisté míry záležet na

⁴¹ TARANDA, Petr, MORAVEC, Tomáš, HOSTINSKÝ, Jaroslav. In KOTOUČOVÁ, Jiřina (ed). *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 10.

⁴² ZELENKA, Jaroslav. In ZELENKA, Jaroslav (ed). *Insolvenční zákon*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2008, s. 34-35.

rozhodovací činnosti soudů. V současné době ovšem judikatura, která by se o takovou definici pokoušela, neexistuje.

Podstatná část peněžitých závazků je v literatuře negativně vymezena jako: „(...) rozsah, který s přihlédnutím ke stavu hospodaření při neplacení závazků už nebude možno vyhodnotit za nepodstatný.“⁴³ Jiný zdroj považuje za zastavení podstatné části plateb takové množství, kdy dochází k lehce pozorovatelnému excesu při provádění plateb dlužníka. „Pod tento pojem (lehce pozorovatelný exces – poznámka autora) lze zahrnout takový rozsah peněžitých závazků dlužníka, které překračují výši jedné poloviny všech splatných závazků dlužníka.“⁴⁴ Pro úplnost uvádím, že k dosud nesplatným peněžitým závazkům a závazkům nepeněžitým se nepřihlíží.⁴⁵

➤ dlužník je v prodlení s plněním těchto závazků déle než 3 měsíce

„Věřitel (...) nese břemeno tvrzení a důkazu o neschopnosti dlužníka tyto závazky plnit.“⁴⁶

Opětovně se tak vracíme k výše ilustrované situaci. V praxi by bylo nanejvýš složité prokázat objektivní neschopnost dlužníka splácet své pohledávky hned ve 30 denní lhůtě. Lhůta 3 měsíců tak konstruuje další vyvratitelnou právní domněnku, že dlužník nemá dostatek peněžitých prostředků, aby své závazky splácel. „V kontextu s lhůtou 30 dnů (v definici úpadku ve formě platební neschopnosti) je nutno zmínit, že lhůta tří měsíců po splatnosti tvoří podmínku, kdy teprve po jejím naplnění se budou moci věřitelé úspěšně svým insolvenčním návrhem domáhat toho, aby soud rozhodl o tom, zda je či není dlužník v úpadku.“⁴⁷

Důležité tedy je, že pokud dlužník bude v prodlení delším jak tři měsíce, nastává vyvratitelná právní domněnka, že dlužník nadále není schopen splácet své splatné peněžité závazky. Pokud se ovšem v úpadku nenachází a objektivně schopen splácet je, musí to prokázat. Dochází zde tedy k přenesení břemena tvrzení a břemena důkazního.

➤ splatnou peněžitou pohledávku nelze uspokojit výkonem rozhodnutí či exekucí

Třetí právní domněnkou o tom, že dlužník není schopen objektivně splácet své závazky, je situace, kdy se nařízená exekuce ukáže jako marná. „Nicméně návrh na zahájení

⁴³ BUDÍN, Petr. In KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr, PACHL, Lukáš. *Insolvenční právo aneb osobní bankrotы začínají*. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008. s. 54.

⁴⁴ TARANDA, Petr, MORAVEC, Tomáš, HOSTINSKÝ, Jaroslav. In KOTOUČOVÁ, Jiřina (ed). *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 12.

⁴⁵ ZELENKA, Jaroslav. In ZELENKA, Jaroslav (ed). *Insolvenční zákon*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2008, s. 35.

⁴⁶ BUDÍN, Petr. In KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr, PACHL, Lukáš. *Insolvenční právo aneb osobní bankrotы začínají*. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008. s. 55.

⁴⁷ TARANDA, Petr, MORAVEC, Tomáš, HOSTINSKÝ, Jaroslav. In KOTOUČOVÁ, Jiřina (ed). *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 12.

*insolvenčního řízení lze podat i pro splatnou pohledávku, o které nebylo doposavad pravomocně rozhodnuto.*⁴⁸

Jaroslav Zelenka uvádí, že: „na platební neschopnost dlužníka bude třeba usuzovat i tehdy, bude-li z výkonu rozhodnutí nebo z exekuce uspokojena splatná peněžitá pohledávka jen zčásti. Přitom nebude rozhodné, zda se jedná o splatnou peněžitou pohledávku navrhovatele, jenž podal návrh na zahájení insolvenčního řízení, nebo jiného věřitele dlužníka.“⁴⁹

➤ dlužník nepředložil insolvenčnímu soudu seznamy uvedené v § 104 odst. 1 InsZ

Insolvenční soud ukládá dlužníku povinnost při podání insolvenčního návrhu předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1 InsZ. Dle § 128 odst. 3 InsZ může tuto povinnost dlužníkovi uložit i v případě návrhu podaného věřitelem.⁵⁰ Ustanovení § 104 odst. 1 InsZ tedy upravuje náležitosti jednotlivých příloh insolvenčního návrhu. Jedná se o seznam majetku, včetně uvedení vlastních případných dlužníkových pohledávek a jeho dlužníků, seznamy závazků s uvedením dlužníkových věřitelů, případné seznamy dlužníkových zaměstnanců a listiny, které dokládají úpadek či hrozící úpadek.⁵¹

Tato domněnka má zabránit zejména situacím, kdy dlužník s úmyslem vyhnout se insolvenčnímu řízení odmítne předložit dokumenty, jenž osvědčují skutečnosti o jeho úpadku.⁵² Pokud dlužník přesto odmítne, bude se považovat při splnění ostatních podmínek § 3 odst. 1 InsZ v úpadku.

Pokud tedy dojde k naplnění jedné z výše zmíněných právních domněnek, je již na dlužníku, aby je vyvrátil, pokud neodpovídají skutečnosti. „V daném kontextu (...) se na dlužníka (...) přenáší zcela logicky břemeno tvrzení a břemeno důkazní co do jeho schopnosti tyto závazky plnit.“⁵³ Zákon to sice nikde výslovně nestanovuje, nicméně je logické, že dlužník je jedinou osobou, která bude mít zájem na vyvrácení této právní domněnky.⁵⁴

⁴⁸ Blíže usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2005, sp. zn. 29 Odo 1344/2004.

⁴⁹ Zelenka, Jaroslav. In ZELENKA, Jaroslav (ed). *Insolvenční zákon*. 2. vydání. Praha: Linde, 2008, s. 35 (§ 3 InsZ).

⁵⁰ TARANDA, Petr, MORAVEC, Tomáš, HOSTINSKÝ, Jaroslav. In KOTOUČOVÁ, Jiřina (ed). *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 12.

⁵¹ Zákon ani judikatura nestanovují jakými listinami je třeba úpadek dlužníka doložit. Blíže viz usnesení Krajského soudu v Brně a Vrchního soudu v Olomouci, *Sp. Zn. KSBR 37 INS 3006/2009, 2 VSOL 215/2009*.

⁵² BUDÍN, Petr. In KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr, PACHL, Lukáš. *Insolvenční právo aneb Broty začínají*. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008, s. 55.

⁵³ TARANDA, Petr, MORAVEC, Tomáš, HOSTINSKÝ, Jaroslav. In KOTOUČOVÁ, Jiřina (ed). *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 12 (§ 3 InsZ).

⁵⁴ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) k § 3. Sněmovní tisk č. 1120/0, Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, rok 2005, IV. volební období.

2.1.2 Předlužení

Jen pro úplnost se v rámci této podkapitoly zmíním také o druhé podobě úpadku, kterou je předlužení. Tato forma úpadku stojí v rámci mé diplomové práce na okraji zájmu, neboť se vztahuje pouze na právnické osoby a fyzické osoby – podnikatele. Oddlužení je proti tomu určeno nepodnikatelským subjektům, z čehož vyplývá, že by návrh na oddlužení z důvodu úpadku ve formě předlužení mohly podat pouze nepodnikatelské právnické osoby. Rozšíření této definice i na subjekty nepodnikatelské by nemělo žádný význam, neboť ze samotné dikce zákona vyplývá, že se vztahuje pouze na osoby, které mají povinnost vést účetnictví.⁵⁵ Tím jsou z této působnosti logicky vyřazeny fyzické osoby – nepodnikatelé, tzv. spotřebitelé, kterým zákon takovouto povinnost neukládá.

S tzv. testem předlužení se poprvé setkáváme v našem právním řádu až od roku 1996, a to v souvislosti s nabytím účinnosti zákona č. 94/1996 Sb. Do té doby se u nás úpadek zjišťoval na základě tzv. testu likvidity. Zajímavé je, že ačkoliv zákonodárce měnil jednotlivé pojmové znaky testu likvidity až příliš často, koncept předlužení zůstal beze změny po celou dobu účinnosti ZKV. Změnu jeho pojetí přináší až InsZ.⁵⁶

Úpadek ve formě předlužení nastává při naplnění dvou kumulativně stanovených podmínek upravených v § 3 odst. 3 InsZ. Jednak musí mít dlužník více věřitelů a jednak souhrn závazků musí přesahovat hodnotu souhrnu majetku. Otázce plurality věřitelů, včetně rozboru možných interpretačních problémů, jsem se věnovala již výše. Proto v tomto smyslu odkazují na podkapitolu ohledně analýzy testu likvidity.

Druhá podmínka § 3 odst. 3 InsZ hovoří o situaci, kdy souhrn všech závazků, splatných i nesplatných, přesahuje hodnotu souhrnu majetku. Zákonodárce změnil v tomto ohledu zákonnou definici předlužení, která za předchozí právní úpravy ZKV zmiňovala pouze závazky splatné. Smyslem této změny je umožnit dlužníkům dřívější zahájení insolvenčního řízení. Zároveň by ale tento krok neměl vést ke zvýšenému počtu návrhů ze strany věřitelů, neboť ti povětšinou nemají dostatek informací, aby byli schopni osvědčit úpadek dlužníka.⁵⁷

Poslední poznámkou, kterou bych ráda k předlužení uvedla, je skutečnost, že do souhrnu majetku se promítá také to, jak dlužník s majetkem hospodaří a zohledňují se tak i jeho očekávané budoucí příjmy.

⁵⁵ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) k § 3. Sněmovní tisk č. 1120/0, Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, rok 2005, IV. volební období.

⁵⁶ KAVAN, Petr. K pojmu úpadku v novém insolvenčním zákoně. In SCHELLE, Karel (ed). *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Ostrava: KEY Publishing, 2006, s. 94 – 95.

⁵⁷ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) k § 3. Sněmovní tisk č. 1120/0, Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, rok 2005, IV. volební období.

2.2 Hrozící úpadek

Pojem hrozícího úpadku byl na našem území až do platnosti nového insolvenčního zákona pojmem neznámým. Jeho existence je dalším počinem, který poukazuje na sanační charakter nového insolvenčního zákona.

Insolvenční návrh z důvodu hrozícího úpadku bude moci podat jedině sám dlužník, který je jako jediný schopen objektivně předpokládat existenci důvodné hrozby, že by se v úpadku ocitl.

Zákon vymezuje hrozící úpadek v § 3 odst. 4 InsZ jako situaci, kdy lze důvodně se zřetelem ke všem okolnostem předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků. Již z této zákonné definice je patrné, že se hrozící úpadek bude fakticky dotýkat pouze platební neschopnosti, proto je užití pojmu hrozícího úpadku nepřesné. Samotný věcný návrh insolvenčního zákona hovořil o hrozícím úpadku ve formě platební neschopnosti a byl tak pojmem přesnějším. Pouze u platební neschopnosti totiž může dlužník předvídat, se zřetelem ke všem okolnostem, že je zde již skutečná hrozba úpadku.

Dlužníkovi je tak v těchto případech umožněno postupovat podle insolvenčního zákona, ačkoliv se v úpadku vlastně ještě nenachází, pouze je zde pravděpodobnost, že k tomuto dojde.⁵⁸ „Rozhodne-li se dlužník podat návrh na zahájení insolvenčního řízení ještě před vznikem samotného úpadku, tedy pro hrozící úpadek, je mu ponechána možnost zachránit svůj podnikatelský potenciál.“⁵⁹

Na základě zahraničních zkušeností a ekonomicko - právních posouzení lze očekávat, že možnost zahájit insolvenční řízení na základě hrozícího úpadku bude využívána výjimečně, a pokud, tak zejména velkými právníckými osobami.⁶⁰

V právní úpravě hrozícího úpadku se tak promítají snahy minimalizovat ztráty i na straně dlužníků a motivovat je, aby svou nepříznivou situaci začali řešit co nejdříve.

⁵⁸ POHL, Tomáš. Nová úprava insolvenčního řízení – I. část. *Obchodní právo*, 2008, roč. 17, č. 3, s. 2.

⁵⁹ TARANDA, Petr, MORAVEC, Tomáš, HOSTINSKÝ, Jaroslav. In KOTOUČOVÁ, Jiřina (ed). *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 14 (§ 3 InsZ).

⁶⁰ BUDÍN, Petr. In KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr, PACHL, Lukáš. *Insolvenční právo aneb osobní bankrotы začínají*. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008, s. 56.

3 Oddlužení jako jeden ze způsobů řešení úpadku

Snahou předešlých kapitol bylo poskytnout základní informace ohledně insolvenčního řízení a problematiky úpadku. V dalších kapitolách se již budu soustředit na jeden konkrétní způsob řešení úpadku; na oddlužení.

Jakožto stěžejní téma své diplomové práce jsem ho zvolila hned z několika důvodů. Oddlužení je z celkového historického hlediska novým, na našem území dosud neznámým právním nástrojem řešení úpadku. Osobně považuji oddlužení v rámci úpadkového práva za velký krok kupředu.

Tato kapitola si klade za cíl zamyslet se nad důvody, proč bylo oddlužení do našeho právního řádu zakomponováno, a v jakých zahraničních právních řádech hledal zákonodárce inspiraci. Vzhledem k významu, jaký má podle mého názoru institut oddlužení pro společnost, se budu věnovat nejen právnímu vymezení, ale také jeho sociálnímu rozměru.

Ačkoliv je oddlužení řazeno k obecným způsobům řešení úpadku, má mnohá specifika. Předně je zaměřeno pouze na nepodnikatelské subjekty, což v kontextu insolvenčního zákona není typické a je velmi polemické, zda je tomu tak správně. Zároveň při jeho aplikaci dochází k modifikaci základních zásad insolvenčního řízení.

3.1 Cesta institutu oddlužení do českého právního řádu

3.1.1 Důvody přijetí institutu oddlužení

Odpověď na otázku, proč bylo do českého právního řádu zaveden institut oddlužení, již byla naznačena v samotném úvodu mé práce.

V dřívějších dobách se úpadek fyzických osob vyskytoval jen sporadicky. Jak uvádí František Zoulík, postihoval prakticky jen hazardéry a rozmařilce, kteří nebyli schopni splácet své splatné dluhy.⁶¹ Nicméně v dnešní době se situace mění, dnes už nejsou úpadci jen hazardéři, ale i velké procento fyzických osob z celkové populace. Tato změna souvisí s rozvojem úvěrového obchodu, neboť uzavírání úvěrových smluv se pro nás stalo běžnou součástí života. Lidé velmi snadno podléhají vidině lehce a rychle získaných peněz, aniž by si mnozí uvědomili možná rizika úvěrových půjček, zejména od nebankovních institucí. A tak je

⁶¹ ZOULÍK, František. Vývoj insolvenčních řízení. *Právní fórum*, 2009, roč. 6, č. 4, s. 158-59.

možné sledovat v posledních letech markantní nárůst spotřebitelských úvěrů⁶² a zadlužování domácností⁶³.

Předchozí úprava řešení úpadku nepodnikatelských subjektů dle ZKV se s ohledem na výše zmíněné změny ve společnosti stala nedostačující. Nepodnikatelé tak prakticky mohli využít pouze konkursního řízení.⁶⁴ To ovšem dlužníky nebylo z logických důvodů iniciováno. Pokud k tomuto řízení ale i přese všechno došlo, mělo pro dlužníka likvidační povahu, a to zejména s ohledem na skutečnost, že dluhy po skončení konkursního řízení, ve kterém přišel dlužník o veškerý majetek, nezanikají. Věřitelé, kteří tak nebyli zcela uspokojeni v rámci konkursního řízení, mohli tyto dluhy vymáhat opětovně až do okamžiku, než byla jejich pohledávka zcela uspokojena. Navíc, jak jsem již upozornila v samotném úvodu práce, domnívám se, že pokud by se na tyto úpadce (fyzické osoby – nepodnikatele), uplatňoval pouze konkurs, mohlo by to znamenat nemalé problémy sociální a společenské.⁶⁵

Oddlužení se tak vydalo zcela jiným směrem než konkurs. O tom, že tato úprava byla potřebná a mezi dlužníky již očekávaná, vypovídá bezpochyby počet podaných návrhů na oddlužení, který každoročně rapidně vzrůstá, a to i přes různá úskalí, která proces oddlužení přináší. Pro lepší ilustraci přikládám na tomto místě grafické znázornění nárůstu počtu podaných návrhů na povolení oddlužení a to od 1. ledna 2008 do 31. března 2010.⁶⁶

⁶² Je otázkou, jak a zda nový zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelských úvěrech, jenž vstoupil v platnost k 1. lednu roku 2011, změní současnou situaci.

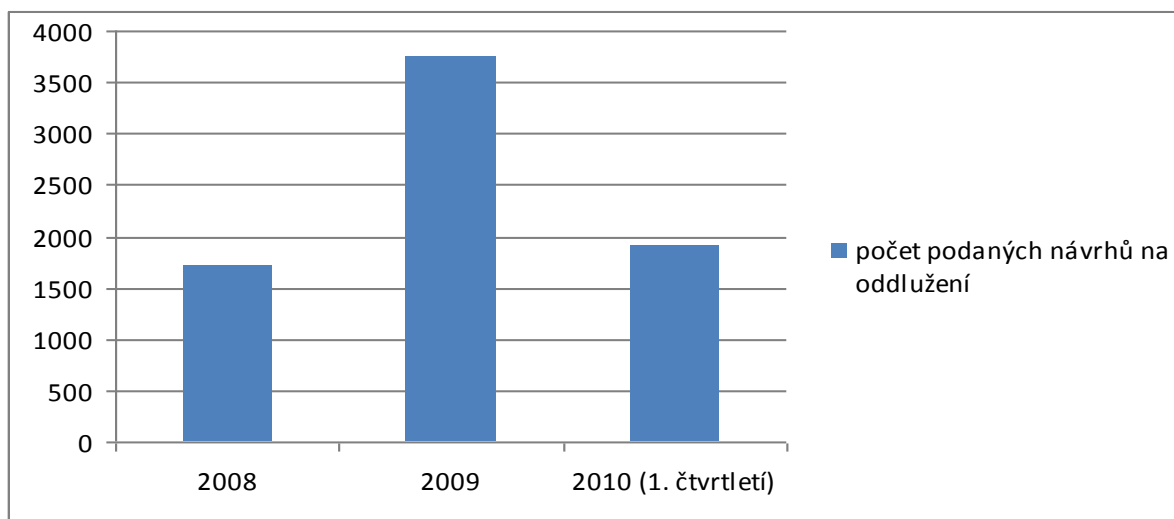
⁶³ „Zadlužení domácností u bank a finančních institucí ke konci dubna vzrostlo na 1 066,23 miliardy korun, což představuje meziměsíční zvýšení o 2,22 mld. Kč (0,2%).“ „Meziročně vzrostlo zadlužení domácností o 68,32 miliardy korun (6,85%).“ [cit. 3. června 2011] <<http://www.mediafax.cz/ekonomika/3229236-CNB-Zadluzeni-domacnosti-u-financnich-instituci-na-konci-dubna-vzrostlo-na-1-066-bilionu-korun>>; Měnový přehled, kde jsou mimo jiné uvedeny informace o množství úvěrů poskytnutým domácnostem za období od června roku 2010 do června roku 2011. Dostupné na stránkách České národní banky: Blíže viz <http://www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/narodni_stat_data/mp.htm>

⁶⁴ Existence vyrovnávacího řízení, jakožto sanačního způsobu řešení úpadku může být vzhledem k jeho nepoužitelnosti na tomto místě opomenuta.

⁶⁵ Mé úvahy nejsou podloženy žádnou analýzou. Není mi známa existence výzkumů, které by dokládaly např. vztah mezi nárůstem zadluženosti a pácháním majetkové trestné činnosti, nicméně bych to považovala za logické.

⁶⁶ Bohužel od konce prvního čtvrtletí nebyly zveřejněny další statistické údaje. Další statistické údaje lze získat na stránkách Creditreform. Blíže viz *Tisková zpráva společnosti Creditreform: Vývoj insolvenční v České republice v červenci 2011* [online]. [cit. 15. 8. 2011]. Dostupný na: <http://web.creditreform.cz/cs/resources/pdf/TZ_vyvoj_insolvenci_07_2011.pdf>.

Graf č. 1 – Počet podaných návrhů na povolení oddlužení

Zdroj: Vlastní zpracování

Na tomto grafu můžeme vidět, že hned během prvního roku účinnosti insolvenčního zákona zažádalo o povolení oddlužení 1713 osob. V následujícím roce se tento počet více než zdvojnásobil (3771 osob) a za pouhé tři měsíce roku 2010 napadlo na krajské soudy více návrhů o povolení oddlužení (1904) než za celý rok 2008. Lze očekávat, že počet těchto návrhů, jejichž prostřednictvím budou zejména fyzické osoby žádat o řešení své životní situace, bude stoupat.⁶⁷

V odborné literatuře se můžeme dokonce setkat s názorem⁶⁸, který oddlužení považuje za potenciálně nejvýznamnější část nového insolvenčního práva. „*To proto, že zatímco dopady reorganizačního řízení na trh korporálního dluhu jsou do značné míry omezeny „bránou reorganizace“*“, kterou představuje § 316 odst. 4 InsZ, řízení o oddlužení podle § 389 a násl. InsZ je a priori k dispozici každému dlužníku, který není podnikatelem – především tedy každému spotřebiteli.“⁶⁹

3.1.2 Inspirace pro českého zákonodárce

Vzhledem k tomu, že na našem území došlo k více jak čtyřicetiletému přerušení vývoje úpadkového práva, a zákon o konkursu a vyrovnání byl v roce 1991 rychlým

⁶⁷ Grafické znázornění vychází ze statistik o počtu podaných návrhů na oddlužení. Ty jsou dostupné na oficiálních stránkách věnovaných insolvenčnímu zákonu <<http://www.insolvencnizakon.cz/expertni-skupina-s22/statistiky.html>>.

⁶⁸ RICHTER, Tomáš. Insolvenční zákon: od vládního návrhu k vyhlášenému znění. In SCHELLE, Karel (ed). *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Ostrava: KEY Publishing, 2006, s. 57-58.

⁶⁹ Tamtéž.

provizoriem řešení této situace, musel zákonodárce hledat inspiraci v moderních zahraničních právních úpravách. Institut oddlužení má stejně jako celý insolvenční zákon předlohu v americkém Bankruptcy Code, který je považován za první moderní úpravu úpadkového práva. „*Oddlužení nachází svůj předobraz v prvních pokusech právní úpravy angloamerické provincie umožnit dlužníkům (...) zbavit dluhové zátěže a začít nový ekonomický život.*“⁷⁰ Toto potvrzuje i Petr Kuhn, který tvrdí, že česká podoba oddlužení je vlastně kombinace kapitol 7 a 13 amerického Bankruptcy Code.⁷¹ V jiné odborné literatuře se můžeme zase dočíst, že podstata oddlužení byla v zásadě převzata z práva německého.⁷²

Ve skutečnosti lze říci, že česká úprava je kombinací obou výše zmíněných.⁷³ Podmínky pro využití institutu oddlužení jsou však samozřejmě stanoveny s ohledem na tuzemské poměry. Nelze totiž v této oblasti pouze přejímat zahraniční úpravy, neboť rozdílnost ekonomického a společenského (právního) vývoje je v každé zemi značná.

3.2 Vývoj institutu oddlužení

Institut oddlužení lze v rámci úpadkového práva řadit k institutům, jež doznaly od vládního návrhu zákona snad největších změn. Proto se na tomto místě pokusím nastínit postupný vývoj a změny, které byly nastoleny v rámci přijímání tohoto zákona Poslaneckou Sněmovnou. Také uvedu, jakých změn se institut oddlužení dočkal postupnými novelizacemi, z nichž některé byly přijaty ještě před vstupem samotného zákona v účinnost.⁷⁴

3.2.1 Vládní návrh zákona

S konceptem oddlužení se poprvé seznamujeme ve věcném záměru insolvenčního zákona. Vládní návrh insolvenčního zákona byl předložen dne 8. září 2005 jako tisk 1120/0. Tomáš Richter ve svém pojednání o insolvenčním zákonu upozorňuje na skutečnost, že samotnému institutu oddlužení nebyl věnován při tvorbě nového insolvenčního zákona

⁷⁰ KAVAN, Petr. Malé zamyšlení a několik výkladových poznámek k institutu oddlužení. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 12, s. 436.

⁷¹ KUHN, Petr. *Pár poznámek k oddlužení* [online]. 1. dubna 2008 [cit. 1. června 2011]. Dostupné na <<http://www.leblog.cz/?q=node/211>>.

⁷² HAVEL, Bohumil. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 2, s. 50 – 55.

⁷³ KAVAN, Petr. Malé zamyšlení a několik výkladových poznámek k institutu oddlužení. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 12, s. 436.

⁷⁴ Domnívám se, že zásahy do platného znění zákona před jeho vstupem v účinnost nejsou správné. Jestliže text zákona není v některém ohledu precizní, je úlohou projednávání v Poslanecké sněmovně dohlédnout na to, aby všechny sporné body, nežádoucí znění či nejrůznější nuance byly změněny v rámci jednotlivých čtení. Zásah do zákona v období legisvakance mi nepřijde ospravedlnitelný, neboť v tomto období se ještě nedá odvolávat na praktické komplikace s aplikací v praxi. Toto období má sloužit k seznámí veřejnosti, odborné i laické, s novým zákonem a připravit ji tak na jeho vstup v účinnost. Jestliže je ovšem do zákona zasahováno i v období před jeho vstupem v účinnost, dochází tak k narušení právní jistoty zmíněných adresátů ustanovení.

dostatek pozornosti a je výsledkem dvou ne příliš rozsáhlých diskusí, uskutečněných v rámci přípravy komplexního pozměňovacího návrhu.⁷⁵

Návrh vládního zákona byl následně v průběhu jednotlivých čtení v Poslanecké sněmovně pozměněn. „*Vládní návrh konstruoval řízení o oddlužení v podstatě jako mírně zjednodušenou reorganizaci.*“⁷⁶ Dle § 394 vládního návrhu se počítalo s tím, že dlužník bude věřitelům předkládat plán o oddlužení, o kterém budou věřitelé následně hlasovat. Dále vládní návrh v ustanovení § 389 ustanovil, že oddlužení by mělo být určeno jak pro nepodnikatelské subjekty, tak pro fyzické osoby, které jsou drobnými podnikateli, zejména pro drobné živnostníky, kteří nezaměstnávají žádné zaměstnance nebo podnikají v malém rozsahu⁷⁷.

V neposlední řadě byl v návrhu zákona zachován institut vyrovnání, a to při oddlužení ve formě zpeněžení majetku dlužníka. Návrh tak počítal s tím, že institut oddlužení „(...) v sobě vedle splátkového kalendáře určeného fyzickým osobám zahrnuje i pozměněný institut vyrovnání.“⁷⁸ Jeden ze základních rozdílů oproti aktuální podobě oddlužení by přitom spočíval v tom, že odpuštění zbytku dluhů by nastalo až vydáním soudního rozhodnutí, ne samotným splněním.⁷⁹

Návrh v tomto původním znění ovšem neprošel. V průběhu prvního a druhého čtení návrhu zákona v Poslanecké sněmovně byly výše zmíněné okruhy změněny. Přijaté znění oddlužení je tak do značné míry zjednodušené. Zejména došlo k odejmutí práva věřitelů rozhodovat o tom, zda má být oddlužení povoleno. Dle platného znění o povolení oddlužení rozhoduje insolvenční soud (§ 397 InsZ). Tento krok vnímám jako logický, věřitelé by zřejmě jen málokdy, pokud vůbec, měli zájem oddlužení povolit. Tím, že u dlužníka - fyzické osoby nedochází, na rozdíl od korporace, skončením konkursního řízení k jeho zániku, věřitelé nejsou motivováni rozhodnout, zda je lepší likvidační nebo nelikvidační typ řízení.⁸⁰

⁷⁵ RICHTER, Tomáš. Insolvenční zákon: od vládního návrhu k vyhlášenému znění. In SCHELLE, Karel (ed). *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Ostrava: KEY Publishing, 2006, s. 58.; S tímto názorem nesouhlasí Bohumil Havel, ačkoliv přiznává, že oddlužení nebylo věnováno tolik pozornosti jako obecné části nebo reorganizaci. Havel vysvětluje, že některé formulace nejsou vhodné ne proto, že by jim nebyla věnována pozornost, ale protože většina z členů poslední komise nesouhlasila s věcným odůvodněním oddlužení. Blíže viz HAVEL, Bohumil. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 2, s. 50.

⁷⁶ RICHTER, Tomáš. Insolvenční zákon: od vládního návrhu k vyhlášenému znění. In SCHELLE, Karel (ed). *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Ostrava: KEY Publishing, 2006, s. 59.

⁷⁷ ERBSOVÁ, Hana, Müllerová, Lenka. In KOTOUČOVÁ, Jiřina (ed). *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 924.

⁷⁸ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Sněmovní tisk č. 1120/0, Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, rok 2005, IV. volební období.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ RICHTER, Tomáš. Insolvenční zákon: od vládního návrhu k vyhlášenému znění. In SCHELLE, Karel (ed). *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Ostrava: KEY Publishing, 2006, s. 59.

Zákonodárce změnil i navrhované znění § 389 InsZ návrhu a vypustil tak drobné podnikatele z osobní působnosti institutu oddlužení. V posledním výše nastíněném příkladu vládního návrhu došlo také ke změně. Institut vyrovnání byl jakožto obsolentní ustanovení z našeho právního řadu vypuštěn a při zpeněžení majetkové podstaty dlužníka se dle aktuální právní úpravy postupuje přiměřeně podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty při konkursu (§ 398 odst. 2 InsZ).

3.3 Pojem oddlužení

V této podkapitole se již posouváme do současnosti, k aktuálnímu znění insolvenčního zákona. Ze striktně jazykovědného hlediska je však termín oddlužení zavádějící. Evokuje totiž, že při něm dochází ke zbavení se břemene veškerých dluhů. To by ovšem bylo nepřesné, protože proces oddlužení nesměřuje k sejmutí či snad odpuštění všech dluhů, nýbrž pouze k osvobození od zbytku dluhu.⁸¹ Jedná se tak o zákonodárcovu nepřesnost spíše sémantického rázu.

3.3.1 Právní vymezení

První zmínku o oddlužení nalezneme již v § 1 InsZ. Bohužel znění úvodního ustanovení do právní úpravy úpadkového práva nebylo zvoleno příliš šťastně. Zákonodárce v § 1 InsZ, kde je upraveno věcné vymezení působnosti insolvenčního zákona, uvedl řešení úpadku oddlužením pod písmeno b), tedy separátně od ostatních obecných způsobů.⁸² Takto zákonodárcem zvolenou úpravu věcného vymezení zákona považují za nešťastnou. Při interpretaci tohoto ustanovení totiž můžeme dojít k závěru, že oddlužení – jakožto jeden ze způsobů řešení úpadku – není řešeno soudním řízením, či že se nejedná o samostatný způsob řešení úpadku, tedy že by oddlužení mohlo nastoupit až po některém ze způsobů, jež zákon uvádí v §1 písm. a) InsZ.⁸³

Zákonodárce tak zřejmě učinil z toho důvodu, že při oddlužení dochází k významnějším modifikacím samotných zásad insolvenčního řízení. Pak by ale bylo vhodné,

⁸¹ Nikoliv osvobození od placení pohledávek, jak uvádí zákonodárce. Blíže viz KAVAN, Petr. Malé zamyšlení a několik výkladových poznámek k institutu oddlužení. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 12, s. 436.

⁸² Pro lepší ilustraci, zde uvádím znění § 1 InsZ. „*Tento zákon upravuje a) řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčených dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů, b) oddlužením dlužníka.*“

⁸³ Takto vymezuje oddlužení např. slovenská úprava insolvenčního řízení (zákon č 7/2005 Z. z., o konkurze a reštrukturalizaci), kde oddlužení představuje možnost dlužníka domáhat se, aby byl po zrušení konkursu zbaven zbytku svých dluhů, tedy nejprve musí konkursem „projít“. Blíže viz KULKOVÁ, Radmila, ERBSOVÁ Hana. In KOTOUČOVÁ, Jiřina (ed). *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 923.

aby to v § 1 písm. b) InsZ uvedl. Nicméně vzhledem ke znění § 4 odst. 1 písm. c) InsZ⁸⁴, je zřejmé, že zákonodárce oddlužení řadí mezi obecné způsoby řešení úpadku. Tak se k tomuto problému staví i Bohumil Havel, když tvrdí: „(...) je však zjevné, že je to pouze neobratné vyjádření, když samozřejmě i při oddlužení dochází k uspořádání majetkových vztahů dlužníka a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení jeho věřitelů (§1 písm. a) InsZ). Při oddlužení však navíc nastupuje nivelizace zbytků dlužnickových dluhů a slova „k co nejvyššímu“ jsou chápána modifikovaně.“⁸⁵

Zákon upravuje oddlužení v hlavě páté, části druhé insolvenčního zákona, konkrétně v ustanoveních §389 - §418 InsZ.⁸⁶ Zákonnou definici či bližší podstatu tohoto institutu bychom zde ovšem hledali marně, neboť § 389 InsZ pojednává ihned o podmínkách přípustnosti insolvenčního návrhu. Z tohoto důvodu na tomto místě doplňuji možnou definici Bohumila Havla: „(...) oddlužení je jeden ze způsobů řešení úpadku, při kterém jsou konsolidovány dlužnickovy dluhy tak, aby byli nezajištění věřitelé uspokojeni částečně a zajištění v zásadě zcela a od zbytku dluhu byl dlužník osvobozen.“⁸⁷

Účel institutu oddlužení je nutné dovodit ze zákona jako celku. „Účelem je motivovat dlužníka, aby pod slibem zbavení se zbylé části svého dluhu, přiznal věřitelům své příjmy a splatil tak alespoň zákonem stanovenou část, než aby se dostal do sféry šedé ekonomiky.“⁸⁸ Z takto stanoveného účelu můžeme vyvodit, že institut oddlužení má nemalý význam také z ekonomického hlediska. Tím, že je dlužník motivován vidinou definitivního zbavení se dluhů, je zde menší riziko, že takový dlužník bude například nelegálně pracovat, aby nemusel přiznat příjem apod., protože nyní bude i v jeho zájmu, aby byl po dobu procesu oddlužení ekonomicky činný.

3.4 Sociální rozměr

S ohlednutím na výše konstatované tak můžeme bezesporu říci, že oddlužení není jen nástroj právní, ale také sociální, jehož snahou je dát beznadějně zadluženým lidem naději na tzv. nový start, na nový život bez dluhů. „Alternativně lze oddlužení posuzovat jako součást

⁸⁴ Způsobem řešení úpadku, nebo hrozícího úpadku dlužníka v insolvenčním řízení (...) se rozumí a) konkurs, b) reorganizace, c) oddlužení, d) zvláštní způsoby řešení úpadku, které tento zákon stanoví pro určité subjekty nebo pro určité druhy případů.

⁸⁵ HAVEL, Bohumil. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 2, s. 50 – 55.

⁸⁶ Je otázkou, zda takovéto zařazení institutu oddlužení je systematicky správné. Oddlužení, jež je v § 4 InsZ řazeno k obecným způsobům řešení úpadku, je pak v systematice zákona řazeno až za zvláštní způsoby řešení úpadku, jež jsou tedy upraveny v hlavě IV., části II. zákona. Tuto systematiku zákona považuji za mírně matoucí a nepřehlednou.

⁸⁷ HAVEL, Bohumil. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 2, s. 51.

⁸⁸ RICHTER, Tomáš. Insolvenční zákon: od vládního návrhu k vyhlášenému znění. In SCHELLE, Karel (ed). *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Ostrava: KEY Publishing, 2006, s. 58.

sociální polity státu – zde nabývá na významu posouzení účinků oddlužení v kontextu místního sociálního systému.“⁸⁹

Podstatou oddlužení je tak pomoci lidem, kteří se dostali do dluhové spirály, a úvěr splácí úvěrem. I když na první pohled je tato úprava nemotivující pro věřitele, v závěru by měla mít i pro ně kladný efekt. Je zde totiž větší možnost, že nezajištění věřitelé obdrží alespoň 30% ze svých pohledávek, a to za kratší časový úsek než by tomu bylo například u konkursu. Oddlužení můžeme vnímat jakožto určitou motivaci, která neformálně říká, že pokud se bude poctivý dlužník opravdu snažit a splní to, co insolvenční soud stanoví ve svém rozhodnutí, bude od splácení zbytku dluhů osvobozen. Úprava tak přišla právě včas, zvážíme-li totiž následky velké hospodářské krize a součastnou situaci na pracovním trhu, je pravděpodobné, že počet fyzických osob, které se dostanou do finančních potíží, bude vzrůstat.

Na první pohled ovšem může oddlužení působit i jako prostředek k poškozování věřitelů. Nezřídka totiž může být vnímáno jako pobídka k větší neuvážené spotřebě, přičemž stát dlužníky v závěru oddluží a dluhy z velké části zaplatí samotní věřitelé. Je proto úlohou insolvenčního soudu, aby předcházel zneužívání oddlužení a pozorně zkoumal návrhy na povolení oddlužení. V českém právu, narozdíl od německé úpravy, chybí výslovný zákonný důraz na osobu poctivého dlužníka,⁹⁰ a tak insolvenční soud může s ohledem na minulost dlužníka zkoumat pouze zda návrh není veden nepoctivým záměrem. Potvrzení této skutečnosti povede k zamítnutí návrhu na povolení oddlužení.

V některých zemích jsou úpadky nepodnikatelů považovány za sociální problém a jsou řešeny i prostřednictvím státních intervencí. Například v Německu dosahují až 40% nápadů všech insolvenčních návrhů.⁹¹ Český zákonodárce se s tímto vypořádal po svém, a tuto úlohu převedl na věřitele. Jsou to tak věřitelé, kteří nesou zátěž sociálních cílů státu.⁹²

Za důležité považují se zamyslet nejen nad tím, jak úpadek (event. hrozící úpadek) řešit, ale také jak těmto situacím u nepodnikatelských subjektů předcházet. Praktické řešení se nabízí dvojí: snížení nákladů či zvýšení příjmů. Problematické ovšem je, že nejvíce se zadlužují domácnosti s nízkými příjmy, které skrze spotřebitelské úvěry hradí výdaje na běžné náklady na domácnost, a nikoli věci nadbytečné. Možnost navýšení příjmu u těchto skupin je

⁸⁹ RICHTER, Tomáš. Insolvenční zákon: od vládního návrhu k vyhlášenému znění. In SCHELLE, Karel (ed). *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Ostrava: KEY Publishing, 2006, s. 58.

⁹⁰ KAVAN, Petr. Malé zamyšlení a několik výkladových poznámek k institutu oddlužení. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 12, s. 436.

⁹¹ ZOULÍK, František. Vývoj insolvenčních řízení. *Právní fórum*, 2009, roč. 6, č. 4, s. 158 – 159.

⁹² KUHN, Petr. *Pár poznámek k oddlužení* [online]. 1. dubna 2008 [cit. 11. prosince 2010]. Dostupné na <<http://www.leblog.cz/?q=node/211>>.

nejistá. Často jsou tvořeny lidmi s nižším vzděláním.⁹³ Byť možná velmi okleštěný, ale zajisté pozitivní vliv by mělo zavedení určité finanční gramotnosti do osnov středních škol. V tomto směru přispívají ke zlepšení finanční gramotnosti některé neziskové organizace, občanská sdružení zase nabízejí pomoc dlužníkům s administrací samotného návrhu.

⁹³ KUHN, Petr. *Pár poznámek k oddlužení* [online]. 1. dubna 2008 [cit. 11. prosince 2010]. Dostupné na <<http://www.leblog.cz/?q=node/211>>.

4 PROCES ODDLUŽENÍ A NĚKTERÉ PROBLEMATICKÉ ASPEKTY

Právní úprava oddlužení je relativně nová, necelé čtyři roky života tohoto institutu tedy dávají příležitost k nacházení diskutabilních míst, mezer v právní úpravě a k objevení dalších problémů spojených zejména s interpretací a aplikací jednotlivých ustanovení insolvenčního zákona. Problematická je také nejednotná rozhodovací praxe insolvenčních soudů ohledně sporných aspektů. Ta se ale zajisté postupem času sjednotí, zejména s ohledem na stanoviska a rozhodnutí Nejvyššího soudu.

Při výkladu jednotlivých ustanovení insolvenčního zákona je tak potřeba mít na paměti, že jejich význam by měl být vykládán ve smyslu základních zásad insolvenčního řízení upravených v § 5 InsZ. Praxe je však mnohdy bohužel jiná. „*Většina praktiků – neúmyslně – tenduje spíše k formálním výkladům, aniž by přihlížela k celkovému kontextu zákona a nového insolvenčního práva.*“⁹⁴

S ohledem na omezený rozsah diplomové práce se zaměřuji zejména na problematické aspekty, na které jsem při studiu tohoto institutu narazila. Pokouším se tak neomezovat na pouhé popisování úpravy oddlužení de lege lata a uvádím i úpravu de lege ferenda. Pro lepší orientaci a zachování souvislosti jednotlivé aspekty řadím systematicky tak, jak se s nimi můžeme setkat v rámci insolvenčního řízení. Tedy od otázky subjektivní přípustnosti návrhu na povolení oddlužení až po možnost odejmutí oddlužení insolvenčním soudem.

4.1 Aktivní legitimace k podání návrhu na povolení oddlužení

Aktivně legitimovaný k podání návrhu na povolení oddlužení je pouze dlužník, který není podnikatelem. Podle § 389 odst. 2 InsZ není žádná jiná osoba oprávněna tento návrh podat. Pokud by k takové situaci došlo, bude návrh v souladu s § 390 odst. 3 InsZ odmítnut.

V této podkapitole se zamyslím nad výkladem pojmu „dlužník - nepodnikatel“, dále nad možnostmi řešení úpadku u drobných podnikatelů a v neposlední řadě také nad tím, proč zákonodárce nespécifikoval dlužníka jakožto fyzickou osobou, ale spokojil se s termínem „dlužník“, který může zahrnovat jak osoby fyzické, tak osoby právnické. Je otázkou, zda takovéto zákonné vymezení nebude do budoucna zdrojem nejasností, které bude třeba odstranit jednotným stanoviskem Nejvyššího soudu.

⁹⁴ KAVAN, Petr. Malé zamyšlení a několik výkladových poznámek k institutu oddlužení. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 12, s. 436.

4.1.1 Dlužník - nepodnikatel

Subjektivní přípustnost oddlužení je upravena v úvodním ustanovení Hlavy V., části II. zákona, konkrétně v ustanovení § 389 InsZ. Na tomto místě je tak vhodné zopakovat, že návrh na povolení oddlužení může podat pouze dlužník, který není podnikatelem, přičemž jiná osoba než dlužník není oprávněna tento návrh podat.⁹⁵ Již z předešlých kapitol také vyplynulo, že institut oddlužení je určen zejména spotřebitelům, nicméně ho mohou dle zákonné díkce využít také nepodnikající právnické osoby.

Odpověď na otázku v kontextu výše zmíněného ustanovení, tedy kdo je či není podnikatelem, nám insolvenční zákon neposkytuje. Nalezneme ji v obchodním zákoníku (dále také ObchZ), konkrétně v ustanovení § 2 odst. 2 ObchZ. Podle něj je podnikatelem za a) osoba zapsaná v obchodním rejstříku, za b) osoba, která podniká na základě živnostenského oprávnění, za c) osoba, která podniká na základě jiného než živnostenského oprávnění na základě zvláštních předpisů nebo za d) osoba, která provozuje zemědělskou výrobu a je zapsána do evidence podle zvláštního předpisu. Za podnikatele se ovšem nepovažuje ten, kdo sice má živnostenské oprávnění, ale fakticky nepodniká.⁹⁶

Problematika subjektivní přípustnosti oddlužení je předmětem kritiky, a to jak ze strany laické, tak odborné veřejnosti, zejména ve spojitosti s nepřístupností oddlužení pro drobné podnikatele⁹⁷. Sama považují tento problematický aspekt za nejdiskutabilnější, protože drobní živnostníci nemají prakticky jiné možnosti než řešit svůj úpadek prostřednictvím konkursu. Tito zároveň často poukazují na skutečnost, že s nimi vládní návrh insolvenčního zákona ohledně využití tohoto institutu počítal, a že by výklad ustanovení § 389 odst. 1 InsZ neměl být natolik restriktivní.⁹⁸

Při čistě formálním postupu za použití jazykového výkladu by k naplnění zákonné podmínky upravené v ustanovení § 389 odst. 1 InsZ stačilo, aby dlužník před podáním návrhu

⁹⁵ Znění § 389 odst. 1: „Dlužník, který není podnikatelem, může insolvenčnímu soudu navrhnout, aby jeho úpadek nebo jeho hrozící úpadek řešil oddlužením.“ § 389 odst. 2: „Jiná osoba než dlužník není oprávněna návrh na oddlužení podat.“

⁹⁶ KULKOVÁ, Radmila, ERBSOVÁ Hana. In KOTOUČOVÁ, Jiřina (ed). *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 925. Pro úplnost doplňuji, že podnikáním rozumíme samostatný a soustavný výkon činnosti a to vlastním jménem, na vlastní zodpovědnost a za účelem zisku (§ 2 odst. 2 ObZ).

⁹⁷ Blíže viz RICHTER, Tomáš. Insolvenční zákon: od vládního návrhu k vyhlášenému znění. *Právní rozhledy*. 2006, roč. 14, č. 21, s. 765 – 802.

⁹⁸ Ustanovení § 389 odst. 1 vládního návrhu zákona znělo: „Dlužník, který není podnikatelem, nebo dlužník – fyzická osoba, který jako podnikatel nemá pracovní právní závazky a nemá více než 20 věřitelů, může insolvenčnímu soudu navrhnout, aby jeho úpadek nebo hrozící úpadek řešil schválením plánu oddlužení.“ *Sněmovní tisk 1120/0 : Vládní návrh na vydání zákona, o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)* [online]. 31. srpna 2005 [cit. 1. května 2011]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=1120&CT1=0>>. Blíže k vývoji institutu oddlužení viz Kapitola 4. diplomové práce.

na povolení oddlužení své podnikání formálně ukončil.⁹⁹ Neboť o samotné povaze dluhů v rámci řízení o oddlužení insolvenční zákon již ničeho výslovně nestanovuje, takový dlužník by z formálního hlediska splňoval podmínky subjektivní přípustnosti. Z logiky věci je ovšem potřeba takovéto jednání posuzovat jako nepřípustné. Bylo by beze smyslu, aby zákon znepřístupnil podnikatelům oddlužení jako způsob řešení jejich úpadku, ale zároveň je po pouhém formálním ukončení podnikatelské činnosti od těchto dluhů osvobodil.¹⁰⁰

Z důvodu zamezení situacím, kdy by mohl být tímto způsobem obcházen zákon, a s cílem sjednotit různorodé interpretace tohoto klíčového ustanovení, vydala po půl roce účinnosti insolvenčního zákona své výkladové stanovisko Expertní pracovní skupina pro insolvenční právo.¹⁰¹ Ta dochází k závěru, že pod pojmem dlužník, který není podnikatelem dle ustanovení § 389 odst. 1 InsZ, se rozumí: „(...) *taková fyzická nebo právnická osoba, která není zákonem považována za podnikatele a zároveň nemá závazky (dluhy) vzešlé z jejího podnikání.*“¹⁰² Z přípustnosti oddlužení jsou tak nadále vyloučeni nejen podnikatelé, ale i dluhy vzniklé v rámci jejich podnikatelské činnosti. Toto stanovisko ovšem pamatuje na případy, kdy by odepření řešit úpadek oddlužením bylo vzhledem ke konkrétním okolnostem případu příliš tvrdé a upřesňuje, že výše zmíněným není vyloučena možnost insolvenčního soudu přihlídnout v konkrétní věci k tomu, že dluhy z podnikání jsou nepatrné.

Na toto stanovisko obsahově navazuje usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. dubna 2009, sp. zn. 29 NSCR 3/ 2009¹⁰³, které učinilo slovní spojení „dlužník, který není podnikatelem“ jednotným v rámci rozhodovací činnosti insolvenčních soudů, a dle kterého se

⁹⁹ Vzhledem k tomu, že o skutečnosti, zda se dlužník v úpadku nachází či nikoliv, rozhoduje insolvenční soud dle stavu v okamžiku tohoto rozhodování (přestože tak činí soud na základě návrhu nutně vypracovaného dříve), mohli bychom vyvozovat, že v tuto dobu bude pro soud také rozhodné, že osoba již nepodniká. Při formálním postupu by tedy stačilo, aby osoba dlužníka zažádala živnostenský úřad o zrušení živnostenského oprávnění dle § 58 odst. 1 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání nebo, aby došlo k jeho zániku ze zákona a rázem by takovýto dlužník naplnil požadavek § 389 odst. 1 InsZ.

¹⁰⁰ Takovéto návrhy by byly s ohledem na nepoctivý záměr dlužníka zamítány podle § 395 odst. 1 písm. a) InsZ.

¹⁰¹ Stálá expertní pracovní skupina byla zřízena ministrem spravedlnosti dne 19. prosince 2007. Je složena z odborníků na insolvenční právo a to jak z řad Ministerstva spravedlnosti, tak i ze zástupců akademické obce, a odborníků z praxe (soudci, zástupci obchodní či ekonomické sféry). Jejím hlavním úkolem je pravidelné vyhodnocování aplikační praxe a nově zavedených institutů v rámci insolvenčního práva. To činí vydáváním nezávazných stanovisek. Blíže viz <http://www.insolvenniczakon.cz/expertni-skupina-s22/expertni-skupina.html>.

¹⁰² Výkladové stanovisko č. 2/ 2008 ze zasedání expertní pracovní skupiny pro insolvenční právo ze dne 3. června 2008. Expertní pracovní skupina v tomto stanovisku poukazuje na obecná pravidla pro výklad zákona, odvolávajíc se na stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 21. května 1996 (sp. zn. Pl. ÚS-st.-1/96). To uvádí, že při aplikaci právního ustanovení je potřeba vycházet vždy nejprve z jeho doslovného znění. Až v případě, že je ustanovení nejasné, umožňuje vícero interpretací či dochází k rozporu doslovného znění daného ustanovení se smyslem a účelem zákona, lze upřednostnit výklad e ratione legis před výkladem jazykovým.

¹⁰³ Publikováno jako rozhodnutí č. 79/2009 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu (dále jen R 79/2009).

dluhy vzniklé z podnikatelské činnosti dlužníka v rámci oddlužení zásadně nepřipouštějí.¹⁰⁴ Významu toto rozhodnutí nabývá zejména s ohledem na skutečnost, že ve svém odůvodnění zdůrazňuje¹⁰⁵ možnost insolvenčního soudu zvážit, zda v konkrétním případě povolí oddlužení i takové osobě, která v době podání návrhu již formálně není podnikatelem, avšak má stále malé procento dluhů z podnikatelské činnosti. V souvislosti s touto pravomocí Nejvyšší soud stanovuje obecné meze, kterými by se měly insolvenční soudy při takovéto úvaze řídit.¹⁰⁶

Doposud nebyla soudní praxí dána konkrétnější hranice, kolik procent podnikatelských dluhů z celkového objemu je ještě přípustných a kolik už nikoliv. Nicméně Nejvyšší soud se k takovému závěru zřejmě ani uchýlovat nebude, protože je vždy potřeba zkoumat konkrétní okolnosti každého případu.¹⁰⁷ Z dosavadní rozhodovací činnosti můžeme vidět, že se pohybujeme mezi 16-25%.¹⁰⁸

Důležité je také zmínit aktuálnější rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. února 2011, sp. zn. 29 NSCR 9/2009, které svým obsahem navazuje na R 79/2009, dále jej rozvádí a upřesňuje, konkrétně se zabývá dluhy z podnikatelské činnosti. Stanovuje totiž, že podmínka, aby dlužník neměl dluhy z podnikání a jeho návrh na povolení oddlužení tak byl subjektivně

¹⁰⁴ Na rozhodnutí R 79/2009 odkazuje Nejvyšší soud také ve svém usnesení 29 NSČR 17/2010 ze dne 26. října 2010, ve kterém se odmítá dovolání proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci. Návrh na oddlužení podaný dlužníkem byl Krajským soudem odmítnut z důvodů podnikatelských závazků dlužníka, které nepředstavovaly zanedbatelnou část z celkového objemu závazků (celkem 39% závazků dlužníka), krom nich měl též pracovní právní závazky z podnikání. Odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil. Dlužník se dovolal, maje za to, že jeho pohledávky nebyly co do výše podstatné.

¹⁰⁵ S odvoláním se na Výkladové stanovisko č. 2 ze zasedání expertní pracovní skupiny pro insolvenční právo ze dne 3. června 2008.

¹⁰⁶ V tomto usnesení Nejvyšší soud stanovuje obecné meze dle kterých mají postupovat insolvenční soudy: „*To, zda existuje rozumný důvod nepokládat při rozhodování o návrhu na povolení oddlužení nebo při rozhodování o tom, zda se oddlužení schvaluje, za překážku bránící uplatnění institutu oddlužení neuhrazený dluh z dřívějšího podnikání, insolvenční soud uváží vždy především s přihlédnutím k: 1/ době vzniku konkrétního dlužníkovy závazku (dluhu) z podnikání; 2/ době ukončení dlužníkovy podnikání; 3/ četnosti neuhrazených dlužníkových závazků (dluhů) z podnikání; 4/ výši konkrétního dlužníkovy závazku (dluhu) z podnikání v porovnání s celkovou výší všech dlužníkových závazků; 5/ tomu, zda věřitel, o jehož pohledávku jde, je srozuměn s tím, že tato pohledávka bude podrobena režimu oddlužení (to může vyloučit např. z toho, že věřitel nejpozději při projednání způsobu oddlužení neuplatní výhradu proti schválení oddlužení založenou na argumentu, že jeho pohledávka je dlužníkovým dluhem z podnikání).*“ Blíže viz usnesení ze dne 21. dubna 2009, sp. zn. 29 NSCR 3/2009.

¹⁰⁷ Je vždy potřeba případ hodnotit s přihlédnutím ke všem okolnostem a s ohledem na interpretační vodítka, která uvádí R 79/2009. Přičemž procentuální hodnota dluhů z podnikání je pouze jedním z parametrů.

¹⁰⁸ Vrchní soud v Olomouci změnil rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě, který stanovil dlužníci povinnost zaplatit zálohu na náklady insolvenčního řízení z důvodu podnikatelských závazků. Krajský soud v Ostravě se domníval, že nepatrné množství podnikatelských závazků, jak vymezuje R 79/2009, je cca do 5% celkového objemu závazků. Vrchní soud v Olomouci stanovil, že ani v případě, kdy dluhy z podnikání dlužnice dosahují 16%, není toto důvodem k zamítnutí návrhu. Blíže viz Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18. listopadu 2010, sp. zn. 2 VSOL 378/2010 – A – 11. Naproti tomu usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 19. listopadu 2010, sp. zn. 2 VSOL 398/2010-B-15 stanovuje, že v případech, kdy by pocházela celá čtvrtina závazků dlužníka z podnikatelské činnosti (tedy 25%), představovalo by to překážku bránící využití institutu oddlužení ve smyslu ustanovení § 389. odst. 1 InsZ.

přípustný, je splněna i tehdy, jestliže: „(...)návrh na povolení oddlužení podal dlužník, který není a nebyl podnikatel a který svým majetkem pouze zajistil dluh jiné osoby z jejího podnikání.“¹⁰⁹

Na druhou stranu podnikatelskými dluhy nerozumíme pouze takové, které vznikly v rámci obchodních závazkových vztahů, ale i ty, které mají svůj původ v občanskoprávních vztazích, či dluhy veřejnoprávní. Důležité je, zda dlužník do těchto vztahů vstupoval jako podnikatel, či veřejnoprávní dluhy vznikly v souvislosti s jeho podnikáním.¹¹⁰

Další polemiky nad výkladem tohoto klíčového ustanovení § 389 InsZ pozbývají relevance, neboť výkladem Nejvyššího soudu došlo z mého pohledu k navýšení právní jistoty adresáta normy a k rozptýlení dosavadních nejistot.

4.1.2 Dlužník - drobný podnikatel

Je však na místě zamyslet se nad tím, zda koncept oddlužení, tak jak byl schválen Poslaneckou sněmovnou, je správný. Zajisté není jednoduché stanovit zákonné limity a vymezit tak skupinu, která může svůj úpadek řešit tím či oním způsobem.

Vezmeme-li v úvahu, že institut oddlužení je využíván především spotřebiteli, kteří nezvládají hospodařit s vlastním majetkem, může mít oddlužení ve svém důsledku i negativní dopad. Zejména by na něj mohlo být pohlíženo jako na motivaci k vyšší spotřebě a menší rozvaze v nakládání s vlastními finančními prostředky.¹¹¹ Oproti tomu živnostník se v úpadku může ocitnout nejen v důsledku vlastního špatného hospodaření, ale také bez svého zavinění. Typickým příkladem může být situace, kdy drobný podnikatel není schopen uhradit

¹⁰⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. února 2011, sp. zn. 29 NSČR 9/2009. Tímto rozhodnutím bylo zrušeno usnesení Vrchního soudu v Praze, který takovýto dlužníkův návrh odmítl. Vrchní soud totiž konstatoval, že nepřipustným je oddlužení nejen v případě dlužníka, který podnikatelem není a nikdy jím nebyl, ale také pokud má dluhy z podnikání jiné osoby, které nabyl na základě dispozitivního právního úkonu. V tomto případě šlo o situaci, kdy se dlužník zaručil za splnění závazku ze smluv o revolvingovém úvěru uzavřených mezi společností a Komerční bankou (avaloval blankosměnku). Tato společnost následně z důvodů neschopnosti splácet své závazky na sebe podala insolvenční návrh. Tento krok tak vedl k tomu, že dlužník, který se za závazky společnosti zaučil, podal návrh na povolení oddlužení. Jako podstatnou zde ovšem spatřuji skutečnost, že fyzická osoba, která tento návrh na povolení oddlužení podala, byla jediným společníkem a také jednatelem ve společnosti s ručením omezeným. Z tohoto důvodu se domnívám, že by bylo dobré návrh na povolení oddlužení zamítnout pro nepoctivý záměr. Blíže viz Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. prosince 2008, sp.zn. KSUL 70 INS 3940/2008, 1 VSPH 273/2008-A-20.

¹¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2011, sp. zn. 29 NSČR 20/2009, „Pro posouzení zda v popsáném významu jde o dluhy vzešlé z dlužníkovy podnikání, přitom není rozhodné, že tyto dluhy vyšly najevo až poté co dlužník přestal být dle zákona pokládán za podnikatele, nebo dokonce, že až poté, co dlužník přestal být dle zákona pokládán za podnikatele, tyto dluhy vznikly (tak, že dlužník byl až poté penalizován za porušení povinností, které měl jako podnikatel dodržovat).“ Tamtéž.

¹¹¹ Tuto argumentaci podporují i insolvenční soudy. „Odišně od řešení úpadku formou oddlužení, jež je sociálně ospravedlivitelné zejména u rodin neuváženě nakupujících, (...)“. Blíže viz usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 2. října 2008, sp. zn. KSÚL 43 INS 2864/2008.

své splatné závazky v důsledku platební neschopnosti svého obchodního partnera, který mu dluží peníze.

Hlavním argumentačním důvodem, proč oddlužení není povoleno podnikatelům, je skutečnost, že by došlo k nespravedlivému zatížení věřitelů. Fakticky by tak na ně bylo přeneseno dlužníkovovo podnikatelské riziko. U podnikatele se předpokládá určitá profesionální úroveň a odbornost. Podnikatel se tak musí být sám schopen vypořádat s případnými důsledky podnikatelského neúspěchu.¹¹² Při oddlužení navíc rozhoduje o jeho povolení insolvenční soud, nikoliv samotní věřitelé, těm je tak řešení úpadku dlužníka oddlužením prakticky vnuceno.¹¹³

Doposud tedy pro drobné podnikatele zůstává jedinou možností, jak řešit jejich nepříznivou ekonomickou situaci, konkurs. Když navíc zohledníme skutečnost, že u živnostníka je úzce propojen majetek osobní s majetkem sloužícím k podnikání, je jasné, že tyto případy nelze srovnávat s úpadkem velkých podnikatelských subjektů.¹¹⁴ S ohledem na skutečnost, že institut oddlužení byl přijat právě z důvodu nevhodnosti konkursu pro nepodnikatele, se domnívám, že z úplně stejných důvodů je nevhodný také pro drobné živnostníky. Těm však zákon prakticky neposkytuje žádnou sanační alternativu. Oddlužení využít nemohou a na podmínky reorganizace takoví živnostníci nedosahují. „*Reorganizace teoreticky může přicházet v úvahu, prakticky je ovšem možnost drobných podnikatelů dosáhnout povolení reorganizace značně omezena, ne-li zcela vyloučena.*“¹¹⁵

Zajímavým se jeví i případ, kdy dovolatel u Nejvyššího soudu tvrdil, že postavení fyzických osob, jež mají dluhy z podnikatelské činnosti, je ve srovnání s právníckými osobami, majícími tytéž dluhy, diskriminační a porušuje tak články 1, 3 a 37 Listiny základních práv a svobod. Nejvyšší soud v tomto případě argumentoval, že takovéto členění diskriminační není, neboť insolvenční zákon nečiní rozdíl při sanačních formách řešení úpadku mezi fyzickou a právníckou osobou. Přičemž členění subjektu na podnikatele a nepodnikatele, kdy každému z nich umožňuje řešit úpadek sanační formou, diskriminační není.¹¹⁶

¹¹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2011, sp. zn. 29 NSCR 11/2009.

¹¹³ Například také odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. dubna 2009, sp. zn. 29 NSCR 3/2009 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2011, sp. zn. 29 NSČR 11/2009.

¹¹⁴ Nedostatečné rozlišování mezi podnikateli je kritizováno například Tomášem Richtrem. Blíže viz RICHTER, Tomáš. Insolvenční zákon: od vládního návrhu k vyhlášenému znění. In SCHELLE, Karel (ed). *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Ostrava: KEY Publishing, 2006, s. 57 – 58.

¹¹⁵ KULKOVÁ, Radmila, ERBSOVÁ Hana. In KOTOUČOVÁ, Jiřina (ed). *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 924.

¹¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2011, sp. zn. 29 NSČR 11/2009 (KSUL 43 INS 2864/2008, 1 VSPH 236/2008-A-18, 29 NSČR 11/2009).

Dle názoru Nejvyššího soudu ovšem žádná právní mezera nevzniká. Nepodnikatelé mohou využít oddlužení a podnikatelé reorganizaci, která je založena na věřitelském konsensu. V případě drobných podnikatelů je poukázáno na možnost využít tzv. předjednané reorganizace upravené v § 148 odst. 2 InsZ. Ta je totiž přípustná i pro dlužníky, kteří by jinak nenaplnňovali zákonné podmínky pro využití klasické reorganizace stanovené v § 316 InsZ.¹¹⁷

Je tak zřejmé, že zpřístupnění oddlužení drobným podnikatelům není otázkou jednoznačnou a i ona by sebou nesla možná úskalí. Dle informací dostupných na internetu se bude vláda touto problematikou zabývat v první polovině roku 2012.¹¹⁸ V tuto dobu se jí totiž chystá Ministerstvo spravedlnosti předložit tzv. koncepční novelu, která bude založená na rozsáhlé analýze vycházející z praktických zkušeností.

4.1.3 Dlužník – osoba právnická

Zákon blíže vymezuje osobu dlužníka pouze do té míry, že dlužník nesmí být podnikatelem. To, zda dlužník bude osoba fyzická, či právnická, tedy není rozhodné. Taková praxe ovšem není běžná ani v jiných zemích: „(...), *když připuštění jakéhokoliv nepodnikatele, tedy právnické i fyzické osoby, je cestou nestandardní a nezdůvodněnou ani komparací s německým nebo slovenským vzorem.*“¹¹⁹

Toto členění tak vyvolalo kritiku ze strany odborné veřejnosti. Bohumil Havel také upozorňuje na možné potíže spojené se skutečností, že insolvenční zákon je nastaven spíše na obchodní korporace a fyzické osoby, nikoliv nadace, spolky a různá hybridní uskupení.¹²⁰ Dále je odborníky poukazováno na možné zneužití institutu oddlužení právnickými osobami. Ti se shodují, že by tento způsob úpadku neměl být pro právnické osoby vůbec dostupný. Tento názor sdílí například Tomáš Richter, který navrhoval, aby znění zákona bylo v tomto ohledu novelizováno a oddlužení se vztahovalo pouze na fyzické osoby. „*Tím, že InsZ umožňuje oddlužení právnickým osobám - nepodnikatelům, vytváří podle mého názoru motivaci ke strategickému strukturování činností, které by jinak byly provozovány formou obchodních společností, do jiných nepodnikatelských typů právnických osob.*“¹²¹ Shodně se

¹¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2011, sp. zn. 29 NSČR 11/2009. Domnívám se, že toto řešení nebude v praxi příliš realizovatelné, zejména kvůli složitosti celého procesu reorganizace. Je sice pravdou, že předjednaná reorganizace umožňuje drobným podnikatelům vyhnout se zákonným požadavkům u klasické reorganizace v § 316 InsZ, na které by tito drobní podnikatelé nedosáhli. Zejména ale s ohledem na složitost procesu, přísné podmínky a nutnost věřitelského konsensu tato teoretická možnost nebude praxi úspěšná.

¹¹⁸ *Osobní bankrot i pro živnostníky* [online]. 2. září 2010 [cit. 31. července 2011]. Dostupný na <[http://ekonom.ihned.cz/index.php?p=400000_d&&article\[id\]=46212360](http://ekonom.ihned.cz/index.php?p=400000_d&&article[id]=46212360)>.

¹¹⁹ HAVEL, Bohumil. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 2, s. 51.

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ RICHTER, Tomáš. Insolvenční zákon: od vládního návrhu k vyhlášenému znění. In SCHELLE, Karel (ed). *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Ostrava: KEY Publishing, 2006, s. 61.

vyjadřuje také Petr Kavan, který říká, že právnické osoby tak mohou „zneužít“ právní úpravu k sanaci za podmínek, jež jim nepřísluší.¹²²

K novelizaci v tomto ohledu doposud nedošlo¹²³, a tak do okruhu nepodnikatelských právnických osob, které by teoreticky mohly využít institutu oddlužení, řadíme například účelové sdružení majetku (nadace, nadační fondy), sdružení fyzických osob (občanská sdružení) nebo společenství vlastníků.

Problematickými by tak do budoucna mohly být situace, kdy by řešení úpadku oddlužením využila společenství vlastníků či bytových družstev¹²⁴. Z hlediska subjektivní přípustnosti společenství vlastníků formálně naplňují požadavky stanovené zákonem v § 389 InsZ. „*V tomto případě se jedná o nepodnikatelskou právnickou osobu, která se již od 1. 1. 2002 nezapisuje do obchodního rejstříku a tudíž již není podnikatelem ani dle formy.*“¹²⁵ Společenství vlastníků v posledních letech hojně uzavírala úvěrové smlouvy, aby obdržela státní dotace na opravu panelových domů. Je tak otázkou, jak by insolvenční soud v těchto případech postupoval. Jak naznačuje Petr Kavan, šlo by v tomto případě návrh na povolení oddlužení nejspíše zamítnout s ohledem na nepoctivý záměr.¹²⁶

V současné době je praxe v tomto ohledu stále na začátku, právnické osoby tohoto institutu nevyužívají. Při vyhledávání aktuální judikatury se mi na takovýto případ nepodařilo narazit.

4.2 Návrh na povolení oddlužení versus insolvenční návrh

Z dikce § 389 InsZ vyplývá, že o povolení oddlužení rozhoduje insolvenční soud jedině na návrh dlužníka. Jedná se o specifikum úpravy oddlužení, neboť žádná jiná osoba není oprávněna tento návrh na povolení oddlužení podat.¹²⁷

¹²² KAVAN, Petr. Malé zamyšlení a několik výkladových poznámek k institutu oddlužení. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 12, s. 436.

¹²³ S ohledem na usnesení ze dne 31. března 2011, sp. zn. 29 NSCR 11/2011, by se snad dalo vyvodit, že právnickým osobám bylo oddlužení zpřístupněno, aby nemohla být namítána diskriminační povaha insolvenčního zákona.

¹²⁴ Richter navrhoval, aby SVJ bylo uvedeno v § 6 InsZ, tedy ve výčtu subjektů, na které nelze InsZ použít. Blíže viz RICHTER, Tomáš. *Insolvenční zákon: od vládního návrhu k vyhlášenému znění*. In SCHELLE, Karel (ed). *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Ostrava: KEY Publishing, 2006, s. 61.

¹²⁵ KULKOVÁ, Radmila, ERBSOVÁ Hana. In KOTOUČOVÁ, Jiřina (ed). *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 926.

¹²⁶ KAVAN, Petr. Malé zamyšlení a několik výkladových poznámek k institutu oddlužení. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 12, s. 436.

¹²⁷ Nelze tedy brát v úvahu ani návrh věřitele, či možnost usnesení se schůze věřitelů podle § 150 InsZ. Blíže viz PACHL, Lukáš. In KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr, PACHL, Lukáš. *Insolvenční právo aneb osobní bankrotы začínají*. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008, s. 211.

Vzhledem k situaci, kdy návrh na zahájení insolvenčního řízení může vedle dlužníka podat i jeho věřitel¹²⁸, mohou pak v praxi nastat dvě odlišné situace. V prvním případě dojde k zahájení insolvenčního řízení ze strany dlužníka. Ten, pokud chce využít institutu oddlužení, je povinen návrh na povolení oddlužení podat společně s insolvenčním návrhem, kterým se řízení zahajuje. Zákon tuto povinnost upravuje duplicitně, a to v § 106 odst. 1 InsZ a opětovně v § 390 odst. 1 InsZ.¹²⁹

Druhou možností je, že insolvenční řízení zahájí pro úpadek dlužníka jeho věřitel. Dlužník pak může návrh na povolení oddlužení podat do 30 dnů od doručení věřitelského insolvenčního návrhu. O této možnosti musí být dlužník výslovně poučen (dle § 103 odst. 4 InsZ). Pokud dlužník v této lhůtě návrh na povolení oddlužení nepodá, bude na jeho majetek v případě zjištění úpadku prohlášen konkurs.

To, zda bylo insolvenční řízení zahájeno dlužníkem nebo věřitelem, je důležité i pro další rozhodování insolvenčního soudu. V případě dlužnického návrhu dojde k urychlení celého řízení, neboť insolvenčnímu soudu je umožněno rozhodnout o úpadku i o povolení oddlužení v rámci jednoho společného rozhodnutí. Zákon v tomto případě navíc stanovuje kratší lhůty např. pro přihlašování pohledávek věřitelů, konání přezkumného jednání či pro svolání schůze věřitelů. Z tohoto důvodu je tak pro dlužníka výhodnější, aby i v případě, kdy návrh na povolení oddlužení podává v rámci třicetidenní lhůty, jej podal spolu s insolvenčním návrhem. Dojde-li totiž k podání více insolvenčních návrhů v téže věci dříve než bylo rozhodnuto o úpadku, pak se takovéto další podání bere jako přistoupení k řízení (§ 107 InsZ).¹³⁰ Insolvenční soud pak z hlediska dalšího rozhodování postupuje podle ustanovení týkajících se dlužnického insolvenčního návrhu.

4.2.2 Náležitosti návrhu na povolení oddlužení

Obsahové náležitosti návrhu na povolení oddlužení jsou stanoveny § 391 odst. 1 InsZ a blíže specifikovány v § 23 vyhlášky 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční soudy a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona (dále jen vyhláška)¹³¹. Mezi

¹²⁸ Podle ustanovení § 97 odst. 2 InsZ může insolvenční návrh podat jak samotný dlužník, tak jeho věřitel. V případech tzv. věřitelského insolvenčního návrhu zákon požaduje, aby tato osoba v insolvenčním návrhu prokázala, že má vůči dlužníkovi splatnou pohledávku. Tedy aby osvědčila, že je dlužníkovým věřitelem.

¹²⁹ Pokud by dlužník opomněl podat návrh na povolení oddlužení současně s insolvenčním návrhem, ztrácí tím možnost tohoto institutu využít. Podle § 390 odst. 3 InsZ dojde v případě opožděně podaného návrhu k jeho odmítnutí.

¹³⁰ PACHL, Lukáš. In KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr, PACHL, Lukáš. *Insolvenční právo aneb osobní bankrotы začínají*. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008, s. 212.

¹³¹ Tato vyhláška byla změněna vyhláškou 70/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona.

náležitosti návrhu na povolení oddlužení tak vedle obecných náležitostí každého podání upravených v § 42 odst. 4 o.s.ř. mimo jiné patří označení dlužníka, údaje o jeho očekávaných příjmech v následujících pěti letech a údaje o příjmech dlužníka za poslední tři roky¹³².

Dlužník má dále povinnost připojit veškeré požadované přílohy, které zákon předepisuje v § 392 InsZ, a které jsou blíže specifikovány § 24 vyhlášky. Konkrétně se jedná o seznam majetku a seznam závazků¹³³, listiny dokládající dlužníkovy příjmy za poslední tři roky, výpis z rejstříku trestů, listiny, kterých se návrh na povolení oddlužení dovolává a listiny prokazující v návrhu na povolení oddlužení tvrzené skutečnosti. Jestliže se dlužník dohodl s věřitelem, že jeho plnění bude nižší než 30%, přikládá se k návrhu i tento písemný souhlas¹³⁴. V případě, že je dlužník v rámci insolvenčního řízení zastoupen, nesmí opomenout připojit také plnou moc.

Zajímavou se v tomto ohledu jeví skutečnost, že dlužník má povinnost podle § 392 odst. 2 InsZ uvést v seznamu majetku také údaje o době, kdy si tento majetek pořídil, o jeho pořizovací ceně a odhad obvyklé ceny tohoto majetku ke dni pořízení seznamu. U nemovitosti a u majetku sloužícím k zajištění se vždy vyžaduje ocenění znalcem. Bohumil Havel vidí v těchto velmi přísných nárocích na dlužníka, resp. na jeho návrh a přílohy, snahu zákona vyvážit skutečnost, že je oddlužení v případě jeho povolení věřitelům prakticky vnuceno.¹³⁵

Dalším specifikem úpravy je, že z formální stránky musí být návrh na povolení oddlužení podán na speciálním formuláři (§ 390 odst. 3 InsZ).¹³⁶ Podobu tohoto formuláře upravuje vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 311/2007 Sb.¹³⁷ Samotný tiskopis, spolu s pokyny pro jeho správné vyplnění, je v souladu s § 391 odst. 3 InsZ volně dostupný ke stažení na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti¹³⁸. Pokud by došlo k situaci, že

¹³² Jak naznačuje Kavan, odhad budoucích příjmů dlužníka v následujících pěti letech, kdy dlužník povětšinou uvede svůj současný plat, nemá přílišnou vypovídací hodnotu. Jak dále uvádí, od dlužníků – spotřebitelů lze jen těžko očekávat, že by při uvedení svého příjmu v následujících pěti letech dokázali odhadnout takové faktory jako je inflace, deflace a hospodářské cykly, násobené dynamikou globální ekonomiky. Blíže viz KAVAN, Petr. Malé zamyšlení a několik výkladových poznámek k institutu oddlužení. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 12, s. 438.

¹³³ Ty musí splňovat náležitosti uvedené v § 104 odst. 2 InsZ.

¹³⁴ Z ustanovení § 390 odst. 2 InsZ dále vyplývá, že tento písemný souhlas musí obsahovat také nejnižší hodnotu plnění, na které se nezajištěný věřitel s dlužníkem dohodl. Pravost podpisu na tomto souhlasu musí být úředně ověřena.

¹³⁵ HAVEL, Bohumil. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 2, s. 51.

¹³⁶ Formulář návrhu na povolení oddlužení je přílohou č. 1 této práce.

¹³⁷ Od dubna roku 2011 tyto formuláře částečně změnily svou podobu a byly vylepšeny dle požadavků soudní praxe.

¹³⁸ Formulář návrhu na povolení oddlužení je spolu s pokyny, jak tento návrh správně vyplnit dostupný na internetových stránkách < https://isir.justice.cz/isir/forms/Povoleni_oddluzeni_tisk.pdf>.

dlužník návrh na povolení oddlužení podá, nikoliv ovšem na předepsaném formuláři, bude tento nedostatek považován za vadu návrhu a soud dlužníka vyzve, aby tuto vadu odstranil.¹³⁹

Pozitivem takto zvolené úpravy je důraz na co možná nejsnadnější administraci návrhu na povolení oddlužení pro dlužníky, kteří jsou tvořeni zejména spotřebiteli,¹⁴⁰ a u nichž se na rozdíl od podnikatelů nepřepokládá určitá míra profesionality.

4.2.3 Návrh na povolení oddlužení versus insolvenční návrh

Tato úprava má však také svá úskalí. Hlavní problém spatřuji v možnosti záměny insolvenčního návrhu a návrhu na povolení oddlužení ze strany samotného dlužníka a s tím spojenou špatnou administraci obou návrhů. K tomuto může ironicky svádět samotná podoba formuláře návrhu na povolení oddlužení. Je ovšem nutné zmínit, že aktuální, novelizovaná podoba formuláře návrhu na povolení oddlužení se snaží tento nedostatek minimalizovat.

Dřívější formulář výslovně dlužníku umožňoval, aby návrh na povolení oddlužení podal zároveň jako návrh insolvenční.¹⁴¹ Dlužník tak mohl nabýt dojmu, že je dostačující, aby tento návrh obsahoval všechny zákonné náležitosti návrhu na povolení oddlužení dle § 391 InsZ a následným vyplněním pole 21 byl tento návrh automaticky podán také jako insolvenční návrh. Aktuální formulář se vyhýbá takto zavádějícímu popisu a snaží se dlužníku u pole 6 naznačit, že k návrhu musí připojit i insolvenční návrh.¹⁴² Do jaké míry bude tato snaha úspěšná, ukáže až praxe.

Právní neznalost a nepochopení odlišnosti těchto dvou procesních podání vede pro dlužníka k neuspokojivému výsledku řízení. Pokud totiž dlužník podá návrh na povolení oddlužení zároveň jako insolvenční návrh, musí v něm vylíčit všechny právní skutečnosti vyžadované zákonem pro tzv. test likvidity u spotřebitelů (§ 3 odst. 1 InsZ), eventuálně pro tzv. test předlužení (§ 3 odst. 3 InsZ), na jejichž základě bude moci insolvenční soud prohlásit, že se dlužník nachází v úpadku, či v úpadku hrozícím.¹⁴³

¹³⁹ PACHL, Lukáš. In KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr, PACHL, Lukáš. *Insolvenční právo aneb osobní bankrotы začínají*. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008, s. 212.

¹⁴⁰ Pokud se jen krátce ohlédneme do důvodové zprávy, zjistíme, že oddlužení mělo být koncipováno jako zjednodušená reorganizace, kdy dlužníci měli vypracovat svůj plán na oddlužení a ten pak měli schvalovat věřitelé. Tiskopisy tak vedly k velkému zjednodušení.

¹⁴¹ Takto mohl učinit zaškrtnutím pole 21 formuláře, které uvádělo, že návrh na povolení oddlužení je podáván zároveň jako insolvenční návrh.

¹⁴² Pokud chceme návrh na povolení oddlužení podat společně s insolvenčním návrhem v rámci jediného formuláře, musíme nyní zaškrtnout políčko 6. To stanovuje: insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení.

¹⁴³ Formulace dlužníka typu: „*Protože počet závazků přesahuje možnosti manželů platit tyto závazky, je dán úpadek.*“ nejsou dostačující. Insolvenční soud na jejich základě není schopen osvědčit, zda se dlužník v úpadku nachází či nikoliv.

V opačném případě dojde k odmítnutí insolvenčního návrhu dle § 128 InsZ.¹⁴⁴ Shodně se vyjadřuje Nejvyšší soud: „*Samotný návrh na povolení oddlužení však není, ani při dodržení všech požadavků kladených insolvenčním zákonem na jeho obsah, podáním způsobilým zahájit insolvenční řízení (tím je pouze obsahově řádný a náležitě podepsaný insolvenční návrh).*“¹⁴⁵

Druhým, pro dlužníka závažnějším nechtěným důsledkem neznalosti právní úpravy, může být situace, kdy insolvenční návrh je po obsahové i formální stránce v pořádku a dlužník jím tedy osvědčí svůj úpadek. Oproti tomu návrh na povolení oddlužení nebude splňovat všechny zákonem stanovené náležitosti a tyto nedostatky nebudou ani po uplynutí lhůty k nápravě odstraněny. Návrh na povolení oddlužení tak bude odmítnut dle § 393 odst. 3 InsZ. Insolvenční řízení se však nezastavuje a v případě zjištění úpadku dlužníka bude na jeho majetek prohlášen konkurs.

Pro dlužníka je proto opravdu zcela zásadní, aby si nehledě na formulace, které používá návrh na povolení oddlužení uvědomil, že se jedná o dvě různá procesní podání pro která zákon stanovuje i jiné náležitosti¹⁴⁶. Dlužníku je pouze umožněno podat tyto návrhy společně v rámci jednoho tiskopisu.

Obsahové náležitosti insolvenčního návrhu jsou upraveny v ustanovení § 103 InsZ, přičemž náležitosti návrhu na povolení oddlužení jsou upraveny v ustanovení § 391 InsZ. Rozdílně jsou kladeny také požadavky na formu návrhů, neboť u insolvenčního návrhu zákon žádné výslovné požadavky na formu nestanovuje. Ten je tak možné podat písemně či elektronicky. Oproti tomu u návrhu na povolení oddlužení je dána již výše zmíněná povinnost podání prostřednictvím speciálního formuláře.¹⁴⁷

¹⁴⁴ Ustanovení § 128 odst. 1 InsZ: „*Insolvenční návrh, který neobsahuje všechny náležitosti nebo který je nesrozumitelný anebo neurčitý, insolvenční soud odmítne, jestliže pro tyto nedostatky nelze pokračovat v řízení; učiní tak neprodleně, nejpozději do 7 pracovních dnů poté, co byl insolvenční návrh podán. Ustanovení § 43 občanského soudního řádu se nepoužije.*“ Důležitá je skutečnost, že insolvenční soud nemá povinnost vyzývat dlužníka dle § 43 o.s.ř. k doplnění návrhu a poskytnout mu k tomuto zákonnou lhůtu, ale návrh se rovnou odmítá, pokud pro vady nelze v řízení pokračovat, a řízení je tím skončeno.

¹⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2010; Sp. zn. 29 NSCR 1/2008.

¹⁴⁶ I přes veškerá zjednodušení, kterými návrh na povolení oddlužení prošel, nemusí být pro dlužníka jednoduché tento návrh bezchybně vyplnit. Obzvláště s ohledem na různá úskalí, která insolvenční řízení přináší, je pro dlužníka vždy lepší, aby v případě jakýchkoliv nejasností vyhledal odbornou pomoc. Tu v dnešní době může nalézt jak u oddlužovacích společností, bezplatných právních poraden, tak u advokátů či insolvenčních správců. Odborníci ovšem dlužníkům doporučují, aby byli v případě oddlužovacích společností obezřetní.

¹⁴⁷ Jako příklad lze uvést rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. ledna 2010, sp. zn. 1/2008, které krom jiného stanovuje: „*Dovolatelčina argumentace zjevně není opodstatněná, je totiž založena na nesprávném zaměňování insolvenčního návrhu s návrhem na povolení oddlužení. (...) Návrh na povolení oddlužení je pak podáním, jímž se dlužník v insolvenčním řízení zahájené insolvenčním návrhem (dlužníka nebo věřitele) domáhá rozhodnutí o způsobu řešení svého úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením (rozhodnutím o povolení oddlužení); to plyne jednak z definice způsobů řešení úpadku obsažené v § 4 insolvenčního zákona, jednak z ustanovení § 106 odst. 1., věty první insolvenčního zákona (...), jakož i z ustanovení § 148 odst. 3. insolvenčního zákona.*”

4.3 Rozhodování soudu o návrhu a jeho úskalí pro dlužníka

Je pouze mylnou představou dlužníků, že samotným podáním návrhu na povolení oddlužení jim vzniká nárok na to, aby u nich bylo oddlužení povoleno. Insolvenční soud totiž před samotným vydáním rozhodnutí musí nejdříve zkoumat, zda jsou v konkrétním případě splněny všechny podmínky požadované zákonem, a to jak z hlediska návrhu na povolení oddlužení, tak z hlediska osoby dlužníka a jeho majetkových poměrů.¹⁴⁸

Jestliže nedojde k odmítnutí návrhu na povolení oddlužení podle § 390 odst. 3 InsZ z důvodu, že jej podala osoba, která k tomuto nebyla oprávněna či z důvodu opožděného podání návrhu, bude se soud zabývat jeho formálním a materiálním přezkumem. Odmítnout návrh může insolvenční soud dále v případech, kdy neúplný, neurčitý nebo nesrozumitelný návrh na povolení oddlužení nebude ve lhůtě doplněn nebo opraven.¹⁴⁹

Dlužník má možnost vzít svůj návrh na povolení oddlužení zpět. Podle § 394 odst. 1 InsZ tak může učinit až do okamžiku, než soud rozhodne o schválení oddlužení. Zpětvzetím návrhu na povolení oddlužení se ale řízení nekončí, tudíž nedojde k zastavení řízení, a insolvenční soud ho bere na vědomí.¹⁵⁰ Rozhodnutím ve věci samé může insolvenční soud návrh na oddlužení povolit, či zamítnout.¹⁵¹

¹⁴⁸ PACHL, Lukáš. Kdy a jak správně podat návrh na povolení oddlužení. *Právní fórum*, 2008, roč. 5, č. 5, s. 209-217; Kavan v této souvislosti upozorňuje, že by oddlužení nemělo být vnímáno jako automatismus, vedoucí dlužníky i soudce k názoru, že splňuje-li osoba podmínky dané pro konkrétní institut zákonem, má na jeho použití „něco jako“ právní nárok. KAVAN, Petr. Malé zamyšlení a několik výkladových poznámek k institutu oddlužení. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 12, s. 436.

¹⁴⁹ Soud určí dlužníkovi k opravě lhůtu, která nesmí být delší jak 7 dní a dlužníka poučí jak má opravu či doplnění provést (§ 393 odst. 1) Tato lhůta je velmi krátká a v případě závažnějších nedostatků bude pro dlužníka složitá (ne-li nespílitelné) vady během ní odstranit. Postup insolvenčního soudu je stejný, jestliže nejsou k návrhu připojeny všechny přílohy nebo neobsahují-li tyto přílohy všechny náležitosti (§ 393 odst. 2 InsZ).

¹⁵⁰ Ústavním nálezem č. 260/2010 Sb., ze dne 27. července 2010 ve věci návrhu na zrušení části ustanovení § 399 odst. 2 InsZ, došlo ke zrušení fikce zpětvzetí. Za zpětvzetí tak už nemůže být považována řádně neomluvená nepřítomnost dlužníka na schůzi věřitelů rozhodující o způsobu řešení oddlužení. Protože nyní může k zpětvzetí dojít jedině aktivním úkonem dlužníka, není přípustné odvolání proti rozhodnutí, kterým soud bere zpětvzetí na vědomí.

¹⁵¹ Dlužníci mohou svou ekonomicky nepříznivou situaci řešit také jiným způsobem než prostřednictvím oddlužení. V úvahu přichází například konsolidace závazků. Variantou pro mnoho dlužníků jsou také tzv. mimosoudní „oddlužení“, kterému se věnují tzv. oddlužovací společnosti. Dlužníku je přislíbeno, že společnost naváže kontakt s věřitelem a domluví se na nižších splátkách. Úvěrové společnosti a banky však dlužníky varují, že s těmito společnostmi nejednají a dlužník se tak může dostat do ještě větších finančních potíží. Jen pro zajímavost uvádím, že největší oddlužovací společnost Asterie letos vydělala 45, 7 miliónu korun. Blíže viz JIRSOVÁ, Miroslava. *Bysnys okolo dlužníků vzkvétá: Lidé jsou zoufalí a podepíší téměř cokoliv* [online]. 29. prosince 2010 [cit. 8. května 2011]. Dostupné na <<http://in.ihned.cz/c1-49047100-byznys-kolem-dluzniku-vzkveta>>.

4.3.1 Zákonné podmínky pro povolení návrhu na oddlužení

Pokud je návrh po formální stránce v pořádku, přistupuje insolvenční soud k materiálnímu přezkumu. Zákon v § 395 InsZ uvádí výčet skutečností, při jejichž naplnění dojde k zamítnutí návrhu.¹⁵² Jinými slovy lze říct, že pokud insolvenční soud tyto důvody neshledá, návrh na povolení oddlužení povolí. Můžeme je tedy ve svém důsledku brát jako negativně vymezené zákonné předpoklady pro povolení návrhu na povolení oddlužení.

Úlohou insolvenčního soudu tak je zkoumat, zda dlužník návrhem na povolení oddlužení nesleduje nepoctivý záměr, zda nezajištění věřitelé dosáhnou min. 30% uspokojení svých pohledávek, zda se ze strany dlužníka nejedná o opětovný návrh a také zda dlužník přistupuje k řízení a úkolům zodpovědně. V opačném případě dojde k zamítnutí návrhu.

Podmínka, že návrh dlužníka nesmí sledovat nepoctivý záměr, je upravena v § 395 odst. 1 písm. a) InsZ. Jedná se o neurčitý právní pojem, insolvenční soud tak pod něj může subsumovat nejrůznější jednání směřující k obcházení zákona. Na toto ustanovení pak navazuje § 395 odst. 3 InsZ, který demonstrativně uvádí, jaké skutečnosti mohou na nepoctivý záměr poukazovat. První uvedenou skutečností je, že ohledně dlužníka (nebo ohledně osob vymezených v § 395 odst. 3 InsZ) probíhalo v posledních 5 letech insolvenční nebo jiné řízení řešící dlužníkův úpadek, přičemž záleží na výsledku takového řízení. „*Skutečnosti nejblíže bude asi ten výklad, že podle výsledku předchozího insolvenčního řízení bude třeba odhadnout míru pravděpodobnosti, s níž se další návrh na povolení oddlužení blíží „nepoctivému záměru“.*“¹⁵³ Druhým případem v § 395 odst. 3 písm. b) InsZ, je skutečnost, že byl dlužník (nebo osoby vymezené v § 395 odst. 3 InsZ) v posledních pěti letech pravomocně odsouzen za majetkový nebo hospodářský trestný čin.¹⁵⁴

Hlavní předpoklad povolení návrhu na oddlužení je splnění podmínky, že hodnota plnění, kterou obdrží nezajištění věřitelé, nebude nižší než 30% jejich pohledávek. Je otázkou, zda dlužník musí v návrhu na povolení oddlužení doložit, že má k tomuto eventuálnímu minimu 30% plnění jak dostatek majetku, tak i příjmů. Nebo zda by bylo dostačující, aby mohl věřitele uspokojit pouze jedním způsobem. V případě, že by ustanovení bylo vykládáno jinak, než že dlužník musí mít jak dostatek příjmů, tak majetku, došlo by podle Lukáše Pachla

¹⁵² „*Zamítnutí návrhu na povolení oddlužení se v hrubých rysech podobá úpravě (nuceného) vyrovnání.*“ KAVAN, Petr. K pojmu úpadku v novém insolvenčním zákoně. In SCHELLE, Karel (ed). *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Ostrava: KEY Publishing, 2006, s. 438.

¹⁵³ Tamtéž.

¹⁵⁴ V obou výše nastíněných případech má insolvenční soud povinnost tyto informace zjišťovat nejen u osoby dlužníka, ale také u dalších osob vymezených v § 395 odst. 3 InsZ. Jedná se o zákonného zástupce dlužníka, o jeho statutární orgán, o jeho kolektivní statutární orgán nebo o člena jeho kolektivního statutárního orgánu.

k popření práva nezajištěného věřitele rozhodnout o způsobu oddlužení.¹⁵⁵ Bylo by mu tak prakticky opětovně vnučeno rozhodnutí insolvenčního soudu.

Je zde ovšem potřeba zdůraznit, že 30% míra uspokojení nezajištěných věřitelů je minimální hranice, kterou dlužník musí naplnit. To znamená, že pokud dlužník vlastní dostatek majetku, či příjmů, aby uhradil nezajištěným věřitelům 100%, bude to na něm požadováno. Plné uspokojení nezajištěných věřitelů je totiž jediná maximální hranice, kterou úprava oddlužení zná.¹⁵⁶ Dlužníci, kteří tak doufali, že splatí jen 30% ze svých závazků a ve zbytku budou osvobozeni od jejich placení, by tak na soud bezvysledně podávali návrhy na osvobození. Ovšem i za situace plného uspokojení nezajištěných věřitelů má oddlužení své výhody a může se dlužníku vyplatit. Dle účinků zahájení insolvenčního řízení upravených v § 109 InsZ totiž například nelze od okamžiku zahájení insolvenčního řízení dlužníka zažalovat ohledně pohledávek tykajících se majetkové podstaty, nelze provést výkon rozhodnutí nebo exekuce. Nespornou výhodou pak je zejména fakt, že u závazků neběží úroky z prodlení, smluvní pokuty, penále apod. Na druhou stranu, pokud nezajištění věřitelé projeví souhlas i s nižším plněním, insolvenční zákon jejich rozhodnutí nikterak nebrání (§ 395 odst. 1 písm. b) InsZ).¹⁵⁷

Insolvenční soud se musí také vždy zabývat otázkou, zda o návrhu na povolení oddlužení nebylo již dříve rozhodnuto dle § 395 odst. 2 písm. a) InsZ. K zamítnutí podle tohoto ustanovení dojde v případech, jestliže: „*jej znovu podala osoba, o jejímž návrhu na povolení oddlužení bylo již dříve rozhodnuto.*“ Ohledně správné interpretace tohoto ustanovení se neshodují ani odborníci. Bohumil Havel soudí, že výklad tohoto ustanovení ve smyslu, že se dlužník o oddlužení může pokusit jen jednou, je nesprávný. Zákon dle jeho názoru dlužníkovi nebrání, aby se v průběhu svého života pokoušel o opakované povolení oddlužení, a to ani v případech, kdy oddlužením opakovaně prošel.¹⁵⁸ Opačný názor však zastávají autoři aktuálního komentáře nakladatelství C. H. Beck. Oddlužením chápou pro dlužníka „*mimořádnou šanci nového začátku při oproštění se od zbytku jeho závazků*“. Proto se v souvislosti s využitím institutu oddlužení, dle jejich názorů, uplatňuje pravidlo „jednou a dost“. Toto pravidlo tak vyjadřuje skutečnost, že u dlužníka, který již jednou oddlužením

¹⁵⁵ PACHL, Lukáš. *Mýty a fakta o oddlužení (osobním bankrotu, spotřebitelském úpadku)* [online]. 8. února 2008 [cit. 11. dubna 2011]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/myty-a-fakta-o-oddluzeni-osobnim-bankrotu-spotrebitelskem-upadku-52883.html>>.

¹⁵⁶ >Tamtéž.

¹⁵⁷ Souhlas musí být písemný s ověřeným podpisem nezajištěného věřitele. Stává se povinnou přílohou návrhu na povolení oddlužení (§ 392 odst. 1 písm. c) InsZ).

¹⁵⁸ HAVEL, Bohumil. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 2, s. 52.

prošel nebo se o něj pokoušel (podal neúspěšný návrh), nemůže být oddlužení na základě dalšího návrhu tohoto dlužníka povoleno.¹⁵⁹

Dovoluji si s tímto názorem nesouhlasit. Domnívám se, že § 395 odst. 2 písm. a) InsZ je potřeba vykládat v souvislosti s § 395 odst. 2 písm. b) InsZ, ten se ale vztahuje na výsledky v rámci jednoho konkrétního řízení. Proto usuzuji, že § 395 odst. 2 písm. a) InsZ v tomto ohledu ani nemůže být vykládán jinak. Souhlasím proto s názorem Bohumila Havla, že o návrhu dlužníka, o kterém už bylo v tomto konkrétním případě dříve rozhodnuto, a to tak, že byl návrh zamítnut nebo povolen, se už nebude v rámci jednoho řízení rozhodovat znovu. Dlužník by musel podat nový návrh na povolení oddlužení.¹⁶⁰ Věřím, že tím zákonodárce nemyslel situaci, kdy by dlužník nemohl opětovně podat návrh na povolení oddlužení, který byl dříve v předchozím řízení odmítnut, či zamítnut. Vyvozuji ovšem, že v případě zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, vzhledem k ustanovení § 395 odst. 3 písm. a) InsZ a 396 InsZ, by dlužník mohl návrh opětovně podat až po uplynutí 5 let.¹⁶¹ Z konstrukce oddlužení vyplývá spíše pravidlo, že dlužník může být pouze jednou osvobozen od zbytku svých závazků. Jinými slovy, že dlužník může pouze jednou využít výhod, které proces oddlužení přináší a být úspěšně oddlužen.

Poslední skutečností, která musí být naplněna, aby soud mohl oddlužení povolit, je odpovědný přístup dlužníka k řešení jeho úpadku. Jinými slovy, zákon v § 395 odst. 2 písm. b) InsZ uvádí, že návrh na povolení oddlužení soud zamítne, jestliže dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení. K zamítnutí tedy může dojít v případech: „(...), *je-li přístup dlužníka k řízení takový, že není rozumně důvodné předpokládat, že by byl ochoten, nebo schopen plnit své povinnosti vyplývající z insolvenčního řízení.*“¹⁶² Je na škodu, že se toto ustanovení vztahuje pouze na chování dlužníka v rámci insolvenčního řízení a nelze dle současné úpravy posuzovat také jeho chování před zahájením tohoto řízení (až na výjimky - § 395 odst. 3 InsZ). Dlužníková minulost by mohla mnohé vypovědět o jeho přístupu k plnění povinností a

¹⁵⁹ KULKOVÁ, Radmila, ERBSOVÁ Hana. In KOTOUČOVÁ, Jiřina (ed). *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 953.

¹⁶⁰ HAVEL, Bohumil. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 2, s. 52.

¹⁶¹ Podle § 395 odst. 3 písm. a) InsZ dojde k zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, jestliže ohledně dlužníka (nebo ohledně dalších osob vymezených v § 395 InsZ) probíhalo v posledních 5 letech insolvenční nebo jiné řízení řešící úpadek takové osoby, a to v závislosti na výsledku řízení. Z tohoto vyvozuji, že pokud by byl dlužník návrh na povolení oddlužení zamítnut, tak jeho nové podání bez respektování této lhůty, by vedlo zase k zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Vzhledem k tomu, že toto ustanovení klade důraz na výsledek řízení se domnívám, že pokud byl návrh na povolení oddlužení odmítnut dřív než bylo rozhodnuto o úpadku, se tato lhůta neuplatňuje.

¹⁶² Tamtéž.

představovat tak další informaci pro lepší představu insolvenčního soudu o možnostech a schopnostech dlužníka.

4.3.2 Oddlužení nebo konkurs?

Insolvenční soud v případech, kdy návrh na povolení oddlužení nepovolí, rozhodne dle § 396 InsZ současně o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem, který je univerzálním způsobem řešení úpadku, a lze jej uplatnit vždy. Na rozdíl od oddlužení zde tedy není potřeba, aby byl tento způsob insolvenčnímu soudu navrhnut. Základní podmínkou pro toto rozhodnutí ovšem je, že již byl rozhodnutím insolvenčního soudu zjištěn (na základě insolvenčního návrhu a jeho příloh) dlužníkuv úpadek.

Zákonodárce tak vychází z předpokladu, že pokud bylo o návrhu na povolení oddlužení vydáno negativní rozhodnutí¹⁶³, není už možnost, aby byl úpadek tímto způsobem řešen oddlužením. Na řadu tak přichází konkurs¹⁶⁴. Je důležité upozornit, že po skončení konkursu dlužník není a nemůže být osvobozen od placení zbylých pohledávek. Proto věřitelé mohou své neuspokojené pohledávky nadále uplatňovat v rámci nalézacího řízení.

V souvislosti s povolením návrhu na povolení oddlužení je nutné upozornit ještě na dvě skutečnosti. První z nich je, že dlužník je povinen uhradit také odměnu insolvenčního správce a náhradu jeho hotových výdajů. Podle současné úpravy je to v případě oddlužení ve formě splátkového kalendáře částka 64. 800,- Kč.¹⁶⁵ Dlužník tak musí být schopen poskytnout jednak tuto odměnu a jednak minimálně 30% z celkového objemu závazků nezajištěným věřitelům. Nedostatek majetku ke splnění těchto podmínek je nejčastějším důvodem k vydání negativního meritorního rozhodnutí ve věci.

Druhou skutečností, která úzce souvisí s odměnou správce a hrazením nákladů řízení, a které by měl dlužník věnovat pozornost, je fakt, že insolvenční soud může rozhodnout o povinnosti dlužníka zaplatit zálohu na náklady insolvenčního řízení. Tato záloha může dosahovat výše až 50. tisíc Kč. V opačném případě soud řízení zastaví. Často tak činí právě ve výše nastíněné situaci, kdy dlužník nemá dostatek majetku a hrozí, že jeho úpadek bude řešen konkursem. Je tomu tak z důvodů, že se v každém případě, ať už je dlužníkuv úpadek řešen jakýmkoliv způsobem, musí zaplatit odměna insolvenčnímu správci. Pokud dlužník nemá žádný majetek a konkurs by byl z tohoto důvodu skončen, musel by tuto odměnu hradit stát.

¹⁶³ Negativním rozhodnutím insolvenčního soudu je myšleno odmítnutí, zamítnutí, eventuálně vzetí na vědomí zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení.

¹⁶⁴ KULKOVÁ, Radmila, ERBSOVÁ Hana. In KOTOUČOVÁ, Jiřina (ed). *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 955 – 956.

¹⁶⁵ Vyhláška č. 313/ 2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů.

Je ovšem nutné upozornit, že hrozba konkursu je nad dlužníkem prakticky po celé řízení. Nikoliv jen při rozhodování o povolení návrhu na oddlužení. Jakmile dlužník přestane v rámci insolvenčního řízení plnit některou ze svých povinností uloženou v rozhodnutí soudu o schválení nezajištěnými věřiteli zvoleného způsobu oddlužení, nebo ji dokonce poruší,¹⁶⁶ soud rozhodne o zrušení schváleného oddlužení a prohlásí na majetek dlužníka konkurs.

Oddlužení proto nelze pojímat jako snadnou cestu pro řešení nepříznivé ekonomické situace. Dlužník by tak měl před podáním samotného návrhu na povolení oddlužení zvážit, zda je pro něj oddlužení vhodným způsobem řešení jeho ekonomicky nepříznivé situace. I v případech, kdy je návrh na povolení oddlužení povolen, dlužník v průběhu oddlužení přijde de facto o veškerý majetek nebo příjem. Nehledě na skutečnost, že zajištění věřitelé se uspokojí jen ze zástavy. Tudíž může dojít i k situacím, kdy oddlužení bude probíhat formou splátkového kalendáře a dlužníkův dům bude sloužit jako zajištění pohledávky zajištěného věřitele. V takových případech může dlužník přijít téměř o všechno.

4.3.3 Povolení oddlužení

Jak již bylo naznačeno výše, v případě oddlužení dochází k oslabení jinak velmi silného postavení věřitelů, které je pro nové insolvenční právo typické. O povolení oddlužení tak rozhoduje pouze insolvenční soud a jednotliví věřitelé nemohou jeho rozhodnutí ovlivnit.¹⁶⁷ Hlavním důvodem takovéto úpravy byl předpoklad, že by samotní věřitelé neměli na řešení dlužníkovy úpadku oddlužením zájem, a tak by nedocházelo k jeho povolení.

Insolvenční soud oddlužení povolí, jestliže jsou naplněny zákonné předpoklady jak z hlediska návrhu, tak z hlediska osoby dlužníka a jeho majetkových poměrů.¹⁶⁸ Povolení oddlužení insolvenčním soudem je potřeba chápat jako rozhodnutí soudu o způsobu řešení dlužníkovy úpadku.

V případě dlužnického insolvenčního návrhu spojí insolvenční soud podle ustanovení § 148 odst. 3 InsZ s rozhodnutím o úpadku i rozhodnutí o způsobu řešení úpadku. V případě, že dlužník podal návrh na povolení oddlužení v insolvenčním řízení zahájeném na základě insolvenčního návrhu jiné osoby, vydá insolvenční soud nejprve samostatné rozhodnutí o

¹⁶⁶ Dlužník například zatají mimořádný příjem.

¹⁶⁷ Reorganizace je na rozdíl od oddlužení založena na věřitelském konsensu, proto o ní rozhodují věřitelé. V případě oddlužení věřitelé nemohou rozhodnutí soudu o povolení oddlužení ovlivnit. Věřitelé pouze vyjadřují své doporučení k návrhu dlužníka na nižší než zákonem stanovené měsíční splátky v případě, že oddlužení bylo schváleno splátkovým kalendářem.

¹⁶⁸ Jinými slovy insolvenční soud oddlužení povolí, jestliže nedojde ze strany dlužníka k zpětvzetí návrhu, či ze strany insolvenčního soudu k zamítnutí či odmítnutí návrhu na povolení oddlužení. (§ 397 odst. 1 InsZ).

úpadku dlužníka a podle § 149 odst. 2 InsZ do 30 dnů rozhodne o způsobu jeho řešení v samostatném rozhodnutí. Podle § 397 odst. 1 InsZ není proti rozhodnutí o povolení oddlužení přípustné odvolání.

4.4 Od přihlášení pohledávek, přezkumné jednání až po schůzi věřitelů

Věřitelé, kteří chtějí uspokojit své pohledávky v rámci insolvenčního řízení, musí tyto pohledávky přihlásit na speciálním formuláři. To platí bez rozdílu jak pro zajištěné, tak nezajištěné věřitele. Obecným pravidlem v § 110 InsZ je, že věřitelé mohou své pohledávky přihlašovat od zahájení insolvenčního řízení až do vydání rozhodnutí o úpadku. K tomu jsou insolvenčním soudem vyzváni.¹⁶⁹ V rozhodnutí o úpadku je stanovena konečná lhůta pro přihlášení pohledávek. Pokud věřitelé v jejím průběhu své pohledávky nepřihlásí, jejich právo na uspokojení v rámci insolvenčního řízení zaniká.

Je-li současně rozhodováno o úpadku dlužníka a povolováno jeho oddlužení, je dle § 136 odst. 4 InsZ lhůta pro přihlášení pohledávek přesně 30 dní.¹⁷⁰ Pokud podá insolvenční návrh věřitel, bude lhůta zveřejněna v rozhodnutí o úpadku, a uplatní se zde obecné pravidlo § 136 odst. 3 InsZ, tedy lhůta nesmí být kratší 30 dnů a delší 2 měsíců.

Insolvenční správce poté sestaví na základě podaných přihlášek seznamy přihlášených pohledávek podle § 189 odst. 1 InsZ. Tento seznam následně zveřejní insolvenční soud v insolvenčním rejstříku a to nejpozději 15 dní před konáním přezkumného jednání. V případech, kdy by se přezkumné jednání mělo konat do 15 dnů po uplynutí lhůty k přihlašování pohledávek, má insolvenční soud povinnost podle § 189 odst. 3 InsZ tyto seznamy zveřejnit nejméně 3 dny přede dnem, kdy se má o přihlášených pohledávkách konat přezkumné jednání.

Vzhledem ke skutečnosti, že u insolvenčního řízení není dopředu jisté, kdo bude požadovat uspokojení z majetkové podstaty dlužníka, je nutné možnou kolizi přenést z rozvrhového řízení do předchozího řízení přezkumného a pouze podpůrně pamatovat na jejich řešení i v rozvrhovém řízení.¹⁷¹ Přezkumné jednání se tedy koná za účelem přezkumu a popírání přihlášených pohledávek.¹⁷² Insolvenční správce, dlužník a věřitelé mohou v souladu

¹⁶⁹ Soud věřitele vyzve, aby své pohledávky přihlásili. Podle § 110 odst. 1 InsZ ovšem mohou věřitelé své pohledávky přihlašovat od okamžiku zahájení insolvenčního řízení a to i pokud výzva ještě nebyla v insolvenčním rejstříku zveřejněna.

¹⁷⁰ Tato lhůta běží od okamžiku zveřejnění rozhodnutí o dlužníkově úpadku v insolvenčním rejstříku.

¹⁷¹ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Úvod do insolvenčního práva*. Ostrava : KEY Publishing s.r.o., 2007, s. 13.

¹⁷² Zákon vymezuje, že minimálně 3 dny před konáním přezkumného jednání je nutné uveřejnit v insolvenčním rejstříku seznamy přihlášených pohledávek. Tento požadavek je logický, neboť se tak dlužník i věřitelé mohou připravit na pohledávky, které budou popírat. Za zmínku na tomto místě zajisté stojí, že věřitelé nemohli až do

s ustanovením § 192 odst. 1 InsZ v rámci tohoto jednání popírat pravost, výši a pořadí všech přihlášených pohledávek. Ustanovení § 137 odst. 2 InsZ stanovuje, že v případech, kdy bylo spojeno rozhodnutí o úpadku s rozhodnutím o povolení oddlužení, bude přezkumné řízení konáno nejpozději do 30 dnů po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek. V druhém případě, kdy byl insolvenční návrh podán věřitelem, se přezkumné jednání musí konat nejpozději do 2 měsíců od konce lhůty, která je určena pro přihlašování pohledávek, ne však dříve než 7 dní od uplynutí této lhůty.

Povinností insolvenčního soudu je také svolat schůzi věřitelů, která se má konat bezprostředně po přezkumném jednání, nejpozději však do 3 měsíců od rozhodnutí o úpadku. Pokud by došlo v druhém případě k situaci, že by se přezkumné jednání konalo později než po 3 měsících, musí insolvenční soud svolat jednu dřívější schůzi věřitelů, jejímž předmětem bude hlasování nezajištěných věřitelů o způsobu oddlužení. Taková schůze se musí podle § 137 odst. 1 InsZ konat nejpozději 3 měsíce po rozhodnutí o úpadku dlužníka.

4.5 Volba způsobu oddlužení

Po rozhodování insolvenčního soudu o povolení návrhu na oddlužení se v této fázi insolvenčního řízení směřujícího k oddlužení dostávají k rozhodování již samotní věřitelé. Zákon svěřuje pravomoc rozhodnout o způsobu provedení oddlužení pouze nezajištěným přihlášeným věřitelům.¹⁷³ Jejich rozhodování je ale omezeno zněním ustanovení § 398 odst. 1 InsZ, který taxativně stanovuje, že oddlužení lze provést ve formě zpeněžení majetkové podstaty nebo splátkového kalendáře. Insolvenční soud namísto věřitelů rozhoduje pouze v případě, že věřitelé tohoto svého práva nevyužijí.¹⁷⁴

31. 3. 2011 účinně popírat přihlášky jiných věřitelů, což bylo změnou i oproti dřívější úpravě v ZKV. Argumentem, proč nový insolvenční zákon toto neumožňoval byl zejména důraz na rychlost insolvenčního řízení a snaha zabránit šikanóznímu jednání věřitelů mezi s sebou navzájem. Navíc možnost popírat pohledávku jim nebyla zcela znemožněna, mohli tak učinit prostřednictvím osoby insolvenčního správce. Ústavní nález ovšem toto ustanovení zrušil a od 31. března 2011 tak věřitelé mohou pohledávky v rámci přezkumného řízení sami popírat. Tomu není jinak ani u oddlužení. Tato novelizovaná úprava vyvolala rozličné reakce. Podle Bohumila Havla se jedná o krok proti smyslu insolvenčního zákona a nepochopení zásady, dle jiných odborníků zase o rozumný krok.

¹⁷³ Jednou z obsahových náležitostí návrhu na povolení oddlužení je dlužníkům návrh způsobu řešení oddlužení podle § 391 odst. 1 písm. c) InsZ. Dlužník tak má ve formuláři návrhu na povolení oddlužení (pole č. 6) vybrat, zda navrhuje oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, plněním splátkového kalendáře, nebo že žádný ze způsobů nenavrhuje. Tento zákonný požadavek může v dlužníku vzbudit dojem, že oddlužení bude realizováno právě navrženým způsobem. Skutečnost je ovšem taková, že tento návrh má pro věřitele pouze informační charakter, nikoliv zavazující.

¹⁷⁴ Insolvenční soud rozhoduje namísto věřitelů, pokud ti svého práva nevyužijí nebo pokud ani jeden ze způsobů oddlužení nezíská prostou většinu hlasů potřebnou pro přijetí.

4.5.1 Rozhodování o způsobu oddlužení

Rozhodování o způsobu oddlužení probíhá formou hlasování, a to pouze nezajištěnými přihlášenými věřiteli¹⁷⁵. Hlasování může probíhat buďto na schůzi věřitelů, která je insolvenčním soudem za tímto účelem svolána, nebo tzv. korespondenční formou¹⁷⁶. To znamená, že se věřitel nemusí účastnit samotné schůze a svou vůli ohledně způsobu provedení oddlužení projeví prostřednictvím hlasovacích lístků.¹⁷⁷ Jestliže by všichni oprávnění věřitelé hlasovali mimo schůzi věřitelů, nebude ji insolvenční soud svolávat a výsledky hlasování zveřejní v insolvenčním rejstříku. O způsobu oddlužení je rozhodnuto, shodne-li se na něm prostá většina nezajištěných věřitelů počítaná podle výše jejich pohledávek.¹⁷⁸

Zajímavou se jeví skutečnost, že nezajištění věřitelé mohou o způsobu oddlužení hlasovat dokonce před zahájením samotného insolvenčního řízení, tedy ještě před okamžikem, než je podán insolvenční návrh. V těchto případech je nutné, aby dlužník poskytl věřitelům veškeré informace, které svým obsahem a rozsahem odpovídají informacím, které by věřitelé měli k dispozici v návrhu na povolení oddlužení a jeho přílohách (§ 400 InsZ). Dlužník v těchto případech soudu předkládá již schválený návrh na povolení oddlužení (spolu s hlasovacími lístky). Při této formě hlasování je ale nezbytné, aby věřitelé nezapomněli na řádné a včasné přihlášení svých pohledávek do insolvenčního řízení. V opačném případě není možno k jejich pohledávce ani hlasování prostřednictvím hlasovacího lístku přihlížet.¹⁷⁹ Dlužník tak může takovéto hlasování iniciovat v případech, kdy je schopen věřiteli nabídnout uspokojení 30% míry jeho pohledávek pouze splátkovým kalendářem, nebo prodejem majetku. Dlužník tedy dříve, než na soud podá návrh na povolení oddlužení, získá souhlas všech svých nezajištěných věřitelů, že oddlužení bude probíhat způsobem, pro který dlužník naplňuje zákonné podmínky.¹⁸⁰

Věřitelé o způsobu provedení oddlužení rozhodují na základě informací uvedených v návrhu na povolení oddlužení a v připojených přílohách. Dle seznamu majetku a dalších příloh samozřejmě nejsou schopni učinit žádné přesné výpočty ohledně lepší výnosnosti

¹⁷⁵ Zajištění věřitelé nemohou dle § 402 odst. 1 InsZ hlasovat ani v rozsahu, ve kterém je podle znaleckého posudku hodnota zajištění nižší než výše zajištěné pohledávky.

¹⁷⁶ PACHL, Lukáš. In KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr, PACHL, Lukáš. *Insolvenční právo aneb osobní bankroty začínají*. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008, 298 s. 224.

¹⁷⁷ Náležitosti hlasovacích lístků jsou upraveny ve vyhlášce 311/2007 Sb.

¹⁷⁸ Bez ohledu na to jakou formou nezajištěný věřitel hlasuje.

¹⁷⁹ PACHL, Lukáš. In KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr, PACHL, Lukáš. *Insolvenční právo aneb osobní bankrotы začínají*. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008, s. 222.

¹⁸⁰ PACHL, Lukáš. *Mýty a fakta o oddlužení (osobním bankrotu, spotřebitelském úpadku)* [online]. 8. února 2008 [cit. 11. dubna 2011]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/myty-a-fakta-o-oddluzeni-osobnim-bankrotu-spotrebitelskem-upadku-52883.html>>.

jednoho ze způsobů oddlužení. Jedná se tedy do velké míry pouze o odhady výhodnějšího způsobu řešení oddlužení.¹⁸¹

V praxi je problematickým aspektem nezáměr věřitelů účastnit se rozhodování na tomto způsobu řešení úpadku. To znamená, že ve většině případů dojde u volby způsobu oddlužení k rozhodování insolvenčním soudem. Předpokládám, že častější volbou bude plnění splátkového kalendáře, a to zejména z obavy rozhodujícího subjektu nad propastí mezi odhadní a tržní cenou. Pokud je dlužník ekonomicky činný, je navíc u plnění splátkového kalendáře větší předpoklad, že bude nezajištěný věřitel uspokojen ve větší míře. Dlužníci totiž splátky provádí buďto po dobu 5 let, nebo než splatí 100% svých závazků.

4.5.2 Postavení zajištěných věřitelů – uspokojení jen ze zástavy

Pravidla pro uspokojování zajištěných a nezajištěných věřitelů jsou odlišná. Zatímco nezajištění věřitelé hlasují o způsobu provedení oddlužení, v jehož rámci pak musí od dlužníka obdržet minimálně 30% jejich pohledávek, zajištění věřitelé jsou uspokojováni „izolovaně“, jen z výtěžku zpeněžení zajištění (§ 398 odst. 3 InsZ).

Majetek sloužící k zajištění zpeněžuje zásadně insolvenční správce, a to postupem obdobným jako u zpeněžení zajištění v konkursu.¹⁸² Pokud dojde hlasováním nezajištěných věřitelů k oddlužení formou plnění splátkového kalendáře, musí zajištění věřitelé insolvenčnímu správci zpeněžení jejich zajištění navrhnout. Pokud by tak neučinili, nemá to pro ně závažnější následky. Právo na uspokojení ze zástavy jim totiž nezaniká a mohou jej uplatnit po skončení insolvenčního řízení.¹⁸³

Při uspokojování zajištěných věřitelů může fakticky dojít ke třem situacím; reálná hodnota zástavy pokryje zcela věřitelovu pohledávku, převyšuje jí či nepostačuje k jejímu uspokojení. Pokud dojde k první situaci, tedy že výtěžek při zpeněžení zajištění převyší hodnotu zajištěné pohledávky, tak pro další postup je rozhodné, jaký způsob oddlužení zvolili nezajištění věřitelé. V případě, že oddlužení probíhá ve formě zpeněžení majetkové podstaty, bude rozdíl mezi hodnotou zajištění a vyšší pohledávky poměrně přerozdělen mezi nezajištěné

¹⁸¹ Jak již bylo řečeno v podkapitole pojednávající o náležitostech návrhu na povolení oddlužení, má dlužník povinnost uvést své příjmy za poslední tři roky a předvídat své příjmy v následujících pěti letech. V seznamu majetku musí dlužník uvést odhadní cenu movitého majetku a u nemovitostí musí doložit znalecký posudek.

¹⁸² Bohumil Havel upozorňoval na možnost, že by se zajištěný věřitel uspokojil prostřednictvím splátkového kalendáře a zástavu dlužníkovi ponechal. Blíže viz HAVEL, Bohumil. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 2, s. 53.

¹⁸³ I zde je ovšem řeč pouze o pohledávkách přihlášených věřitelů. Pokud by se zajištěný věřitel nepřihlásil, nemohl by se následně domáhat uspokojení své pohledávky ze zástavy.

věřitele¹⁸⁴. Oproti tomu pokud oddlužení probíhá ve formě plnění splátkového kalendáře, tak by tento rozdíl připadl samotnému dlužníku, nikoliv nezajištěným věřitelům.

Problematickou se ovšem může zdát situace, kdy reálná hodnota zástavy nepostačuje k úhradě pohledávky zajištěného věřitele. Zákon k této problematice v části V. hlavy II. mlčí a je tak otázkou, zda má tento věřitel nárok, aby byl ohledně fakticky nezajištěné části své pohledávky uspokojen v rámci zvoleného způsobu oddlužení. Obecná část insolvenčního zákona sice upravuje pravidlo, dle kterého platí, že se má na část pohledávky zajištěného věřitele, která není fakticky zajištěna, pohlížet jako na pohledávku nezajištěnou (§ 167 odst. 2 InsZ). Pokud by se ale toto pravidlo aplikovalo, znamenalo by to, že by tyto pohledávky byly posuzovány spolu s ostatními pohledávkami nezajištěných věřitelů, včetně jejich zahrnutí do výsledku posouzení splnitelnosti 30 % míry minimálního uspokojení v oddlužení.¹⁸⁵ Ale aplikace § 167 odst. 2 InsZ na tuto problematiku se zdá být sporná vzhledem k ustanovení § 402 odst. 1 InsZ, dle kterého zajištění věřitelé nemohou platně hlasovat o způsobu oddlužení ani v rozsahu své pohledávky, ve kterém je hodnota skutečného zajištění nižší než výše této zajištěné pohledávky.

Dle názorů některých odborníků se jeví logickým a správným závěr, že při uspokojování zajištěných věřitelů se použije obecného pravidla v § 167 odst. 2 InsZ a fakticky nezajištěná část pohledávky by se měla stát součástí pohledávek uspokojovaných ze splátek a posuzovaných z hlediska 30% kvóty uspokojení. Neumožnění aplikace tohoto pravidla v případech provedení oddlužení ve formě plnění splátkového kalendáře by dle jejich názoru vedlo k neodůvodněné nerovnosti věřitelů.¹⁸⁶

Rozdílný pohled na tuto problematiku má Bohumil Havel. Ten tvrdí, že: „*takovéto řešení dává smysl proto, že případný rozdíl mezi hodnotou zajištění a výší zajištěné pohledávky je věcí rizika výkyvu zajištění, které nese v oddlužení zajištěný věřitel.*“¹⁸⁷ Shodně se vyjadřuje i Petr Kavan, neboť v samotné existenci zajištění a možnosti věřitele se domáhat uspokojení mimo insolvenční řízení vidí koncept privilegovanosti, který má za následek to, že zajištění věřitelé o způsobu provedení oddlužení nehlasují.

Ztotožňuji se s posledními dvěma názory, neboť jestliže zákon věřitelům v těchto konkrétních situacích výslovně zabraňuje hlasovat o způsobu provedení oddlužení, dává

¹⁸⁴ Neboť zástava je součástí majetkové podstaty dlužníka a proto částka, ve které hodnota zástavy převyšuje pohledávku zajištěného věřitele, bude přerozdělena mezi nezajištěné věřitele.

¹⁸⁵ KULKOVÁ, Radmila, ERBSOVÁ Hana. In KOTOUČOVÁ, Jiřina (ed). *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 968.

¹⁸⁶ KULKOVÁ, Radmila, ERBSOVÁ Hana. In KOTOUČOVÁ, Jiřina (ed). *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 969.

¹⁸⁷ HAVEL, Bohumil. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 2, s. 53.

najevo, že s nimi v rámci zvoleného způsobu oddlužení nepočítá. Ustanovení § 398 odst. 3 InsZ upravuje, že zajištění věřitelé se upokojují jen z výtěžku zpeněžení zajištění. Slovo „jen“ bylo doplněno novelou insolvenčního zákona č. 217/ 2009 Sb., a domnívám se, že zákonodárce tak učinil zejména proto, aby o výkladu tohoto ustanovení nebylo dalších pochyb. Dle mého názoru samotné zajištění fakticky dostatečně zvýhodňuje zajištěné věřitele před nezajištěnými. Pokud bychom připustili výše nastíněné schéma, znamenalo by to, že se zajištěný dlužník uspokojí jednak ze zástavy a dále ohledně fakticky nezajištěné části pohledávky spolu s nezajištěnými věřiteli v rámci jimi zvoleného způsobu oddlužení. Právě takovéto jednání by ale znamenalo neodůvodněné zvýhodňování zajištěného věřitele.

Zajištěný a nezajištěný věřitel mají v rámci insolvenčního řízení jiné postavení. Jen proto, že zajištěným věřitelům nebude umožněno uspokojit se „stejným způsobem“ jako nezajištěným, ještě nevzniká nerovnost. Důležité je na tomto místě taktéž zdůraznit, že věřitel si sám přihlášením pohledávky zvolí, zda se přihlásí jako zajištěný nebo nezajištěný. Využití zajištění je jeho právo, nikoliv povinnost. Proto pokud má pochyby o reálné hodnotě zajištění, či je mu na základě znaleckého posudku dopředu jasné, že zpeněžením zástavy nezíská požadovanou částku, může se přihlásit jako věřitel nezajištěný.

4.6 Způsoby oddlužení a (ne)možnost kombinace obou forem

Zákon v současné době vymezuje v § 398 odst. 1 InsZ dva taxativní způsoby řešení oddlužení, a to zpeněžení majetkové podstaty dlužníka nebo plnění splátkového kalendáře. Z hlediska jazykového výkladu zákon používá vylučovací spojku „nebo“. Tudíž se zdá, že oba způsoby nelze vzájemně kombinovat. Nad (ne)možností kombinace obou forem se zamyslím jako nad dalším klíčovým problematickým aspektem.

4.6.1 Zpeněžení majetkové podstaty

„Zpeněžení majetkové podstaty je způsob oddlužení formou jednorázového vyrovnání pohledávek ze zdrojů stávajících aktiv dlužníka.“¹⁸⁸ Při zpeněžování se postupuje přiměřeně podle pravidel pro zpeněžení majetkové podstaty v konkursu, což je doslovně ustanoveno i v § 398 odst. 2 InsZ.

Základním rozdílem je v tomto případě skutečnost, že do majetkové podstaty dlužníka nenáleží majetek, který nabyt v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky

¹⁸⁸KULKOVÁ, Radmila, ERBSOVÁ Hana. In KOTOUČOVÁ, Jiřina (ed). *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 962.

schválení oddlužení.¹⁸⁹ Proto v rozhodnutí o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty insolvenční soud označí majetek, který podle stavu ke dni vydání rozhodnutí náleží do majetkové podstaty dlužníka. To, jaký majetek sem patří, zjišťuje insolvenční soud na základě povinných příloh u návrhu na povolení oddlužení. Kromě těchto seznamů má soud k dispozici také soupis majetkové podstaty, kterou vypracuje insolvenční správce.

Nezajištění věřitelé jsou tedy uspokojeni z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty. Pod pojmem zpeněžení rozumíme převedení majetku podstaty na peníze včetně úplatného postoupení dlužnických pohledávek za cílem uspokojení věřitelů.¹⁹⁰ Zpeněžení majetku může provést pouze insolvenční správce se souhlasem věřitelského výboru (§ 286 odst. 2 InsZ), který se stává od okamžiku schválení oddlužení tímto způsobem jedinou osobou mající dispoziční oprávnění k majetkové podstatě dlužníka.

Podle ustanovení § 286 lze majetkovou podstatu dlužníka zpeněžit veřejnou dražbou, prodejem movitých a nemovitých věcí podle ustanovení občanského soudního řádu o výkonu rozhodnutí nebo prodejem mimo dražbu (z volné ruky). Při prodeji z volné ruky musí mít insolvenční správce kromě souhlasu věřitelského výboru také souhlas insolvenčního soudu (§ 289 odst. 1), který může určit podmínky prodeje. Bez tohoto souhlasu nenabude smlouva o prodeji mimo dražbu účinnosti. Tohoto souhlasu není potřeba při prodeji věcí bezprostředně ohrožených zkázou nebo znehodnocením.

Jakmile je majetková podstata insolvenčním správcem zpeněžena, je poměrně snadné zjistit, zda výtěžek dostačuje k uspokojení alespoň 30% pohledávek nezajištěných věřitelů. V opačném případě dlužník sice splnil oddlužení, ale ve většině případů nebude na návrh osvobozen od placení zbytku svých závazků. To by znamenalo, že by se dlužník v rámci insolvenčního řízení sice oddlužil, ale nebyl by osvobozen od placení zbylých pohledávek. Již na tomto místě tak mohu demonstrovat rozdíl mezi splněním oddlužení a osvobozením od placení. Ve výše zmíněném případě dlužník neporuší žádnou svou povinnost, a přesto se může stát, že nedosáhne na minimální zákonem požadovanou míru uspokojení věřitelů. Bude tak na úvaze soudu, zda po dlužníkově návrhu vydá rozhodnutí, kterým ho osvobodí.

¹⁸⁹ Kavan tvrdí, že *totéž pravidlo se mutatis mutandis* aplikuje také na příjmy dlužníka podléhající oddlužení splátkovým kalendářem. Blíže viz KAVAN, Petr. Malé zamyšlení a několik výkladových poznámek k institutu oddlužení. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 12, s. 439.

¹⁹⁰ KULKOVÁ, Radmila, ERBSOVÁ Hana. In KOTOUČOVÁ, Jiřina (ed). *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 962.

4.6.2 Plnění splátkového kalendáře

Druhým zákonem vymezeným způsobem, jak provést oddlužení, je plnění splátkového kalendáře. Ten je v rámci úpadkového práva novým institutem a lze u něj nalézt společné rysy se soudním vyrovnáním dle ZKV.

Od prodeje majetku dlužníka se liší tím, že nedochází ke zpeněžení movitého a nemovitého majetku, avšak postihuje dlužníkovy příjmy. Dlužník tak musí po dobu 5 let každý měsíc splácet svým nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky. Tuto částku poté dlužník rozdělí prostřednictvím insolvenčního správce mezi věřitele podle poměru jejich pohledávek způsobem, který je určený v rozhodnutí o schválení oddlužení. Základním pravidlem v tomto ohledu je, že dlužník buď bude 5 let splácet, nebo uhradí 100% svých závazků. Naplněním jedné z těchto podmínek dlužník splnil oddlužení.

Pod dlužníkovými příjmy rozumíme nikoliv jen mzdu, ale také jiné mimořádné příjmy, hodnoty získané darem, dědictvím. Ty musí dlužník zpeněžit a použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře. Jelikož tyto příjmy nemají charakter mzdy, musí je dlužník použít na splátky v plném rozsahu. Pokud jde o mzdu, použije se podpůrně ustanovení občanského soudního řádu o srážkách ze mzdy, jako by šlo o přednostní pohledávku. Měsíční srážka tudíž odpovídá srážce ze mzdy, kterou by mohl srazit zaměstnavatel při přednostní pohledávce.

S účinností od 20. července 2009 může dlužník navrhnout i nižší než zákonem stanovenou výši splátek (§ 389 odst. 4 InsZ).¹⁹¹ V tomto případě musí dlužník uvést jednak konkrétní výši splátek a jednak, z jakých důvodů tak žádá. O skutečnosti, zda budou tyto nižší než zákonné splátky povoleny, rozhoduje insolvenční soud. Věřitelé formou hlasování vyjadřují soudu své doporučení o povolení či zamítnutí tohoto návrhu.¹⁹² Protože by ale nižší splátky zhoršily postavení nezajištěných věřitelů vzhledem k zákonné podmínce 30% míry uspokojení jejich závazků, zákon stanovuje v ustanovení §398 odst. 4 InsZ, že minimální míra uspokojení nezajištěných věřitelů se zvyšuje na 50 % a více. „*Bonusem pro nezajištěné věřitele a jejich motivačním faktorem bude nepochybně vyšší míra uspokojení jejich pohledávek oproti standardnímu splátkovému kalendáři (nejméně 50%, pokud se s dlužníkem nedomluví jinak).*“¹⁹³ Velmi podstatné je, aby si dlužník uvědomil, že navrhnout soudu tyto

¹⁹¹ Zavedeno zákonem č. 217/2009 Sb.

¹⁹² Toto doporučení je ovšem pro insolvenční soud nezávazné. Přičemž věřitel, který hlasoval proti tomuto návrhu se může v případě jeho povolení proti tomuto rozhodnutí odvolat.

¹⁹³ O této nižší výši splátek rozhoduje insolvenční soud, přičemž není vázán výší navrhnoutou dlužníkem. Věřitelé před rozhodnutím insolvenčního soudu vydávají k tomuto své doporučení, kterým soud není vázán. O výši

nižší splátky musí již na samotném počátku, tedy v návrhu na povolení oddlužení. Fakticky tedy již v okamžiku, kdy nejenom, že neví, jakým způsobem bude jeho oddlužení schváleno, ale ani zda bude jeho návrh vůbec povolen.¹⁹⁴

Dle původního znění zákona měl měsíční srážky vypočítávat a přerozdělovat je mezi své věřitele sám dlužník, nicméně vzhledem k tomu, že se tato praxe ukázala jako problematická, byla změněna a tuto činnost teď provádí plátce mzdy spolu s insolvenčním správcem.

4.6.3 (Ne)možnost kombinace obou forem oddlužení

Zajímavou otázkou v souvislosti s výše zmíněnými způsoby oddlužení je možnost jejich vzájemné kombinace. Příkladem může být situace, kdy dojde ke schválení oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty a v konečné fázi se ukáže, že tento způsob nevede ani k 30% uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů. Kdyby byla umožněna kombinace obou forem, dlužník by mohl věřitele ve zbytku uspokojit prostřednictvím plnění splátkového kalendáře.

Nicméně se zdá, že zákonná díkce tuto možnost vylučuje. Při volbě způsobu oddlužení používá vylučovacího způsobu. Buď se nezajištění věřitelé uspokojí skrze majetek, nebo příjmy dlužníka. Shodně se v tomto ohledu vyjadřuje i Bohumil Havel, neboť konstatuje, že věřitelé nemohou obě varianty kombinovat, a to ani v případech souhlasu dlužníka. Dále dodává, že § 398 odst. 1 InsZ se zdá být kogentním. Pokud se věřitelům možnosti nabízené insolvenčním zákonem nezamlouvají, mají se pokusit s dlužníkem dohodnout a insolvenční řízení neaktivovat.¹⁹⁵

Při zkoumání této možnosti jsem se snažila nalézt odpověď v rozhodovací činnosti insolvenčních soudů, neboť komentáře či články tuto variantu vůbec nezmiňují. Nejspíše s odkazem na jasné znění daného ustanovení. Dřívější judikatura stanovila, že: „(...) kombinace obou způsobů oddlužení není vzhledem k odlišnému právnímu režimu těchto způsobů zákonem předpokládána.“¹⁹⁶ Nicméně zcela aktuální judikatura říká: „(...)”,

splátek rozhodne až v případě schválení oddlužení tímto způsobem a to přímo v usnesení, kterým se oddlužení plněním splátkového kalendáře schvaluje (§ 406 InsZ).

¹⁹⁴ Vzhledem k dřívější podobě návrhu na povolení oddlužení byla praxe poněkud odlišná. Judikatura stanovila, že nelze brát za opožděnou ani žádost dlužníka, kterou podal sice až po zahájení insolvenčního řízení, ale dříve než došlo ke schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, neboť mu formulář návrhu na povolení oddlužení neposkytuje prostor pro uplatnění nižší výše splátek. Viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. července 2010, Sp. zn. 1 VSPH 528/2010.

¹⁹⁵ HAVEL, Bohumil. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 2, s. 53.

¹⁹⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. října 2008, sp. zn. 1 VSPH 169/2008 – A – 24. V tomto usnesení je dále stanoveno: „(...) bude třeba se zabývat tím, zda bude dlužnice schopna splnit oddlužení kombinací obou forem oddlužení, a to i s přihlédnutím k darovací smlouvě, kterou doložila. Teprve v případě, že by dlužnice

*oddlužení (za splnění všech zákonných podmínek) je možno plnit jak formou splátkového kalendáře, tak zpeněžením majetkové podstaty, a jak dovodila judikatura soudů, v krajním případě není zcela vyloučena ani kombinace obou forem, zejména pokud dlužník tento způsob věřitelům nabízí.*¹⁹⁷

Tato možnost velmi pomůže dlužníkům, kteří nemají dostatek majetku, ani dostatek příjmů, aby u nich bylo oddlužení povoleno. Na druhou stranu je otázkou, zda takovýto extenzivní výklad už není příliš benevolentní. Každopádně, pokud se kombinace obou forem oddlužení stane běžnou součástí praxe, pak by bylo vhodné alespoň vyhláškou upravit, jak mají krajské soudy, respektive insolvenční správci, v těchto případech postupovat.

4.7 Splnění oddlužení a osvobození od placení pohledávek

V rámci insolvenčního řízení směřujícího k oddlužení je důležité, aby byla odlišována dvě rozhodnutí, zejména s ohledem na odlišné účinky, které způsobují. Jde jednak o splnění oddlužení a jednak o osvobození dlužníka od placení zbylých pohledávek.

Insolvenční soud vezme splnění oddlužení podle § 413 InsZ na vědomí rozhodnutím, jehož právní mocí se insolvenční řízení končí. Současně rozhodne o nákladech a o odměně insolvenčního správce a zproští jej funkce. Soud tímto rozhodnutím deklaruje, že byly provedeny všechny zákonem presumované a možné kroky vedoucí k uspokojení pohledávek věřitelů.¹⁹⁸

Důležité je, že tímto rozhodnutím není dlužník automaticky osvobozen od placení zbylých pohledávek. Dlužník tedy sice splnil oddlužení, ale jeho věřitelé se mohou nadále domáhat plnění pohledávek, které nebyly uspokojeny v rámci insolvenčního řízení. K vydání rozhodnutí o osvobození od placení zbylých pohledávek musí dát dlužník návrh. To znamená, že například v případě, kdy se rozhodne o prodeji dlužníkovy majetku, ale na závěr se zjistí, že tento majetek nepostačoval k úhradě ani 30% pohledávek nezajištěných věřitelů, tyto pohledávky nezanikají. Tedy dlužník splnil všechny povinnosti, které měl, ale výsledek nebyl žádoucí.¹⁹⁹

Pokud tedy dlužník splní všechny své povinnosti dle schváleného způsobu oddlužení řádně a včas, vydá insolvenční soud po slyšení dlužníka a na jeho návrh usnesení, jímž

z nemovitého majetku nezajištěným věřitelům nebyla schopna hradit ničeho a její dosavadní vlastní příjmy se nezlepší, bude na místě znovu vyzvat k zaplacení zálohy na náklady insolvenčního řízení.“

¹⁹⁷ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. července 2011, sp. zn. 3 VSOL 375/2011 – A- 13.

¹⁹⁸ KULKOVÁ, Radmila, ERBSOVÁ Hana. In KOTOUČOVÁ, Jiřina (ed). *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1037.

¹⁹⁹ Nutno dodat, že sám insolvenční soud takovýto výsledek nepředpokládal, jinak by oddlužení nepovolil.

dlužníka osvobodí od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v němž nebyly uspokojeny. Jak již bylo výše řečeno, splněním oddlužení se insolvenční řízení končí, a proto rozhodnutí o osvobození dlužníka od placení zbylých pohledávek je úkonem navazujícím.

V této souvislosti je potřeba upozornit také na znění § 415 InsZ, který umožňuje insolvenčnímu soudu, aby rozhodl o osvobození dlužníka i v případě, že dlužník nesplnil schválené oddlužení řádně a včas. Insolvenční soud tak může učinit pouze, pokud jsou kumulativně naplněny podmínky výše zmíněného ustanovení. První podmínkou je, že nesplnění povinností nebylo dlužníkem zaviněno a druhou, že věřitelé dostali od dlužníka alespoň takovou částku, jakou by dostali, jestliže by se úpadek dlužníka řešil konkursem. V tomto případě bude dlužník osvobozen nikoliv od všech dluhů, ale pouze od těch, které byly zahrnuty v oddlužení.²⁰⁰

Důležitá je také úprava umožňující odejmutí osvobození od placení zbylých pohledávek (§ 417 InsZ). Insolvenční soud rozhoduje o odejmutí jedině na návrh věřitele, a to ve dvou možných případech. V prvním případě, jestliže do tří let od pravomocného přiznání vyjde najevo, že ke schválení oddlužení nebo k přiznání osvobození došlo na základě podvodného jednání dlužníka, bude toto osvobození odejmuto. Stejně tak v druhém případě, když se prokáže, že dlužník poskytoval určitým věřitelům zvláštní výhody.

Přiznané osvobození od placení dluhů může také zaniknout ze zákona. Podle ustanovení § 417 odst. 2 InsZ dojde k zániku, byl-li dlužník do 3 let od právní moci rozhodnutí o osvobození pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin, kterým bylo ovlivněno schválení nebo provedení oddlužení.

²⁰⁰HAVEL, Bohumil. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 2, s. 55.

ZÁVĚR

Insolvenční řízení lze v obecné rovině charakterizovat jakožto kolektivní řízení, jehož účelem je řešení dlužníkovy úpadku tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů mezi dlužníkem a jeho věřiteli. Jedním ze specifických způsobů řešení úpadku dlužníka v rámci insolvenčního řízení je právě institut oddlužení, kterému byla z velké části věnována tato práce.

Oddlužení bylo do české právní úpravy zavedeno teprve nedávno v souvislosti s potřebou reagovat na rostoucí míru zadluženosti českých domácností a zvyšující se počet fyzických osob nacházejících se v úpadku. Jedná se o možnost, která se otevírá fyzickým osobám a právníckým osobám – nepodnikatelům v souvislosti s řešením jejich nepříznivé ekonomické situace. Podstata oddlužení tkví v principu aktivního zájmu a spolupráce dlužníka při řešení jeho úpadku. Od doby účinnosti insolvenčního zákona se stalo oddlužení jeho nejvíce využívaným institutem, což dokládá počet podaných návrhů na povolení oddlužení.

Důvodem velkého zájmu ze strany spotřebitelů je především skutečnost, že oddlužení představuje pro dlužníky způsob, jak se trvale a s konečnou platností vypořádat s dluhy, které jim mnohdy znemožňovaly vést důstojný způsob života. Přičemž lze konstatovat, že předešlá úprava zákona o konkursu a vyrovnání byla v tomto ohledu nedostatečná, neboť konkurs pro dlužníka znamená především problémy, nikoliv jejich řešení.

K tomu, aby bylo možné tento sanační způsob řešení úpadku použít, je stanovena celá řada podmínek, které více či méně přesně vymezují hranice využívání oddlužení. Jedním z hlavních pojmů, se kterým se setkáváme nejen v úpravě oddlužení, ale v celém insolvenčním právu, je úpadek dlužníka. Ten je základním předpokladem takového řízení, ať už ve formě platební neschopnosti nebo předlužení. Obecně můžeme pod úpadkem rozumět stav, kdy dlužník z důvodů mnohosti závazků, které jsou po splatnosti déle jak 30 dní a z důvodů mnohosti věřitelů, nemá dostatek finančních prostředků na jejich plné uspokojení.

Základní podmínkou pro využití oddlužení je dlužníkuv návrh tohoto způsobu řešení insolvenčnímu soudu. V této souvislosti je třeba zmínit, že ze strany dlužníka může dojít jedním procesním úkonem ke dvěma samostatným návrhům, a to jednak k zahájení insolvenčního řízení, jednak k podání návrhu na povolení samotného oddlužení. Jako určitý problematický aspekt může být v tomto ohledu vnímána podoba formuláře návrhu na povolení oddlužení, kterým je možné současně podat i návrh na zahájení insolvenčního řízení.

Rozdílné formální požadavky na tyto dva úkony činily v praxi nemalé potíže, takže bylo nakonec přistoupeno k novelizaci formuláře, který by měl do budoucna pochybnosti dlužníka ohledně požadovaných náležitostí rozptýlit.

Mezi základní zákonné podmínky pro využití institutu oddlužení řadíme dlužníkovu povinnost uhradit věřitelům minimálně 30% jejich pohledávek. Insolvenční soud se musí zabývat i tím, zda návrhem na povolení oddlužení není dlužníkem sledován nepoctivý záměr, či sledovat, jak dlužník přistupuje k dosavadnímu insolvenčnímu řízení. Nedostatek kterékoliv zákonné podmínky povede v konečném důsledku k zamítnutí návrhu na povolení oddlužení.

Vzhledem k tomu, že v případě oddlužení jde o relativně nový institut, lze v jeho právní úpravě i aplikaci najít celou řadu sporných bodů. V souvislosti s podáváním návrhu na oddlužení je vhodné upozornit na velmi krátké lhůty k doplnění či opravě návrhu - podle současné úpravy insolvenční soud může dlužníkovi vymezit maximálně 7 denní lhůtu. Délka těchto lhůt má svůj odraz v jedné ze základních zásad insolvenčního řízení, zásadě rychlosti. Bylo by vhodné, kdyby tato soudcovská lhůta měla větší rozpětí a insolvenční soudy by o její délce rozhodovaly v závislosti na povaze skutečnosti, kterou má dlužník doplnit nebo opravit.

Za nedostatek současné úpravy považuji dále zákonné vymezení aktivní legitimace k podání návrhu na povolení oddlužení pouze pro dlužníka - nepodnikatele (§ 389 odst. 1 InsZ). Domnívám se, že by bylo účelnější tento institut vymezit tak, aby se vztahoval pouze na fyzické osoby, a zároveň ho zpřístupnit i drobným podnikatelům.²⁰¹ Je ale nutné připustit, že současná rozhodovací praxe insolvenčních soudů umožňuje oddlužit dlužníky - nepodnikatele mající určité procento dluhů z podnikatelské činnosti, nepřesahuje-li objem jejich podnikatelských dluhů judikaturou stanovené hranice.

Ohledně zákonných podmínek pro povolení návrhu na oddlužení se domnívám, že 30% kvóta uspokojení nezajištěných věřitelů není tak nízká, jak uvádějí někteří odborníci. Soudím tak zejména s ohledem na skutečnost, že pokud dlužník bude mít dostatečný příjem či majetek, věřitelé budou uspokojeni ve vyšší míře. Na škodu je absence ustanovení umožňující insolvenčnímu soudu sledovat dlužníkům přístup k plnění povinností i před zahájením samotného insolvenčního řízení.

O způsobu, jakým bude oddlužení provedeno, rozhodují nezajištění věřitelé, a to nadpoloviční většinou všech hlasů. Volit mohou mezi zpeněžením majetkové podstaty dlužníka a splátkovým kalendářem. V současné době judikatura dovozuje možnost kombinace

²⁰¹ RICHTER, Tomáš. Insolvenční zákon: od vládního návrhu k vyhlášenému znění. In SCHELLE, Karel (ed). *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Ostrava: KEY Publishing, 2006, s. 57 – 58.

obou forem, zatím ovšem nelze hovořit o běžné praxi. Pro samotné dlužníky by umožnění kombinace obou forem znamenalo velkou pomoc. Prospěšné by bylo i pro věřitele, jelikož by stoupla pravděpodobnost jejich uspokojení. Proto bych tuto možnost uvítala alespoň v případech, kde by to dlužník sám navrhoval. Nicméně bylo by třeba stanovit přesná pravidla, dle kterých by se v těchto případech postupovalo.

V souvislosti s oprávněním věřitelů je vhodné zmínit i rozdílné postavení zajištěných a nezajištěných věřitelů. Neshledávám ovšem tuto situaci jako problematickou a domnívám se, že zajištění věřitelé budou uspokojováni vždy pouze ze zástavy. Stejný názor zastávám i pro případ, že pohledávka nebude zajištěním zcela kryta. Domnívám se tak zejména s ohledem na skutečnost, že věřitelé si mohou sami zvolit, v jaké pozici chtějí v insolvenčním řízení vystupovat.

Insolvenční řízení končí okamžikem, kdy insolvenční soud vydá rozhodnutí, jímž bere na vědomí řádné a včasné splnění oddlužení. Velmi důležitá je skutečnost, že dlužník musí insolvenčnímu soudu osvobození od placení zbylých pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v němž doposud nebyly uspokojeny, navrhnout. Pokud tak neučiní, věřitelé se budou moci nadále domáhat jejich uspokojení. Přiznané osvobození od placení pohledávek může být odejmuto insolvenčním soudem nebo zaniknout ze zákona. Zároveň je třeba upozornit, že v případě, že insolvenční soud návrh na povolení oddlužení odmítne, vezme na vědomí jeho zpětvzetí, nebo jej zamítne, rozhodne současně o řešení dlužníkovy úpadku konkursem.

Na základě výše zjištěných informací se domnívám, že není možné potvrdit pracovní hypotézu, kterou jsem si stanovila v úvodu práce. Dle mého názoru podmínky pro využití oddlužení nejsou zcela adekvátně nastaveny a to zejména s ohledem na vymezení osobní přípustnosti institutu oddlužení, matoucí podobu formuláře návrhu na povolení oddlužení a příliš krátké lhůty pro dlužníky při odstraňování vad návrhu na povolení oddlužení.

Ve své podstatě je ovšem na základě analýzy výše uvedeného nutno podotknout, že jakkoli mohou tyto dílčí problémy ovlivnit insolvenční řízení (a konkrétně realizaci oddlužení), nelze je považovat za důkaz nekvalitní právní úpravy. Jsou spíše dokladem nevyhnutelného střetávání teorie s praxí. Velmi důležitou roli tak sehrávají samotné insolvenční soudy, které jednotlivá ustanovení insolvenčního zákona interpretují a následně aplikují.

Seznam použitých zkratek

InsZ	Zákon č. 182/ 2006 o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
ZKV	Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů
o.s.ř	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Prameny a literatura

MONOGRAFIE

HANOUSKOVÁ, Miloslava. *Praktický průvodce návrhem na povolení oddlužení*. České Budějovice: Občanská poradna při Jihočeské rozvojové, 2010. 42 s.

HOSTINSKÝ, Jan. *Věřitel v českém a evropském insolvenčním právu*. Ostrava : KEY Publishing, 2009. 110 s.

KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010. 1100 s.

KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr, PACHL, Lukáš. *Insolvenční právo aneb osobní bankroty začínají*. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008. 298 s.

SCHELLE, Karel (ed). *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Ostrava: KEY Publishing, 2006. 124 s.

SCHELLEOVÁ, Illona. *Insolvenční zákon*. Praha: EUROUNION Praha s.r.o., 2006. 399 s.

SCHELLEOVÁ, Ilona. *Úvod do insolvenčního práva*. Ostrava : KEY Publishing s.r.o., 2007. 94 s.

RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 472 s.

ZELENKA, Jaroslav a kol. *Insolvenční zákon*. 2. vydání. Praha: Linde, 2008. 796 s.

WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 5.vydání. Praha: Linde, 2006. 729 s.

ČLÁNKY

DEUTSCH, Erich. Osobní bankroty, úvěrová zadluženost – jejich řešení v návrhu zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). *Daně a finance*, 2006, roč. 14, č. 9, s. 16 – 19.

HAVEL, Bohumil. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 2, s. 50 - 55.

HOLEŠÍNSKÝ, Petr, STRNAD, Michal. Nové způsoby řešení úpadku dle insolvenčního zákona. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 1, s. 7 – 16.

KAVAN, Petr. Malé zamyšlení a několik výkladových poznámek k institutu oddlužení. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 12, s. 434 – 440.

KOZÁK, Jan. Průvodce dlužníka insolvenčním řízením. *Právní fórum*, 2008, roč. 5, č. 1, s. 18 – 26.

PACHL, Lukáš. Kdy a jak správně podat návrh na povolení oddlužení. *Právní fórum*, 2008, roč. 5, č. 5, s. 209 - 217.

PACHL, Lukáš. Průvodce věřitele insolvenčním řízením. *Právní fórum*, 2008, roč. 5, č. 1, s. 2 – 17.

POHL, Tomáš. Nová úprava insolvenčního řízení – I. část. *Obchodní právo*, 2008, roč. 17, č. 3, s. 2 - 31.

ZOULÍK, František. Vývoj insolvenčních řízení. *Právní fórum*, 2009, roč. 6, č. 4, s. 158 – 159.

RICHTER, Tomáš. Insolvenční zákon: od vládního návrhu k vyhlášenému znění. *Právní rozhledy*. 2006, roč. 14, č. 21, s. 765 - 802.

INTERNETOVÉ ZDROJE

JIRSOVÁ, Miroslava. *Bysnys okolo dlužníků vzkvétá: Lidé jsou zoufalí a podepíší téměř cokoliv* [online]. 29. prosince 2010 [cit. 8. května 2011]. Dostupné na: <<http://in.ihned.cz/c1-49047100-bysnys-kolem-dluzniku-vzkveta>>.

Česká národní banka. *Národní měnový přehled od června 2010 do června 2011* [online]. červen 2011 [cit. 4 srpna 2011]. Dostupné na: <http://www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/narodni_stat_data/mp.htm>.

KŮHN, Petr. *Pár poznámek k oddlužení* [online]. 1. dubna 2008 [cit. 11. prosince 2010]. Dostupné na: <<http://www.leblog.cz/?q=node/211>>.

Osobní bankrot i pro živnostníky [online]. 2. září 2010 [cit. 15. srpna 2011]. Dostupný na: <[http://ekonom.ihned.cz/index.php?p=400000_d&&article\[id\]=46212360](http://ekonom.ihned.cz/index.php?p=400000_d&&article[id]=46212360)>.

PACHL, Lukáš. *Oddlužení: nový fenomén úpadkového práva* [online]. 6. září 2007 [cit. 12. června 2011]. Dostupný na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/oddluzeninovy-fenomen-upadkoveho-prava-50098.html>>.

PACHL, Lukáš. *Mýty a fakta o oddlužení. (osobním bankrotu, spotřebitelském úpadku)* [online]. 8. února 2008 [cit. 11. dubna 2011]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/myty-a-fakta-o-oddluzeni-osobnim-bankrotu-spotrebitelskem-upadku-52883.html>>.

PALEČKOVÁ, Tereza. *Ministerstvo spravedlnosti bojuje proti šikanózním návrhům na zahájení insolvenčního řízení.* [online]. 26. říjen 2010.[cit. 11. července 2011]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5280&d=314437>>.

SEDLÁČEK, Dušan. *Novela insolvenčního zákona: Posílení obrany proti šikanózním insolvenčním návrhům* [online]. Březen 2011 [cit. 11. července 2011]. Dostupné na <http://www.havelholasek.cz/images/stories/publikace/legal_news_cz_2011_03.pdf>.

Sněmovní tisk č. 1120/0 : Vládní návrh na vydání zákona, o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) [online]. 31. srpna 2005 [cit. 1. května 2011]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=1120&CT1=0>>.

Sněmovní tisk č. 219/0: Vládní návrh novely zákona o konkursu a vyrovnání [online]. 19. června 1997 [cit. 4. srpna 2011]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t021900a.htm>>.

Statistické údaje za rok 2008 [online]. [cit. 15. 6. 2011]. Dostupný na: <http://insolvencnizakon.justice.cz/downloads/Statisticke_udaje_za_rok_2008.pdf>.

Statistické údaje za rok 2009 [online]. [cit. 15. 6. 2011]. Dostupný na: <http://insolvencnizakon.justice.cz/downloads/statisticke_udaje_za_rok_2009.pdf>.

Statistické údaje za 1. čtvrtletí 2010 [online]. [cit. 15. 6. 2011]. Dostupný na: <http://insolvencnizakon.justice.cz/downloads/Statisticke_udaje_za_1ctvrtleti_roku_2010.pdf>.

Tisková zpráva společnosti Creditreform: Vývoj insolvencí v České republice v červenci 2011 [online]. [cit. 15. 8. 2011]. Dostupný na: <http://web.creditreform.cz/cs/resources/pdf/TZ_vyvoj_insolvenci_07_2011.pdf>.

Výkladové stanovisko č. 2/2008 ze zasedání stálé expertní pracovní skupiny pro insolvenční právo [online]. 3. červen 2008 [cit. 25. června 2011]. Dostupné na <http://www.insolvencnizakon.cz/downloads/vykladove_stanovisko_02_2008.pdf>.

PRÁVNÍ PŘEDPISY

Ústavní zákon 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších právních předpisů

zákon č. 7/ 2005 Z. z., o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov

zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona

Vyhláška 70/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona

JUDIKATURA

Stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 21. května 1996, sp. zn. Pl. ÚS -st.-1/96, uveřejněné ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 9, ročník 1997, část I., pod pořadovým číslem 9.

Nález Ústavního soudu ze dne 24. června 2003, sp. zn. Pl. ÚS 44/02

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. září 2003, sp. zn. 29 Odo 564/2001

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2005, sp. zn. 29 Odo 1344/2004

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2007, sp. zn. 29 Odo 1121/ 2004

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. října 2008, sp. zn. 1 VSPH 169/2008

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15 prosince 2008, sp. zn. 1 VSPH 236/2008

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2010; sp. zn. 29 NSCR 1/2008

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. dubna 2009, so. Zn. 29 NSCR 3/ 2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. října 2010, sp. zn. 29 NSCR 17/2010

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18. listopadu 2010, sp. zn. 2 VSOL 378/2010

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 19. listopadu 2010, sp. zn. 2 VSOL 398/2010

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. února 2011, sp. zn. 29 NSCR 9/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2011, sp. zn. 29 NSCR 13/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2011, sp. zn. 29 NSČR 11/2009

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. července 2011, sp. zn. 3 VSOL 375/2011.

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. července 2011, sp. zn. 3 VSOL 300/2011.

Seznam příloh a grafů

Přílohy

Příloha č. 1: Návrh na povolení oddlužení.

Grafy

Graf č. 1: Graf počtu návrhů na povolení oddlužení.

Abstrakt

Diplomová práce nese název Oddlužení jako jeden ze způsobů řešení úpadku. K 1. lednu 2008 vstoupil v účinnost zákon č. 182/ 2006 Sb. Tento zákon přináší dlužníkům nové možnosti jak bojovat proti jejich úpadku. Kromě dříve známého konkursu je to oddlužení a reorganizace. Institut oddlužení, o kterém tato práce pojednává, je určen pouze omezenému okruhu subjektů; nepodnikatelům. Pouze lidé, kteří nepodnikají a nemají dluhy z podnikání, tak mohou podle současné úpravy bez komplikací využít tohoto institutu.

Snahou této diplomové práce je jednak podat analýzu institutu oddlužení, jednak se zaměřit na vhodnost zákonných podmínek pro využití oddlužení a také upozornit na některé problematické aspekty s ním spojené. Za tímto účelem byla stanovena pracovní hypotéza, která zní: Zákonné podmínky pro využití institutu oddlužení jsou adekvátně nastaveny.

Práce je rozčleněna do 4 kapitol, úvodu a závěru. První kapitola pojednává o insolvenčním řízení. Jejím smyslem je uvést do problematiky úpadkového práva, vysvětlit důvody existence insolvenčního řízení, jeho smysl, zásady. Také je zmíněno zahájení insolvenčního řízení a jeho účinky. Druhá kapitola pojednává o úpadku dlužníka. Úpadek je vymezen jak ekonomicky, tak právně. Z právního hlediska jsou vymezeny jeho obě známé formy, platební neschopnost a předlužení.

Třetí a čtvrtá kapitola se věnuje již samotnému institutu oddlužení. Kapitola třetí tento pojem vymezuje, a to jak z hlediska sociálního, tak právního. Nechybí ani pohled do minulosti na vývoj institutu oddlužení.

Kapitola čtvrtá pojednává již o samotném procesu oddlužení a některých problematických aspektech s tímto institutem souvisejících. Text je doplněn úvahami *de lege merenda*.

Podle současné právní úpravy není rozhodné, zda je dlužník osobou fyzickou nebo právnickou, ale pouze, zda je nepodnikatelem. V tomhle ohledu spatřuji první nedostatek institutu oddlužení. Domnívám se, že by bylo mnohem účelnější jej vymezit jako institut sloužící pouze fyzickým osobám; nepodnikatelům a drobným podnikatelům.

Oddlužení může iniciovat pouze dlužník a to podáním návrhu na povolení oddlužení. Obsahové a formální náležitosti tohoto návrhu jsou v textu rozebrány. Možným problematickým aspektem v této souvislosti může být podoba formuláře návrhu na povolení oddlužení. Dlužníková nedostatečná znalost této právní problematiky tak může vést k záměně

insolvenčního návrhu a návrhu na povolení oddlužení. Nejzávažnějším důsledkem takového chybného kroku ze strany dlužníka může být prohlášení konkursu na majetek dlužníka.

Pokud insolvenční soud oddlužení povolí, nastává fáze pro přihlášení pohledávek věřitelů v zákonem stanovených lhůtách. Na tzv. schůzi věřitelů se poté hlasuje, jakým způsobem bude oddlužení probíhat. Nezajištění věřitelé tak mají dvě možnosti ze kterých volí: plnění splátkového kalendáře nebo prodej majetku. V dnešní době se již hovoří také o možnosti kombinace obou forem. V tomhle ohledu nastává možný problém při uspokojování zajištěného věřitele, pokud jeho zástava má nižší hodnotu než výše jeho pohledávky.

Při splnění povinností stanovených v soudním rozhodnutí dochází ke splnění oddlužení. Tímto se insolvenční řízení končí. Insolvenční soud může na návrh, za zákonem stanovených podmínek, dlužníka osvobodit od placení zbylých pohledávek. Důležité je také upozornit na skutečnost, že toto přiznané rozhodnutí může být soudem odejmuto či může zaniknout ze zákona.

Abstract

This thesis is titled Debt relief as one of the ways of dealing with bankruptcy. On 1st of January 2008, Act No. 182/2006 Coll. came into effect. This Act gives debtors new opportunities to fight their bankruptcy. In addition to the previously known audition it brings debt relief and reorganization. The institute of debt relief, which this work deals with, is destined only to a limited group of subjects, namely non-entrepreneurs. Under current arrangements, only people who don't run a business and have no business debts can use this institute without complication.

The aim of this thesis is partly to give an analysis of the institute of debt relief, partly to focus on suitability of the legal conditions for its use. It also aims to draw attention to some problematic aspects associated with the institute. For this purpose, a working hypothesis was set as: Legal conditions for the usage of debt relief institute are adequately set.

The work is divided into 4 chapters, introduction and conclusion. The first chapter deals with the insolvency proceedings. Its purpose is to introduce the issue of bankruptcy law, explain the reasons for the existence of insolvency proceedings, their purpose and principles. Also mentioned is the initiation of insolvency proceeding and its effects. The second chapter deals with the bankrupt debtor. Bankruptcy is defined both economically and legally. In legal terms, it is defined by its two known forms, financial insolvency and indebtedness.

The third and fourth chapter are dedicated to Debt relief institute itself. Chapter Three defines this term, both in social and legal terms. There is also a brief insight to the past as to how the institute evolved.

Chapter Four deals with the Debt relief process itself and certain problematic aspects associated with it. This text is supplied by considerations de lege ferenda.

According to current legislation, it is not relevant whether the debtor is a physical person or legal one, but whether he is a non-entrepreneur. In this respect, I see the first deficiency of institute of debt relief. I assume it would be much more useful to define it as an institution serving only to physical persons, non-entrepreneurs and small-time entrepreneurs.

Debt relief can be only initiated by a debtor's filing of a petition for debt relief permits. Its content and formal requirements are discussed in the text. A possibly questionable factor can be a form of application for debt relief approval. Debtor's lack of knowledge of the legal matters can lead him to confuse insolvency petition and application for approval of debt relief.

The most serious consequence of such a misstep on the part of the debtor's bankruptcy may be the debtor's assets.

If the insolvency court allows the debt relief, it initiates the phase when creditors log their claims in statutory deadlines. At the so-called meeting of creditors, those creditors vote on how the debt relief will be carried out. Unsecured creditors thus have two options: following the schedule of instalments or incashing and sale of assets. Nowadays, there are also discussions about the possibility of a combination of both forms. In this respect, a potential problem arises in satisfying secured creditor, if the forfeit is worth less than the height of a receivable.

The compliance with obligations set out in the judicial decision means the debt relief is met. The insolvency proceeding is ended. The insolvency court may, on application and under conditions stipulated by law, discharge the debtor from paying remaining debts. It is also important to highlight the fact that this granted decision may be withdrawn or dissolved by law.

